

Cyriacus <Anconitanus>

Commentariorum Cyriaci Anconitani nova fragmenta notis illustrata

Pisauri 1763

2 Arch. 84

urn:nbn:de:bvb:12-bsb00077480-6

Copyright

Das Copyright für alle Webdokumente, insbesondere für Bilder, liegt bei der Bayerischen Staatsbibliothek. Eine Folgeverwertung von Webdokumenten ist nur mit Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek bzw. des Autors möglich. Externe Links auf die Angebote sind ausdrücklich erwünscht. Eine unautorisierte Übernahme ganzer Seiten oder ganzer Beiträge oder Beitragsteile ist dagegen nicht zulässig. Für nicht-kommerzielle Ausbildungszwecke können einzelne Materialien kopiert werden, solange eindeutig die Urheberschaft der Autoren bzw. der Bayerischen Staatsbibliothek kenntlich gemacht wird.

Eine Verwertung von urheberrechtlich geschützten Beiträgen und Abbildungen der auf den Servern der Bayerischen Staatsbibliothek befindlichen Daten, insbesondere durch Vervielfältigung oder Verbreitung, ist ohne vorherige schriftliche Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig und strafbar, soweit sich aus dem Urheberrechtsgesetz nichts anderes ergibt. Insbesondere ist eine Einspeicherung oder Verarbeitung in Daten systemen ohne Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig.

The Bayerische Staatsbibliothek (BSB) owns the copyright for all web documents, in particular for all images. Any further use of the web documents is subject to the approval of the Bayerische Staatsbibliothek and/or the author. External links to the offer of the BSB are expressly welcome. However, it is illegal to copy whole pages or complete articles or parts of articles without prior authorisation. Some individual materials may be copied for non-commercial educational purposes, provided that the authorship of the author(s) or of the Bayerische Staatsbibliothek is indicated unambiguously.

Unless provided otherwise by the copyright law, it is illegal and may be prosecuted as a punishable offence to use copyrighted articles and representations of the data stored on the servers of the Bayerische Staatsbibliothek, in particular by copying or disseminating them, without the prior written approval of the Bayerische Staatsbibliothek. It is in particular illegal to store or process any data in data systems without the approval of the Bayerische Staatsbibliothek.

Arch²
84

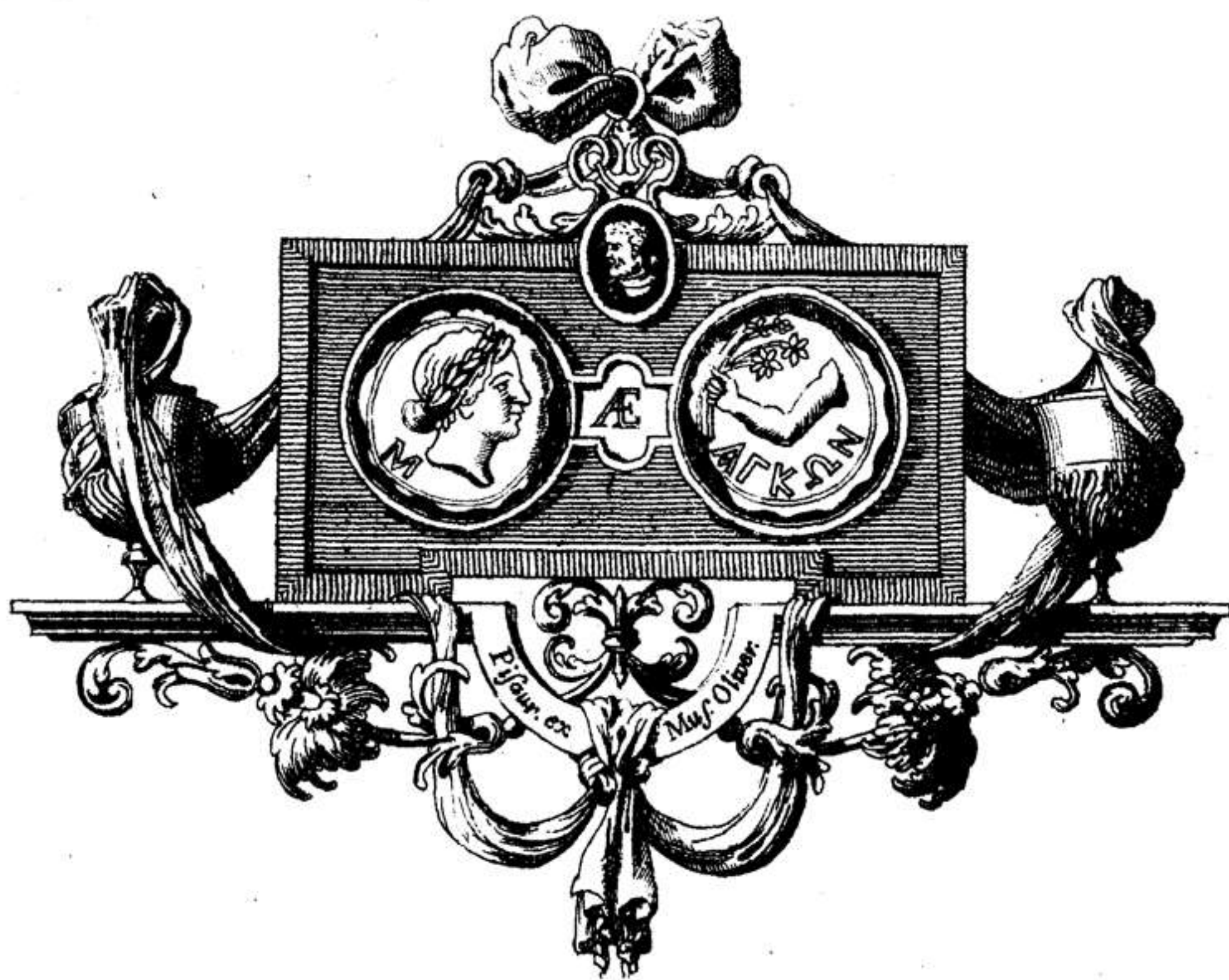
<36625213330011

<36625213330011

Bayer. Staatsbibliothek

COMMENTARIORUM
CYRACI
ANCONITANI
NOVA FRAGMENTA

NOTIS ILLUSTRATA.



PISAURI M. DCC. LXIII.

IN ÆDIBUS GAVELLIIS. *Superiorum facultate.*

CLARISSIMIS ET AMPLISSIMIS
 VIRIS
 ACADEMIAE
 ETRUSCORUM CORTONENSIVM
 SOCIIS

POMPEJUS COMPAGNONIUS

Episcopus Auxim., & Cingul.



*P*lures jam anni sunt, ex quo Vos, humanitate potius vestra, quam alia qualibet causa adducti [nam neque mea in Vos, neque sane in reliquam literatorum rempublicam merita ulla existunt] in coetum istum vestrum, non Italia modo, sed Europa fere universa percelebrem, me nec opinantem, maximo cum nominis, dignitatisque ornamento, cooptatum voluistis. Itaque statim de gratia Vobis referenda cogitavi, neque alia id ratione melius fieri posse persuasum habui, nisi si legibus sapientissime a Vobis latis obsequerer, quibus statui-

tur in primis, ut qui in *Acaderniam* vestram
 novissime receptus sit, aliquid omnino in me-
 dium afferat, quo rerum antiquarum studia,
 nostra hac aetate praeclare a Vobis illustrata,
 quoquo modo juventur, augeanturque. Erant
 mihi profecto quaedam in hoc genere fortasse
 non contemnenda; quae tamen in adversariis
 meis dispersa, lateque dissipata, haud facilius
 colligi poterant, quam *Sibyllae* folia. Huc ac-
 cedebat quod in meliorem redigi formam, &
 nitidiore cultu, utpote quae publica luce donan-
 da erant, ea ipsa ornari oportebat, quae omnia
 non mediocri certe industria, ac labore indige-
 bant. Id quominus praestarem, plurima, eaque
 assidua, quibus *Episcopum* distineri necesse est,
 negocia impedimento fuere. Quum itaque res
 in diem differretur, peropportune accidit, ut
 in manus meas pervenirent fragmenta quae-
 dam, quae tum ob auctoris celebritatem, tum
 ob ea, quae ad antiquitatem spectantia, bonae-
 que frugis plena, continent, digna sane sunt,
 [aut ego valde fallor] quae ab hominibus
 doctis, vestrique similibus haud minimo in pre-
 tio habeantur. Quid, quod in hisce fragmen-
 tis plurima etiam ac perbonorifica est mentio
Gasparis Zacchii Volaterrani, quem postea

*Episcopum Auximatensem creatum inter meos De-
cessores, & quidem de sua Ecclesia optime
meritum adnumeramus? Sunt ea Cyriaci An-
conitani, vetustiorum monumentorum, si quis
illa tempestate alius, investigatoris sagacissimi,
provincialis mei, itinerarii particula quaedam
insignis, numquam antebac excusa. Hanc in
vulgus edere, Vobisque dicare statui, ut hoc
saltem modo, quoniam aliter, ut iam ostendi,
mibi integrum non erat, meam erga Vos
voluntatem, gratumque animum eruditis omni-
bus haud obscure significarem. Quod ut Vos
aequi, bonique consulatis, non postulo solum,
sed etiam flagito. Valete.*



I M P R I M A T U R Q U O A D N O S

Hac die 7. Februarii 1761.

S. TRUSIANI VIC. GEN.

Die 11. Februarii 1761.

I M P R I M A T U R

FR. HYACINTHUS AND. MAZZOLI

Mag. Ord. Praed. Vic. S. Off. Pisauri .

ERUDITO LECTORI

HANNIBAL DE ABATIBUS

OLIVERIUS.



IN Volumine vi. Collectionis, quae, curante viro doctissimo *Angelo Calogierà*, Camaldulensis ordinis Abbate, Venetiis profertur in lucem, *Nuova Raccolta d' Opuscoli Scientifici, e Filologici*, edita fuit dissertatio, qua anno MDCCCLVI. L. Acutii Tryphonis Rhetoris Pisaurensis sepulcralem cippum illustrare pro viribus conatus sum. Illam, quum ederetur, annotationibus quibusdam locupletavi, atque in illarum prima, Joannem Sfortiam, qui Pisauri sub xv. saeculi exitum dominabatur, vetustas inscriptiones antiquis basibus erasisse, ut novis, quas ipse fortasse conscripserat, locum faceret, non uno argumento patefeci; inde haec addidi: *E questa è la ragione, per cui in vano cerchiamo in oggi, e ricercarono in vano gli eruditi nostri Cittadini dei due ultimi Secoli, se le illas de marmore bales nobilium ex aere statuarum, quas olim splendidissimi Pisaurensum, Ariminensiumque Ordines Silicum viarum Procuratoribus dederant, che nel 1440. vide in Pesaro Ciriaco Anconitano, siccome lasciò registrato nel suo Itinerario, e delle quali memoranda epigrammata una cum Ambrosino illo suo equite praeclaro lectitavimus, & nostris haud indigna mandavimus Commentariis, quali Commentarij o son periti affatto, o giacciono in un angolo di qualche privata casa sconosciuti e negletti.* Quum autem dissertationis hujus exemplum ad Pompejum Compagnonium Auximatium, & Cingulanorum Antistitem, virum dignitate, & doctrina praestantissimum, misissem, atque ille oculos ad recitata verba intendisset, de conquirendis Cyriaci Commentariis, ut est patriarum antiquitatum, meique amantissimus, sedulo coepit cogitare.

Quonam autem felici fato meo, vel potius universae literariae reipublicae factum esse dicam, ut illis ipsis diebus Cyriaci codex, quo nunc frueris, e tenebris opportune prodierit, atque in doctissimi Praefulis manus pervenerit? eum profecto alacer, laetusque ille statim ad me misit, ut, si de Pisaurensebus Inscriptionibus repertis gaudere neutiquam possem, spes mihi tamen haud exigua ostenderetur, pos-

se aliquando tandem, quemadmodum nunc haec Cyriaci Fragmenta, quae Tuscorum Ligurumque res complectuntur, in lucem veniunt, ita illa etiam, quae Provinciam nostram illustrabant, etsi jam plane desperata, in publicum proferri. Neque hic Viri eruditissimi providentia stetit. Quum enim, dum Romae esset Francisci Cardinalis Barberini assessor, schedas quasdam, quae in amplissima illius bibliotheca asservabantur, ut ipse existimabat, a Suaresio exaratas, recenserit, Inscriptionesque ineditas inde exceperit, & Muratorio miserit, quas ille edidit praefixo titulo *ex Schedis Barberinis Cyriaci*, reperto nunc codice nostro diligentius, integriusque descripto, atque aetate, Cyriaco, ut dicemus, pene suppari, provincialis suae gloriae consulendum duxit, & Cyriaci nova haec Fragmenta literario orbi communicare decrevit, mihiq; ut editionis curam susciperem, pro veteris amicitiae, conjunctionisque jure injunxit. Quis amplissimi Praefulis, summoque honore dignissimi mandata protinus non confecisset? praesertim quum ex hujusmodi obsequio aliqua appareret significatio tum singularis observantiae, qua illum colo, tum suorum erga me immortalium meritorum in omnibus vitae officiis, ac praecipue in studiorum ratione, in quibus semper (quae mea gloria est) scriptorum meorum fuit iudex & *καλον*.

Ut igitur suscepto oneri facerem satis, operae pretium esse duxi Cyriaci textum notulis quibusdam illustrare; plura equidem latius tractari debuissent; verum ut id pro dignitate fieret, multis opus erat praesidiis, quibus caremus, ut suo loco animadverti. Maximam horum Fragmentorum partem occupant Inscriptiones, quae pluries editae jam fuerunt; proinde opportunum censui editiones notare; atque ita eruditorum commodis, utilitatique servire. Neque hanc solum perpetuo diligentiam adhibui, sed plura insuper quandoque ad illarum Inscriptionum illustrationem scripsi; in quo tamen temperandum mihi esse censui, ne mantissa obsonium vinceret.

Pauca nunc de Codice ipso, ex quo haec Cyriaci Fragmenta desumpta sunt, praefari oportet. Cyriaco ille aetate ferme suppar est, quod ex ipsius characteris forma facile dignoscitur. Qui Codicem descripsit, vel Cyriacum noverat, vel ipsius probe manum, inde saepe notat *minu Cyriaci*, *manu propria*, *minu alterius*. Unde esset, fortasse erui posset ex pag. 30., ubi domesticae rationes anni 1431. licet alio characteris in haec verba perscribuntur: *Richolse Giovanni de Bandercho che lavora le terre de Monte Chaperi l' anno 1431.*, &c. sed Piceni topographia haud satis explorata mihi est; illud tamen certum est, Codicem hunc domesticis rationibus assignatum, neque tamen inscriptum, aliquot post annos, gravioribus, nobilioribusque rebus attributum fuisse; rationes enim ad annum 1431. pertinent; Cyriaci Fragmenta itinera ab eo confecta annis 1442. & 1443. complectuntur.

Nulla autem causa est, ut longiori disputatione ostendam, Cyriaci haec esse, adeo a Doctis Viris expetita, Commentaria. Sat est animadvertere pag. 23. Parmensem inscriptionem *Junonibus a L. Theario Pbilerote positam*; de ea ita in Epistola ad Poggium pag. 28. *vetus inscriptum inarmor comperimus, quod ego accurate perlegi nostris & adjecimus Commentariis*. Hinc discimus Inscriptiones Cyriaci Anconitani a Morono typis impressas, quas recte *eorundem Commentariorum specimen* appellavit de Cyriaco optime meritis Cl. Mehus in *Praef. ad Itiner.* pag. xxx. nil aliud esse quam Commentariorum Cyriaci particulam alteram. De his late & luculenter egit idem Mehus pag. i. & seq. Porro in tria volumina descripta & disposita illa fuisse, Alberti auctoritate firmat. Unumquodque volumen, nisi valde fallor, in plures libros pro itinerum ratione dividebatur; ex eo autem libro, qui *Tuscorum Ligurumque* inscribebatur, Fragmenta haec excepta fuerunt; ex alio, cui fortasse *Graecorum* titulus praefixus erat, Moroni specimen prodiit.

Aliud Cyriaci fragmentum in extremo subjunxi, quod superiori anno Arimini vidi in Codice membranaceo apud virum amicitia mihi conjunctissimum Franciscum Co. Garampium, Josephi, cujus in universa ferme Europa celebre est nomen, Archivorum Romanae Ecclesiae Praefecti, fratrem. Codex Basinnii Parmensis Poema Astronomicum principe loco exhibet; bis descriptoris nomen ostendit, primum in haec verba *Ab Incarnatione Domini Nostri Jesu Christi 1475. IX. Kal. Julii Ego Petrus Marius Bartholellus Phanestris hoc opusculum Phani scripsi*. Deinde 1458. octavo Kal. Sextil. Ego Petrus Marius Arimini scripsi.

Haec praenotasse sufficiat. Tu interim, Erudite Lector, beneficio, quod praestantissimi Antistitis cura & providentia tribuit, UTERE FELIX; mecumque doctissimos Viros, quibus floret excultissima Piceni provincia, obsecra, ut bibliothecarum forulos, in quibus Cyriaci opus adhuc fortasse delitescit, perscrutentur, ut integrum illud tandem prodeat, vel ea saltem particula (quod mihi maxime cordi est) quae *Picenorum Umbrorumque* inscribebatur. Vale.

ERRATA

pag. 1. in notis col. 2. lin. ult. adspecta
pag. 3. in notis col. 2. lin. ult. Anconi-
tanus. adde

pag. 12. in notis col. 2. lin. 10. quin-
gentos. adde

pag. 13. in notis col. 1. lin. 22. Gruterus

pag. 15. in notis col. 1. lin. 3. Philippo
Dux Urbium

pag. 16. in notis col. 1. lin. 8. eddidit

pag. 17. in notis col. 2. lin. 2. Beatus
vir

pag. 19. in notis col. 2. lin. 42. toto

pag. 23. lin. 21. FOROVONANOR

pag. 37. lin. 6. Ω⁵

8 8 8 8

lin. 18. T^{8 α μ μ η}

in notis col. 2. lin. 24. patet. adde

pag. 41. in notis col. 2. lin. 8. Alpianus

pag. 44. in notis col. 1. lin. penul. disce-
sserat

pag. 46. in notis col. 1. lin. 12. serviro

pag. 51. in notis col. 2. lin. 13. puello

pag. 52. in notis col. 1. lin. 15. Jovio

pag. 55. in notis col. 1. lin. 40. octoge-
simum scilicet

col. 2. lin. 3. id bellua

pag. 56. in notis col. 1. lin. 6. Aristitotelem

pag. 61. in notis col. 1. lin. 1. Faenrsiis.

pag. 63. lin. 26. EQ. AUG.

in notis post lin. ult. adde

pag. 64. notam 354. omnino dele, ejus-
que loco hanc subjice

CORRIGE.

adsperfa.

seu potius *Eidem Sanctitati Tue dicatissimus*, ut Cl. Corfinius monuit; ita seq. pag. 4. Renato Regi scripsit *Eidem S. M. Tue dicatissimus*, & pag. 56. Philippo Mediolanensium Duci *Ejusdem Illustris Magnificentiae Tue*.

Inscriptionem hanc doctissimo commentariolo illustratam postea vidi a Cl. Corfinio, quod habetur in *Symbolis Gorianis*. Vol. VI. pag. 145.

Reincsius

Philippus Dux, Urbium
addidit

Benedictus

torto

FORONOVANOR.

Ω⁵

α α υ υ

α υ μ β

uti mendose impressa est hic secunda ex iis siglis; in codice enim recte habetur υ non μ. Nexus vero, sive 8 numeralibus notis superimpositi Græcæ sunt diphthongi numeralium vocum χιλιοσς finales.

Apianus

discesserat

servir

paullo

Jovii

octogesimum, trigesimo scilicet

id belluae

Aristotelem

Farnesiis

EQ. AUG. *

* EQ. AUR. legendum suspicabatur Cl. Corfinius. Co-
dex tamen perspicue habet AUG.

Is est Gaspar de Venturellis Pisauensis, Francisci Sfor-
tiae archiater. Eidem inscribitur *epist. ii. lib. IX.* Francisci Philelphi *Gaspari Pisauensi, medicoque Du-
cali*, qui etiam *eruditissimum medicum* illum appellat
lib. VIII. ep. 21. Anno 1477. jam decesserat, ut ex
publicis archivi nostri tabulis didici. Plura dabimus,
quum *de Vivis Illustribus Pisauensibus* agetur.

COMMENTARIORUM CYRIACI ANCONITANI

NOVA FRAGMENTA.

EX LIBRO K. A. QVI INSCRIBITVR TVSCORVM LIGVRVMQ,
VEL TVSCORVM ATQ. LIGVRVM.

Manu propria.



Ntiquarum rerum bonarum indagationem approbo, laudoque, & Kyriacum Anconitanum ejusdem generis observatorem veneror, ac semper venerari propono. . Manu alterius.

P. in $\chi\Omega$ R. (1) P. felicissimi nominis Novae B. Virg. Ecclesiae, & Sacrorum Apostolicae Sedis Cardinum Diaconus optimus, ac Max. Eug. Pontificis nepos clarus, & excolendissimus.

(2) Fragmentum vocabulorum vetusti in Mogontia libri.

Abigit . expellit, fugat, minat.
Abjiereis . latro jumentorum, & pecorum
ab abigendo dictus.
Abice . abspelle.
Abile . aptum.
Ab imo . deorsum.
Abilitus . oblitus.
Abissus . profundus.
Ablactatus . a lacte separatus.
Abligorire . non plurimum consumere . idem
suspensus leviter cibum tangi.
Ablegavus . condemnatus.
Ablegurro . de gustu deglutio.
Abluo . purgo, lavo.
Abnegamus . si quid petitur, negamus.
Abrogans . dicitur humilis.
Aborret . discrepat.
Absolutus . bonus, perfectus, magnus, sum-
mus, grandis.
Absono . absurdo, praepropero, dissono, non
simili.
Absterret . abjecit, quolibet contradicit.
Absorsit . foras ejecit, extraxit.
Abscedere . dum per absentiam discederemus
diversum.

Aca . amoenitas.
Batioca . patera argentea ad sacra.
Batracite . lapis.
Beatus . quasi bene auctus, scilicet ab ha-
bendo quicquid vult; differt a felice, quia
beatus sibi tantum; felix etiam aliis.
Bombus . sonus tumidus.
Bitor . proficiscor.
Boas . anguis magnus.
Caelotini . caelestes.
Cenotaphia . simulacra.
Cirenus . heres.
Cyanea . gemma caerulei coloris.
Cynomia . musca canina.
Cirsum . carpentum.
Cliba . aspera, difficilia.
Clivus . ascensus.
Clipeola . annulus.
Cocistris . tabernarius.
Comeo . simul ambulo.
Compita . loca, ad quae undique convenient.
Compos . voti possessor, & completio desiderii.
Compta . ornata, amabilis, mirabilis, & com-
posita.
Comperio . invenio, cognosco.

(1) Pater in Christo Reverend. Petrus felicissimi, & c. Petrus, nempe Barbus, Eugenii Pontificis nepos, qui in eadem Pontificali cathedra sedet Pauli II. nomine accepto.

(2) Nonnulla, quae huic Codici inserta sunt, consulto praetermisimus, nempe Pomponii Melae locum ex lib. II. c. 7. initium lib. I. Vitruvii; item cap. 8. lib. II. figuras etiam

basium, capitulorumque Dorici, Jonici, & Corinthii ordinum ex Vitruvio petitas; ejusdem Vitruvii lib. II. initium; Valerii Probi notas Juris, &c. omnia enim edita sunt. Verum operae pretium facturos nos putavimus, si fragmentum hoc typis committeremus; plura enim in eo sunt, quae eruditus non eruat injucunda, et si mendis aliquot adspecta.

Concrepare . conibere , idem consentire .

Conjector . interpret .

Condo . repono .

Confraga . loca sunt ubi undique venti conveniunt .

Conitio . aestimo , opinor , consentio .

Crustae . tabulae marmoris , unde marmorati parietes dicuntur .

Cuculla . a casa dicitur , quasi minor cella .

Cunctor . dubito .

Decens . pulcher , modestus , egregius , compositus .

Decentarius . Ingeniosus , promptus , decorus , docibilis .

Delituit . latuit .

Deciduus . desidiosus .

Decudes . decuriones .

Deflavio . elanguit , expiravit .

Deflagrat . furorem deponit .

Degluo . decorio .

Defunctus . quia complevit vitae officium .

Depegisse . deflexisse .

Depectio . pacis foederatio .

Deplet . evacuat .

Deplexit . transvexit .

Deprecor . excuso .

Primores . primi viri electi .

Pridie . dictum quasi priore super .

Primipilus . qui primam hastam portat .

Pruio . aduno , decerpo .

Probe . honeste , bene .

Probrosus . inquinatus , maculatus .

(3) M. Vegius .

*Aurea , quam quondam deflevit , Musa Maronis ,
Nunc hoc chrysoliti claudor in orbe culex .
Aurea Musa fuit , sumulus simul aureus ipse est ,
Quem miserans etiam struxit Apollo mibi .*

- (4) D. I. S.
MASIELLAE . K. F.
SILVATICI
MODESTAE MVLIERI
(5) KYRIACVS PH. F.
(6) PICENICOLLES
PARENTI PIENTISS.
(7) ET SIBI
CLARAEQ. L. KORE
H. M. H. N. S.

MAΣIEΛΛΗ
ΚΥΡΙΑΚΟΥ
ΧΑΙΡΕ .

(8) A Panor .

ANCONIS SPLENDOR IACET HOC MASIELLA SEPVLCHRO
VNA PVDCITIAE KYRIACIQ. PARENS .

ANCONITANI . EGREGII . CIVES . QVI . APVD . VARANVM . OPPID.
EX LABORANTE MORBO PATRIA CIVITATE PESTILENTEM
LETHIFERAMQ. TABEM EVASERE . QVORVM . SE . NVMINIBVS .
LIBEROS CREDIDERVNT . SACRICOLENDAS . IMAGINES POSVERE . & .

(3) Haec Vegii tetraſtichon duo praeponuntur Martialis , qui Cocus , ut in pluribus aliis MSS. , dicitur epigrammata , quorum primum legitur lib. VI. 12. , alterum lib. I. 95. , quae ideo omisimus .

(4) Deo Immortati Sacrum .

(5) Discimus ex hac Inscriptione parentum Cyriaci nomina , quae incomperta prius erant . Cyriaci Silvatici nepotem se in *Itiner.* a cl. Mehus edito pag. 23. Cyriacus ipse proſequitur . Verum hinc Masiellam Cyriaci Silvatici illius filiam , Philippo , ut puto , Pizzicollis nuptui traditam Cyriacum nostrum procreasse palam fit . Masiellae nomen ex *Thomasia* corruptum videtur , sive quod ita Anconae tum moris erat , sive quod Masiella Neapoli in lucem venerit , quum Cyriacus illius pater apud Carolum Regem degeret ; etsi post huius mortem Anconam in patriam Silvaticum se recepisse non sit dubitandum , quum in vetusto Anconitani tabularii libro ad annum 1390. pag. 164. habeatur : *Electio DD. Ambasciatorum Cyriaci Poli de Silvaticis , &c.*

(6) Gentilitium Cyriaci nomen revera *Pizzicollis* fuit ; in iis enim , quae laudavimus , Anconitanae reipub. actis pag. 12. legitur *Grassus de Pizzicollis* , qui pag. item 65. in *extractione duodecim Consiliarium super guerra* memoratur anno 1378. , & pag. 22. ubi *juramentum Consiliarium* habetur anno 1392. praestitum , recensetur *Marinotius Nicolai de Pizzicollis* . Id tamen nomen Cyriacus novo levitatis exemplo , quod avide nimis per ea tempora arreptum est , misse detorsit , ut antiquitatem redoleret .

(7) Nisi valde fallor Clarae etiam ancillulae suae memoriam Cyriacus hac inscriptione commendatam voluit : *Claraeque Libertae Kore* , Graeco vocabulo juvenem seu puellam deſignans . Fortasse quod Cyriacus Graecis literis expresserat is , qui codicem descripsit , latinis reddidit ; nisi forte gentilitium Clarae nomen sit .

(8) Hic Panormitae distichon iterum habetur in fine codicis ; verum ibi *vetustate* legitur loco *pudicitiae* . Utra lectio Panormitae fuerit , divinare non audeo ; alteram Cyriaci emendationem esse , nemo non videt .

Apud Varanum in Piceno, Anconitanae civitatis vicum, ubi KYRIACO PR. (9) cives complures vitandae pestis causa convenere; qui postquam se incolumes evasisse cognoverant, B. Mariae Virg., Constantiique, & Sebastiani, qui ab omni morbi contagie tutelares habebantur, imagines in foro depictas imponere religiosissime curavere, quibus & ego K. ipse Praetor tale subposueram hypogramma.

Quum Graeciam visendi orbis gratia exacta tempestate percurrerim, magnificentissimi Florentini Domini, & Epireis, Aetoleis, Locreisque visis urbibus, & praetermissis, apud Phocidem summo studio ad sacram vaticini Apollinis Pythii insignem Delphorum civitatem, & jam collapsam venissem, alia inter vetustatis egregia monumenta porphyreo in lapide antiquis, & doricis literis comperimus Julium Leucum Nicomediae proprium Bithyniae Metropolitanæ civitatis civem, eundemque Atheniensem, Thebaeum, Corinthium, Pergamenum, Smyrnaeum, Ephesinum, Antiocheumque dono honoris causa civem conscriptum fuisse (10). Ex quo dum mihi eadem, quam supra diximus, causa, & magno visendi orbis desiderio multas in Latio, & extra, praeclaras urbes indagare, incolereque contigisset, & tali me quandoque dignum honore facere peroptassem, ut extra propriam Anconitanam Patriam civitatem in Latio a digniori inciperem, Florentia me florentissima civitate vestra donatum fore summopere cupiebam. Nam multis, & honestissimis meritis eam alias inter Italas urbes diligere, amare, celebrareque jam diu, & a teneris, ut ajunt, unguiculis constitui. Cum & posthabita Roma omnes inter Latias, & nobilitate, Etruscaeque antiquissimae gentis origine, civium praestantia, virtute, & politica pulchra sua democratica libertate, nobilium, & optimarum artium, disciplinarumque omnigenum, opum, & ornamentorum omnium insignem, praeclarissimamque esse non modo nos, & qui viderant intelligent, sed externae per orbem nationes graecae, barbaraeque cognoverant. Opto bene, feliciorique diu valeatis. Ex florentissima Tuscorum urbe non. Martiis. (11) E. P. A. XI. Kyriacus Anconitanus (12) pf. M. D. V. dicatissimus.

SANCTVM FELICISSIMVM FAVSTVM ET BEATVM ESTO S. P. E. (13)

Tuum hoc hodie v. non. Martii die recens solenni ordine consecratum XII. hujus tui Pontificatus anni principium, ut perinde ac exactis IX. & XI. Graecos, Armenos, Cilicisque, & cum iis gelido sub axe Sarmatas, Hiberos, Colchos, & Cappadoces, devotissimo (14), F. tuo $\overline{\Omega}$ Palaeologo inclyto Graecorum Rege, Constantinopolitano Imperatore potissimum intercurante, & demum nuper ab Aegypti Memphitico Patriarcha $\overline{\omega}$ pientissimos Jacobitas almi Spiritus afflante numine, tua potissimum opera, labore, impendio, vigilantia, atque solertissima cura III. sacris Florentinae Synodi sessionibus almae Apostolicae, & orthodoxae fidei conciliatos vidimus; ita & in hoc Ss., & Apostolico XII. digniori, perfectiorique numero, Latinum pium, & religiosum imperium, sanctumque tuum & excolendissimum nomen, atque divinum Christianae fidei cultum super Macedonas, & Thracas, supraque Aethiopas, Garamantas, & Indos proferre utique digne, pie, felicissimeque videamus. Tuis iis igitur optimis felicissimisque coeptis magna, & Ss. illa caelicolum numina faveant, & aspirent, quorum divis auspiciis Christiana alma Religio prostratis superstitionibus omnigenis, atque Schismatibus infandas alias omnes valuit antiquare. (15) E. S. T. Dicatissimus K. A.

(9) Quo anno Cyriacus in oppido Varano Praeturae gesserit, incertum nobis est. Verum consignandum esse anno 1420. suadet Saracenus, ita scribens in *Hist. Ancon. pag. 246. Nel detto anno 1420. di Giugno, e Luglio in Ancona si fece sentire la peste.* Neque vero quisquam superesse adhuc in foro Varani oppidi picturas illas, aut inscriptionem existimet; vix enim ejusdem oppidi pene diruti supersunt vestigia.

(10) Lapsus profecto memoria fuit Cyriacus, cum haec scriberet; non enim Julius Leucus, sed T. Aelius Aurelius Theodotus is est, qui tot urbium civitate donatus fuerat. In-

scriptionem Delphis a se repertam descripserat Cyriacus in commentariorum fragmento Romae aedito n. 204. ; eandem dedit Muratorius pag. 732. 1.

(11) Eugenii Pontificis anno XI.

(12) Praefatarum magnificarum dominationum vestrarum.

(13) Sancte Pater Eugenii.

(14) Filio Johanne.

(15) Eugeni Sanctissime tibi dicatissimus Kyriacus Anconitanus.

D. M.
I. (16) LABIENO
RENATO
LABIEN PROCVLA
MATER
B & M.

Haec eadem quae de nobilissimo Tuae Inclitae Majestatis nomine Renato antiquissimo in lapide apud Doricam Anconem tibi jam diu, & familiae Regiae Tuae deditissimam urbem, nostram & dulcem patriam in agro Pentelariae, & in vinea N. Maronocii (17) consanguinei mei antiquis, & ornatissimis literis consculpta comperimus, hoc hodie Regiae Majestati Tuae loco rescribendum delegi, Serenissime Renate Rex, ut & perinde ac aevo nostro te magnis, regiisque mundi principibus permixtum vides, ita & prisca aetate Latinorum quoque claris, antiquissimisque nominibus insignitum, & venerabile nomen utique permixtum intelligas. Vale. Ex Florentia V. (18) K. Sextilium die. Eidem S. R. M. tuae dicatissimus Kyriacus Anconitanus.

Ut res dignae memoria posteris mandentur, notum sit haec legentibus, anno MCCCCXXXVIIIJ. Legatos Armeniorum ad Eugenium PP. IIII. eo tempore in hac urbe morantem venisse, qui eodem anno x. Kal. Decembr. cum generale Concilium magna & Cardinalium, & Episcoporum frequentia in hoc celeberrimo templo coactum esset, eidemque Concilio idem Pontifex praesideret, dogmata Romanae Ecclesiae summa cum veneratione acceperunt, eaque e nostra in Armeniam linguam traducta secum in patriam contulerunt.

Armeniorum, quod mihi pridie dedistis, copiosum, & elegans epigramma vidimus, praestantissimi viri: nec ociole quidem: nam ad aquarum balnea Pilarum ea me forte die parato equo conferre properabam. Sed ex itinere demum perlesto ejusce contentum, sententiamque probavi, & ni verborum copia, lapicidum labor, & difficultas, modicaque marmoris capacitas obstitissent, omnia quippe, ut rem a doctissimo viro editam, probassem, & quodammodo laudare potuissem. Nonnullis igitur partibus, minusve necessariis demtis, paucioribus denique literis, rem ipsam iisdem comprehensam sententiis confeci, & quoad potui, nostro de more antiquitate ipsa, nec non gentilium gravitate praeorum servata. Hisce quidem igitur hodie vobis optumis, & dignissimis viris, quae digna mihi potissimum visa sunt, insigni tabellae rescribenda descripsi. Valere vos diu feliciores opto providentissimi Hieromnemes. K. A. vobis, & vestrae florentissimae Reip. deditissimus. Ex Empoliano Oppido K. Augusti 1442.

(16) Edita est haec inscriptio a Muratorio pag. 1181. 6. cum hac annotatione: *Interamniae, nunc Terni, misit N. V. Ferdinandus de Vicecomit. de Cittadinis. In Schedis Farnesis ponitur hoc marmor Anconae.* Anconae tamen olim fuisse non est cur dubitemus, praesertim quum Cyriacus locum ipsum ubi servabatur, vineam nempe N. Marinotii consanguinei sui designaverit. Interamnam advectum postea fuisse, etsi possibile sit, tamen vix credo; ac potius existimo D. Ferdinandum de Cittadinis inscriptionem ex aliquo codice accepisse, in quo perperam, quod saepenumero evenisse scimus, lapidis patria indicata fuerit. Ut ut sit, animadvertendum est deesse in Muratorio solennes siglas D. M., & Labieno T. praenomen addi.

(17) Recte Cyriacus Nicolaum Maronocium consanguineum suum appellat; ex eadem enim Pizzicollia familia Maronotiam derivasse non dubito. Nicolaus enim iste, qui anno 1430. Vexillifer Anconae fuit, & qui in laudatis reip. Ancon. actis pag. 72. *Nicolaus Marinotius* dicitur, filius fuisse videtur Marinotii Nicolai de Pizzicollis, qui anno 1392., ut

habetur pag. 22. inter consiliarios sacramento se obtulit; nisi forte stemmatis etiam argumento id efficiatur; nam in eodem scuto, ut appellant, Marinotiae, & Pizzicolliae familiae insignia simul picta inter familiarum, quae jamdiu defecerunt, stemmata Anconae visuntur.

(18) Deest anni numerus. Sed est 1442. Paucis ante diebus Renatus Rex Florentiam venerat, Neapolitano regno amisso, ibique usque ad 22. Septembris diem commoratus est, ut diligentissime notatur in veteri M. S. Prior. bibliothecae S. Mariae Novae, cujus particulam communicavit mecum vir, avita nobilitate, praestanti ingenio, omnigenae eruditione clarissimus Antonius Marchio Niccolinus. Ea sic habet. *Il Re Rintesi addì 15. di Luglio 1442. al tempo de' detti Priori entrò in Firenze con grande onore, e fu alloggiato nella casa di Lorenzo d' Ilarione de' Bardi, e il Comune gli fece le spese, e la parte Guelfa gli dava ogni dì fiorini 25., e durò fino addì 22. di Settembre, dov' egli sen' andò per la via di Pisa.*

CVM IN HANC VRBEM EX ARMENIA LEGATI AD EVG. IIII. P. M. IX. EIVSDEM
P. ANNO VENISSENT OPT. IPSE PONTIF. AD X. K. D. SACRAM ET OECVMENICAM
SYNODON MAGNA PATRVN FREQUENTIA HAC IN CELEBERRIMA AEDE AMP.
ORDINE HABVIT VBI ORTODOXA EDOCTI FIDE DOGMATA R. ECCL. SVMMA
CVM VENERATIONE SVSCEPERE EAQ. E NOSTRA SVAM IN LINGVAM TRADV-
CTA IN PATRIAM CONTVLERE &

(19) A. D. M. CCCC. XXXIX.

*Aedilibus claris, ac optimis Florentinorum magnae Aedis B. Mariae Virg. Floridae ex
amplissimo Hieromnemonum Ordine viris.*

EVGENIVS . IV. P. M. IX. EIVSD. P. A. AD . D. K. DEC. SACRAM, ET
OECVMENICAM SYNODON MAGNA PATRVN FREQUENTIA HAC IN
CELEBERRIMA AEDE AMPLISS. ORDINE HABVIT VBI EX ARMENIA
LEGATI, QVI HVIVSCE EXCOLENDAE REI GRATIA FLORENTIEM
HANC IN VRBEM AD EVM VENERANT ORTHODOXA EDOCTI FIDE
DOGMATA R. ECCLESIAE SVMMA CVM VENERATIONE SVORVM
O. NOMINE SVSCEPERE A. D. M. CCCC. XXXIX.

Ad IV. Non. Aug. ad felicia Pisarum ab aquis balnea e Florentia venimus vale-
tutinis instaurandae gratia, ubi postquam me flumine sancto ablueram, ab omni sca-
biarum tabedie me purgari, mundarique haud dubie sensi, optima iuvante Loto (20),
necnon tepente thermis nympharum praeclarissima Cymodocea, nam amoenas, & sua-
vissimas aquas sensimus, quas vetustas scaleas, murumque ex lapide circumdare con-
speximus, Matheldae illius praeclarissimae comitissae opus haud ignobile, quod nos in
lapide tale posuimus epigramma:

(21)

MATHELDIS &
COMITISSA & INSIGNIS
OB . HVMANAM . VALITVDINEM
INSTAVRANDAM . PRAESERVANDAMQ.
AMOENA HAEC AB AQVIS ET SALVBRIA
BALNEA
IN OMNIGENVN HOMINVM VSVM
OMNI CVM ORNATV CVLTVQVE
DICAVIT

K. & A.

A. D. M. C. XII. K. MAIAS.

(19) Armenios ad Catholicæ Ecclesiæ unitatem in Florentina Synodo rediisse, ejusque unionis decretum ab Eugenio Pontifice X. kal. Decembr. 1442. promulgatum fuisse ejusdem Concilii acta testantur. Rem memoria dignam monumento posito commendare statuerant amplissimi Florentinæ Ecclesiæ Aediles. An autem prestiterint, nescio; neque enim inscriptio illa, de qua Cyriaci iudicium exquisierunt, neque ea, quam Cyriacus restituit, usquam apparet, ut idem Niccolinius significavit.

(20) Nympha Neptuni filia, V. Ovid. *Metam. lib. IX. Fab. VI.*, & Servium ad *Il Georg. v. 84.*

(21) Ratio ipsa itineris, quod Cyriacus a se factum describit, & adjunctum illud *ab aquis* satis indicant illum non ad Pisana Balnea se contulisse, quæ nunc maximo in honore sunt, sed ad vetusta illa, vulgo *Bagni a acqua*, in collibus Pisani Volaterras versus sita, quorum tum fama maxime percrebuerat, opera præsertim Ugolini Montecatino, qui quum apud Malatestam Pisarensum Dominum, annuo quingentorum aureorum stipendio conductus, medicinam faceret; eundem Malatestam ad ea balnea misit, ut a gravissimo, quo vexabatur, morbo recrearetur. Quod quum feliciter evenisset in causa fuit, ut præclarissimi quique Italix procures eadem balnea frequentarent. Illuc igitur se contulit etiam Cyriacus noster, ibique a teterrima scabie convaluit. Quum autem antiquitates de more inquireret, ac miraretur fortasse æ-

dificiorum, quæ adhuc supererant, reliquias, accolæ, quod populari traditione ferebatur, Cyriaco persuaserunt, Matheldis nempe comitissæ opus fuisse. Cyriacus vero, ut erat ad antiquitatis monumenta immortalitati commendanda paratissimus, simul ut gratiam morbo liberatus referret, inscriptionem hanc marmoream ponendam curavit, quæ adhuc extat. Primus omnium illam in *Comment. Com. Mathil.* edidit Florentinus, præclarissimæ mulieri coævam fortasse existimans. Ut anecdotam ex M. S. Capponio iterum vulgavit Gorius *Tom. II. inscr. Etr. urb. pag. 461.* sed ultimo versiculo mutilam. Integra tandem prodit opera Cl. Targionii viri de naturali Philosophia æque ac de re antiquaria optime meriti *Tom. I. Relaz. d'alcuni viaggi pag. 157.*, qui illam ex ipso marmore descripsit. At Targionius *questa iscrizione subito si dà a conoscere per supposta due secoli fa; & pag. 167.* posteaquam vetera aliquot monumenta ad castrum Balnei aquarum pertinentia memoravit, rem ita concludit, ut statuat, *cbe la contessa Metilde non fu quella, che scopese la prima quest' acqua nel 1112., e cbe sia apocriifa la riportata iscrizione.* At enimvero ex nostro codice dilucide patet Cl. Targionium recte pronunciasse inscriptionem illam Matheldi ætate multo esse posteriorem; errasse vero dum duobus ab hiuc sæculis suppositam fuisse scribit; quum revera ante trecentos annos insculpta fuerit, non ut fucus eruditus fieret, sed palam ante oculos omnium authoris nomine proposito duabus illis figlis

VOLATERRAE.

Ad Aedem B. Stephani marmorea statua magna absque capite truncis manibus.

Locus statue est in
(22) *medio; epigramma debet*
poni ubi est signum .†.

2. (23)

SODALES
A. NOVIO. A. L.
PLICONTI .†.
SEVIRO
AVGVSTALI.

Ad IIII. non. Aug. ad exoptata illa tamdiu ab me Pisarum aquea, suaviaque thermarum balnea venimus, karissime, atque suavissime Gaspar (24), valetudinis, ut noctis, instaurandae gratia; ubi me postquam flumine sancto ablueram, ab omni taediola scabierum tabedie me purgari, mundarique certissime sensi optuma adjuvante Amphitoe, & (25) Panopaea Nereidum clarissimis, & amoenis Virginibus; nam suaves, & saluberrimas contigimus aquas, vetustis quoque localeis muroque conspicuo vidimus circumseptas, Matheldae illius praeclariss. Comitiss. pium utile, dignum, & sibi decens, atque peridoneum opus; nam & si bene recolimus Diva ipsa Matheldis beata per elysia, & virentia deliciarum loca Dantem (26) p. jocundiss., & concivem Clar. tum ex Lethaeis, Eunoeisque divinis, & salutiferis aquis insigniter doctum madidum, & ablutum, necnon plene, feliciterque potum (27) fecerat, quod B. M. feminae hoc ibidem ex lapide posuimus epigramma:

MATHELDIS COMITISSA INSIGNIS

ob humanam valitudinem instaurandam, praeservandamque amoena haec ab aquis, & salubria balnea in omnigenum hominum ulum omni cum ornatu cultuque DICAVIT.

Exinde vero me postquam ad integram illam ab optimis aquarum nympis restitutum valetudinem cognovi, ut optabam, & tibi jam pridem perpollicitus fueram, ad xv. Kal. Sept. Volaterranam patriam dulcem, & egregiam tuam, antiquam & Etruriae Civitatem venimus, ubi non pauca quidem nobilium veteritarum rerum monumenta conspexi, & inter potiora, antiqua, atque nobilia, & magnis condita (28) lapidibus moenia. Sed intra tantae Civitatis portas una tuo cum optimo parente Antonio, Octavioque dulcissimo germano, praeclarissimae nempe indolis adolescente, qui me quanta humanitate susceperint noveris postea, simul cumque Decurionibus,

figlis K. A., id est *Kyriacus Anconitanus*. Habemus hinc praeteritum testimonium, non modo egregiae naturae, ingeniique Cyriaci nostri, qui solo antiquitatis amore in restituendis locorum, etsi a patria sua longe remotorum, monumentis nec diligenter, nec sumptibus parcere; verum etiam incorruptae, atque integre voluntatis; a se aut, nisi valde illor, plane constet Cyriaci eidem injuria in dubium a non illis revocatum fuisse, quum ille in his inscriptionibus, quis in marmore incidi curabit, ne qua fraudis suspicio in posterum oriretur, singulares literas, quibus nomen suum perpetuo notabit, adjiceret. Reliquum esset, ut inquireremus, an Matheldis comitissa in omni quae hominum usum omni cum ornatu cultuque balnea illa dicaverit, ut Cyriacus testatum voluit. Sed hoc Etrusci viri in antiquaria re eruditissimi viderint; nobis enim sat est traditionem hujusmodi apud accolae per ea tempora viguisse, ut Cyriacus illam inscriptioni commendare sine fraude potuerit. Fortasse etiam hausit id Cyriacus ex veris illi inscriptione, quam laudat Targionius memorat pag. 157. *Sopra alla porta principale del bagno adesso murata è un'iscrizione in pietra serena, ma tanto guasta dalle ingiurie d' tempi, che niente se ne rileva.*

(22) Pater hinc Cyriacum in suis Commentariis statum etiam, & coreumata delineasse; cum vero, qui codicem descripsit, pingendi artis ignarum illa omisisse; quod & clarius infra patebit.

(23) Gruterus ex Apiano edidit pag. CCCXLII. 6. eodem loco designato. Gorius item dedit *Inscr. Etr. Urb. Tom. II. pag. 168. ad statuum quandam*. In Grutero legitur PLECONTI.

(24) Is est Gaspar Zuechius, Antonii filius, summo genere Volaterris natus. Graecis, Latinisque literis eruditus, Besurioni Cardinali Nicaeno tunc a secretis, deinde a Pio II. apud quem familiaris aliquando egit, ad Auximatem Ecclesiam assumptus. V. Blondum *Ital. Illust.* Leontrum Alberti *Descriz. di tutta l'Italia*, & P. Manli *Bibl. med., & inf. Lat. Fabric. lib. VII.*

(25) Amphitoe, & Panopaea Nereides ambae non huc advocandae erant, Nymphis contemptis, quorum numini fontes delira assignavit antiquitas, ut Servius docet *Aeneid. I. v. 504*. Sed Cyriacus noster intemperanter eruditus, saepe multa turbat.

(26) Dantem poetam Gasparis Volaterrani concivem appellat non domo, sed natione; uterque enim Etruscus fuit.

(27) Vel hic duntaxat locus satis demonstrat, quantum ingenii aetui Cyriacum, dum scriberet, a praefinito abriperet; a gentiliū delirationibus ad Poetarum commenta transit; & Dantem prae oculis habet *Purgator. Cant. 31 & 32*, ubi poeta fingit se a Matheldi Comitissa Lethaeis, Eunoeisque fluminibus aquis immersum fuisse; inde ait

*Io ritornai dalla santissim' onda
Rifatto sì, come piante novelle
Rinnovellate di novella fronda.*

(28) Volaterranae urbis moenia tot laudant, quot de ea praeclarissima urbe scripserunt. V. illorum orthographiam apud Gorium *Mus. Etrusc. Tom. III. cl. 1. tab. 1.*

& Benedicto (29) Pasquino Jureconsultis. necnon Viro docto Hieronymo Rhonco (30) B. M. que P. rei scriba marmorea insignia plura vidimus, & Argivae Helenae rapinam, omneque tam vetustissimae rei facinus conspicuum arte, statuaque alias praeclaras, sed multa ex parte vetustate defectas; & quod magis adnotandum duxi, latina quaedam nobilia comperimus epigrammata, quae hinc omnia benevolentiae tuae rescribendum curavi, ut tua de nobili patria, quae tu non ulque vidisti, ex Kyriaco tuo videre facilius posses.

(31) χαῖρε σὺ μὲν δὴ ἀνδρῶν πανάγαθε καὶ μοι πολυφιλάτῃ Γάσπαρ: & Rñō (32) communique Domino nostro, & excolendissimo Cardinali Nicaeno me saepe, & multum percommissum exhibeas velim, necnon (33) Lilio nostro in primis dulcissimo, lepidissimoque plurimam ex me salutem dabis, & sibi utique literas ostentare velis, & tuorum monumenta priscorum, ut & suae uno tempore claritati, tibi que me satis dixisse videar. Ex Volaterris urbe vetustissima, eo quo supra ad eam venisse diximus xv. Kal. Sept. die.

Kyriacus Anconitan. Tuus.

Apud Volaterranam Silicis portam.

3. (34) C. TRAVLVVS. C. L.
PHOEBVS. SEVIR
AVG. V. A. XXXVII.
PERGONIA PRIMA.

Ad Aed. B. Lazari extra moenia.

5. (36) L. BAEBI AVRELIANI
BAEBI. NOVIANVS. ET
SECVNDINVS. PATRI.
ET. AVRELIVS. MAXIMVS
FRATRI. ET. BIBIA. PRO
FVTVRA. CONIVGI.
CARISSIMO
B. & M.

Ad Aed. B. Alexandri extra Civitatem.

4. (35) D. & M.
CASTICIAE VICTORI
NAE CONIVGI DVL
CISSIMAE ET DESIDERA
NTISSIMAE CASTICVS
COCCELLANVS CONIVGI
B. M.

Ad marmoreum lapidem in foro.

6. (37) CAECINIA. L. F.
PRIMA. V. A. XIII.
POMPONIA MATER
FILIAE
7. (38) C. CILNIVS C. F. VARVS
III VIR

(29) Quanto in honore Volaterris literae tum haberentur vel ex hoc intelligas, quod decuriones, Reipublicae scriba, & principes ejus urbis viri Cyriacum mirabili cum benevolentia prosequerentur per urbem, & suburbana loca, & extra mirifica civitatis moenia, pomerioque fines, per fontes, & divotos longinqua vetustate muros, ut ipse Cyriacus infra narrat. Antonius siquidem Gasparis Zacchii pater, ut habent acta a Mario Guarnaccio doctrina, & dignitate spectatissimo viro humanissime ad me missa, supremum patriae suae magistratum inierat anno 1418., & Benedictus Pasquini ex Brocardia gente eodem functus fuerat anno 1439.

(30) Benemeritoque publicae rei Scriba.

(31) Salve tu quidem hominum optime, & mihi pluribusque carissime Gaspar.

(32) Gasparem Volaterranum a secretis Bessarioni Cardinali fuisse tradit Blondus ut supra not. 23. innuimus; ex his tamen Cyriaci verbis aliquis fortasse suspicari posset, ipsum etiam Cyriacum inter ejusdem Cardinalis domesticos numerandum esse; Verum si Cyriaci indoles, perpetuaque ejus itinera diligenter attendantur, dicendum profecto est, illum propter Graecarum literarum duntaxat studia Nicaeno Cardinali conjunctum, eundem ex dignitate Dominum appellasse, non quod in famulatu ejus aliquando fuerit.

(33) Lilius Aegidium Liberium Tifernatem intelligit; de quo vide Fabricium *Bibliot. med.*, & *infim. Lat. lib. XI.*

(34) Eadem est in Gorio *Tom. II. Inscr. Etr. Urb.* pag. 167. Ediderat etiam Fabrettus *Inscr. Dom. cap. IX. n. 323.* ex *Schedis Vaticanis*, quod Gorius non vidit. Fabrettus habet TRAVIVS.

(35) Gorius eodem *Tom. II. pag. 171.* edidit hac adjecta annotatione: *Turpibus mendis deformatus legitur hic titulus apud Reinesium Cl. XII. (l. XIV.) n. 42., & Fabrettum cap. IV. n. 69. quod vero heic silentio minime praetereundum est scriptum in marmore non DESIDERATISSIMAE, sed DESIDERANTISSIMAE, atque ita expresse habent plures tituli. Verum Fabretto danda est venia, una enim duntaxat literula peccavit DESIDERATISSIMAE. Reinesius habet CASTITIAE, & CASTITIVS, COCCELIANVS, DESIDERANTISSIMAE. COCCELLANVS legitur in nostro codice, COCCELIANVS in Gorio.*

(36) Ita ex Apiano ediderat Gruterus *pag. DCCXXII. 2.* Gorius *pag. 171.* laudati operis in *Edibus Nobilium de Musaeis* esse scribit; addit initio singulares literas D. M. folio intermedio, & pro BIBIA habet VIBIA.

(37) Licet in codice nostro perinde ac in Grutero *pag. CCCLXXVIII. 3.* jungantur haec & sequens Inscriptio, tamen hanc ab altera sejungendam esse libens concedo propter interpositam Cl. Gorii auctoritatem, qui quum lapides ipsos inspexisset, seorsim edidit: hanc nempe *pag. 158.*, alteram *pag. 168.* ejusdem *Tom. II. Inscr. Etr. Urb.* Cyriacus ex eo fortasse deceptus fuit, quod utrumque marmor Volaterris in foro parieti alicui simul infixum viderit; eodem propterea errore, quo in evulgando Pisaurensi lapide ductus fuit Fabrettus de *Col. Trajan. cap. II. pag. 38.*, & *Insc. Dom. cap. X. n. 51.*, ut in notis ad *Marm. Pisaur. n. VIII.* diximus. Ceterum Gruterus ex Apiano habet CAECILIA, Gorius CAECINA.

(38) In Grutero deest Cilnii cognomen VARVS.

*Ad Aed. Cathedralem in pavimento ad
marmoreum lapidem.*

8. (39) DIS . MANIBVS
VOLASENNIAE PYRAMIDIAE
L. VOLASENNA NOVIANVS
MATRI . PISSIMAE

Ad alium lapidem.

9. (40) D. M.
CERFICIO SEVERIO CERFICIA SEVERINA.
CERFICIUS SEVERINVS PATRI.
ET VELINIA ARTEMIDORA CONIVGI
(41) BENEMERENTI VEL B. M.

(42) *V a c a t*

Hieronymus de Ronco pl. S. D. Gaspari suo Volaterrano. Cum pro eximiis huius Volaterranae inclitae Urbis, singularibusque erga me beneficiis cives tuos omnes meritissimo animum, mi tuavissime Gaspar, te tamen ut extra gregem arctiori quodam benevolentiae nodo complecterer, effecit his diebus adventus ad nos studiosissimi, atque acutissimi viri Kyriaci Anconitani, qui a Balneis Pilanis ad hanc vilendam urbem honesto animi ardore perductus tam multa de bonitate ingenii tui, de studio, de doctrina, de moribus, de amore denique erga me tuo, tamque gravia atque honorifica attulit, ut summi viri testimonio, perinde quasi aliquo maximorum deorum oraculo permotus, non jam amplius ut Volaterranum, & hominis amici filium, sed plane ut probum, ingeniosum, doctum, optimumque juvenem, & mihi in primis amicissimum te diligam. Nec vero hoc solum in me accessus ejus operatus est, tibi ut affectior fierem, sed meam quoque in ipsam (43) hanc urbem observantiam mirifice auxit. Nam cum, nescio negligentia ne mea an fato potius quodam, trigessimum jam mentem hic manens ex claris vetustatis insignibus vestris nullum, aut perpauca cognovissem, hic intra biduum summa diligentia, incredibili studio tam multa invenit, cognovit, explicavit, quot vix in Etruria quidem tota prius putassem, quibus cum eo, imo vero per eum intellectis, & ex eis vestigia multa praeae magnitudinis vestrae recognoscens, incredibilem accessionem amoris in vos meo haud dubie feci. Sed de mea quidem vel in te, vel in urbem tuam affectione alias uberius; nunc de K. nostro, & acerrima ejus industria persequi libet. Luttravit ille quidem, pervagatusque est omnes urbis, & suburbium partes; statuas quasdam marmoreas partim comminutas, partim integras, egregias tamen variis in locis abstrusas invenit, exemplavitque (44), uniuscujusque partis praestantiam peritissime imitatus. Moenia quoque vetusta urbis quadratis maximisque lapidibus structa aliquot locis vilens, & cum eorum molem, tum structuram diligenter tractans, mirum quam jucunde, quamve scilicet de tota hae architectura ratione disputaverit, ut facile appareat hominem maximi ingenii, eximiaque doctrinae, contemptis vulgi rumoribus, abiecitque corporeis voluptatibus omnigenae venerandae vetustatis cognitioni acrem operam, & indefessum studium diutius adhibuisse, non contentum solis litteris, quae tamen, siue graecas, siue nostras velis, tantae in eo, tamque variae esse mihi visae sunt, ut nihil in vita aliud egisse credi possit; quod quidem pluribus assequor

(39) Reinesius Cl. XIII. [non XVII. ut habet Gorius] n. 57. Fabrettus Cap. IX. n. 490. ex schetis Vaticanis, & Gorius *cod. Tom. II. pag. 170.* Volasenniae tamen cognomen emendatius exhibuisse Gorium existimo PYRAMIDAE.

(40) Gruterus ex Apiano Parmae in Basil. Episcop. ponit pag. DCCXXV. 9. Gorius ex vetustis Schedis Bibliothecae Stroziae Volaterranos in vetustae Inscriptionis possessionem restituerat pag. 172. *laud. oper.* Accedat Cyriaci testimonium, quod controversiam omnem tollit. Gruterus habet ATHE-NODORA.

(41) Gruterus B. M. Gorius BENEMERENTI. Cyriacus parum memor, expresse an per singulares litteras ea formula in marmore insculpta fuerit, ingenue utramque apposuit, particula vel adjecta; quam importune is, qui codicem descripsit, velut inscriptionis partem majusculis litteris appinxit.

(42) Id fortasse annotatum est, quod in Cyriaci Commentariis lacuna aliqua fuerit ad reliquos Volaterranos lapides excipiendos.

(43) Patet hinc Hieronymum de Ronco virum eruditissimum, & Volaterranae Reipublicae Scribam, Patria haud fuisse Volaterranum. Gentem de Ronco Faventiae eo saeculo floruisse notum est, atque inde Forotivii lares fixisse tradit anonymus author *I Lustr. ant., e mod. di For. lib. II. cap. 2.* neque tamen Hieronymus continuo Faventinis adjudicandus est; fieri enim potuit, ut a Roncolla exiguo Volaterrani agri castro, ut vir doctus existimabat, nomen duxerit, quod laudato Praefuli Mario Guarnaccio gratularer, cujus familia in illo pago nunc dominatur.

(44) Hinc intelligimus Cyriacum non modo scriptos lapides, verum etiam reliqua antiquitatis vestigia in sua commentaria diligenter intulisse.

conjecturis, sed hac praecipue quod deambulantibus nobis per civitatem, & una nobiscum Ruberto (45), Angelo, Gabriele, & aliis studiosis, qui ejus suavitatem, & doctrinam capiti ab hominis latere numquam discedebant, medio itinere ab alterutro nostrum fortuito, & extempore rogatus permultos poetarum, historicorum, philosophorum praeclaros locos scientissime explicavit; multorum verborum haud ignobilium vim, proprietatem, derivationem ostendit, quae nemo nostrum prius intelligebat. Illud autem admirabilius, quod prisca pleraque epigrammata marmoreis inscripta tabellis, ex caecis quibusdam latebris evulsa, ac ex ipso pene orco in lucem producta, quae perpauci ante hac aetate nostra viderant, nullus quamcumque doctissimus cognorat, divino acumine miras literarum imbrevisaturas nobis explanans cognita reddidit; adeo ut quae inextricabilia aenigmata primum putassemus, nunc gravissima sapientissimorum hominum monumenta miremur. Ego quidem, qui Kyriaci fama jam pridem cognita, ejus studium, & diligentiam in perquirendis, colligendisve undique vetustis rebus, ejusdemque acumen ac peritiam in explicandis ambiguis epigrammatibus, novisque condendis non ignorabam, nunc demum certiori sumpto experimento tam vinci famam ejus a praesentia perspexi, ac pene mendacem, & malignam esse, quantum a vero falsum, quantum a cynis candentibus ululae superantur. Haec igitur mecum existimanti, si mihi liceret eum tibi invidere fateri, per quem a me & cognosceris, & amaris, faterer plane. Permagnum etenim est tanti viri conversatione assiduo frui, & non mediocri dignum invidia. Satis erat tibi eum habere dominum, qui ut fama fert, & ipse Kyriacus affirmat, omnium sui ordinis patrum doctissimus est, atque etiam humanissimus, si non & hunc tam cito nobis auferres. Sed ignosco tibi plane, & te hortor, oroque, ut eo quandiu isthic erit, pro me etiam cupide perfruaris, quandoquidem nobis non licet. Proficiet enim majorem in modum studiis tuis hujus viri, & sui similium conversatio. Hortarer te hoc loco ad literas, & currenti, ut ajunt, stimulos adderem, sed nox profunda est; nos ab externo fessum; epistola ultra modum verbosa, cui ignosce quaeso, & me ab hoc die uti amicissimum redama. Ex Volaterra XI. Kal. Sept. 1442.

Manu propria.

K. A. (46) S. D. Hieronymo Rhonco viro eleganti, & amico dignissimo suo. Postero, quo a te concesseram, die amoena illa, & a me intermissa tui gratia balnea, sociisque revisi, suavissime Hier. (47) Fr. e quibus pauci exortes (48) vel duo bonis studiis dediti (49) Jō Saminiates, & Benedictus Fusicles me, meique itineris jucundissimi relatum per quam grate, alacriterque susceperant. Nam egregia de nostra illis vetustatum indagatione, de antiqua, & eximia Volaterranae urbis dignitate, praeclaraeque amicitiae nostrae meritis, quae pro re digna visa sunt, detexi. Sed cum ex iis, & ipso nostro de memorando itinere plura propensius mente revolveo, video ita me bonis avibus ad te hac in tempestate contulisse, ut omnia feliciora mihi vel quam ad libitum secundarent. Nam alia ut omittam, dum egregia. ci. monumen-

(45) Roberto nempe Minuccio, Angelo Marchio, & Gabriello Riccobaldio.

(46) Kyriacus Anconitanus salutem dicis.

(47) Hieronymus frater.

(48) Exortes, praecipui. Servius ad VIII. Aeneid. v. 552. Per exortem autem optimum, & praecipuum significat; exortem autem ut exilem.

(49) Nisi unus Cyriaci testimonio duo hi bonis studiis dediti viri innotescerent, amborum nomina vetustas oblivione obruisset. Non enim persuadere mihi possum, ut amicorum, doctissimorumque virorum opinionem sequar, qui Joannem hunc Saminiatem, Camaldulensem illum monachum existimant esse, ad quem plures Colucius Salutatus epistolas dedit. Nam Joannem hunc de Sancto Miniato Camaldulensem, quem monasticum habitum induxit anno 1394., ut eruditissimus Lamius scripsit *Delic. Erud.* Tom. X., & fortasse confracti jam aetate, antea enim, ut ex Colucii epistola ab

eodem Lamio loco laudato edita colligitur, in exercitu Florentino, quem pro defensione publicae libertatis, insultata bello patria, transmisit in Lombardiam contra Comitem Virtutum, non meruerat solum, verum etiam copias aliquas duxerat, ut ex eadem Colucii epistola intelligimus, in qua narrat Joannem conscientiae sollicitudine vexatum, quod in eo bello pro viru suo, nec non & suorum multa rapuerit, vix credibile est anno 1442., si quidem vivebat, id aetatis balnea frequentasse. Praeterea Cyriacus Monasticam Joannis professionem non tacuisset. Demum, ut libere dicam quod sentio, idem Cyriacus Joannem non modo bonis studiis deditum non dixisset, sed ne memorasset quidem; qui enim locus amicitiae inter illos esse poterat, quum Cyriacus nil nisi Mercurium suum, poetarumque commenta resonaret, Joannes vero gravis adeo, & austeris moribus fuerit, ut Colucium ipsum, quem patris loco coluerat, reprehenderet, quod veterum poetarum lectioni indulgeret?

ta spectare, tecumque coepissem, egregiis doctisque me viris patriciis Ruberto, Angelo, & Gabriele sociari voluisti; exinde vero dum suburbia diligentius indagare maluissem, insignibus me decurionibus comitem dedisti, quousque tum amplissimi ordinis erat nobilis ille Benedictus Palquinus jure quippe consultissimus vir: qui una suis cumque optimis collegis me tanta humanitate susceperant, ut non modo per urbem, & suburbana loca, sed extra mirifica moenia civitatis, pomeriive fines, per fontes, & dirutos longinqua vetustate muros, oenotriosque (50) colles, quin & agrorum ubera culta, prataque virentia lustrando me summa cum alacritate, hilaritateque ductitarunt; & marmoream denique togatam statuam, quam celeberrimeis (51) in urbe vieis ante Sacram Stephani martyris Ss. aedem solo semisepultam comperimus, eorundem mei gratia jussu defolsam, ac omni ex parte conspicuam arte, & pristinam ad sui sedem, & quoad posse formam, splendoremque restitutam cognovimus. Optarem ne quippiam majus? Habuimus & nos quoque episcopalem ipsa in urbe, & verendissimam synodiam, quom & optimus ipse Volaterranus Pontifex Rubertus (52), Rubertum ipsum, quem supra memoravimus concivem, meque, & Octavium dulcem A. E., & praeclarae indolis adolescentem ἀγαυὸν ἐν τοῖς συμπόσιω habere maluerat, quo cum dignissimo viro multa ipso in symposio verba conferebamus, honestissimis nostris per jucunda curis, tuum & in his digne memorando clarissimum, & excolendissimum nomen. Novissime quidem dum balnea demum repetens accederem, ut tutiorem me facilius ad Moronam oppidum duceret, ἵππον, hippagiumque mihi praetorianum dedisti, ubi optumo ismoque Genio nostro Atlantiade favitante (54) Mercurio non modo nobis incolumes adventare contigerat, quin imo Abbatem (55) ipsum Moroneum suis cumque suffraganeis sacerdotibus, plebanis, & indigenis plerisque colonis solennem festumque Bartholomaei Apostoli Ss. diem celebrantem convenimus, qui nos quanta hilaritate viderat, quantave jucunditate, hospitalitateque, & in symposio ipso peropipere susceperat, Bartholo hippagogo ipso referente novisti. Nam quid denique praestat? nisi, ut te quoque juvante ad Cardinalem, exinde ad Papam, & demum (56) πρὸς τὴν Δίον τὴν Ἐρμείδαν, me divinam usque societatem adjungam, si fas, tantumque dicere dignum est. Sed interea ut praecipue quoque dignissima tacitus non praeteream, duo certe potissimum ex meo hoc ipso per jocundo itinere honesto desiderio quaeritabam, Volaterrana scilicet insignia vetustatum monumenta conspiciere: & te, quem diu virtute, & praeclara jam terris dedita fama cognoveram, propius intueri coramque viderier possem, ulnisque dulciter amplexum iri, nec non vivas audire, atque reddere suavissimas voces, quibus enim in rebus longe quam sperabam avidum pectus, oculosque, & honestissimam denique voluptatem complevi.

Vidimus igitur primum antiquam ipsam Volaterranam egregiam Etruriae civitatem altis in collibus eminentem, & undique situs opportunitate praestantem, ejusque ingentia, atque nobilia circum, & magnis edita lapidibus moenia: portas deinde regias: lacra, & Superis dedicata, atque exornata delubra: alta quoque magistratuum praetoria, & turritas arces, civiumque palatia, & conspicuas undique per urbem aedes, nec non hinc inde per publica, privataque civitatis loca ex marmore, & alabastro lapide

(50) Nimium ab Oenotria Volaterrani colles distant; igitur oenotrios illos appellavit Cyriacus a vini bonitate Servium sequutus, qui Italiam ex eo Oenotriam dictam fuisse scribit. *Aeneid.* l. v. 536. Oenotria autem dicta est vel a vino optimo, quod in Italia nascitur, vel ut Varro dicit ab Oenotro Sabinorum Rege. Idem *Aeneid.* III. v. 165. Oenotrii dicti vel a Rege ejusdem nominis, vel a vino; Italiam enim primis visum ostendit Saturnus. Idem tradiderat Pisander lib. XIII. quemadmodum Stephanus testatum reliquit.

(51) Ex celeberrima Ariminensis arcus Inscriptione, quae tamen singulari, & prope incredibili errore a Grutero inter *Spuria* pag. VI. n. 5. collocata fuit, verba sumit Cyriacus.

(52) Robertus Cavalcantes Florentinus ad Volaterranam

Ecclesiam assumptus 15. Julii 1440., si Ughellio fides in *E-pisc. Volater.*

(53) Praeclaro convivio.

(54) Nugae. V. infra.

(55) De Monasterio S. Mariae prope Morronam plura scripsit laudatus Targionius, *Relaz. di alcuni viaggi Tom. I. pag. 149* quem vide.

(56) Ad Jovis filium Mercurium. Omnium autem ineptiarum, quae excogitari unquam possunt, haud scio an ulla sit major quam tali dicendi modo uti. Cyriacus tamen in deliciis habuit. Totidem enim verbis scripserat ad Leonardum Justinianum, ut ipsemet narrat Eugenio Summo Pontifici in *Itinerar.* pag. 20.

simulacra, pleraque insignia, historiae peregregias, in quibus & Argivae (57) Helenae raptus, omneque tam vetustissimae rei facinus mira quidem, & conspicua fabrefactoris arte conspicitur. Praeterea nonnullos veteres vidimus lapideos arcus, colossalesque capitum imagines, columnas, statuarumque fragmenta, bases, & epigrammata, quae nostris addere Commentariis haud equidem indigna censuimus. Sed hisce omnibus exoptabilius denique conspeximus, & laeto consideravimus animo politicam illam civium, modestiam, & honestatem, unionem, concordiam, pacem, quietem, optimamque religionem, & pulcherrimam quoque suam democraticam libertatem. Sed & te postquam alacriori facie vidimus, elegantissime Hieronymus scriba, audivimusque, & (58) tuaque animadvertere, & considerare velimus, ad summum te Volaterranae rei cumulum accessurum plane lateque percepimus. Sed unum mihi illud ambiguum est, tibi ne praeclara haec urbs, an tu urbi ipsi plus ornamenti, splendorisque attuleris. Sed ut finem admodo faciam, multa de te vir optime hoc loco praetereundum censeo, quod & si praeclaram tuam hac in parte virtutem, humanitatem, ingenium, facundiam, elegantiam, dicendique festivam facilitatem, & eximiam rerum peritiam quodammodo explicare voluissem (59) *a. d. c. c. v. o.* Sed egregiam tuam illam, & perennem, multorumque voluminum, & omnigenum rerum capacem, divinamque pene memoriam praetermittendam non duxi, quod nempe tot inclita, insigniaque poemata, tot praeclaras historias, tot denique nobiles disciplinarum plurigenum codices pertinacissime commendasti, quot jamdiu varia per loca, diversisque temporibus a teneris, ut ajunt, unguiculis lectitasti. Praeterea ne dulcem, & elegantissimam tuam in conscribendis epistolis eloquentiam? Cum & in ea illa, quam nuperrime nostra de re Florentiam ad Gasparem Volaterranum juvenem haud inter vulgares misisti, tam suavia, lepidaque, & plena sententiarum dicta lectitando perceperam, ut ex ea dicere audeamus, quemadmodum facundissimo illo de Nestore magnus canebat Homerus (60) Τὴ καὶ ἀπὸ γλωσσῆς μελιτὸς γλυκίων ῥέεν αὐδῆ. Quas ob res egregias te tuum jam perbellissime factis clarum superare nomen accepi, & ne iis plura dicam, eximia quidem tua de liberalitate non taceam, amplissime vir. Nam & in ipso nuper meo abs te recessu perbelle tuum omne mihi praeclarissimae benevolentiae studium declarasti; nam posthabitis tuis in me muneribus plerisque aliis, tribus me pretiosis nobilium, & optimorum principum argento, & aere nummis donatum facere maluisti, argenteo tropaeophoro Caesareo quidem uno, ceteris vero aeneis, Claudiano scilicet, & Trajaneo, quorum quaeque insignia cum accuratius inspicere maluissem, animadverti Ti. Claudii numisma, seminudum altero in latere simulachrum florem manu gerens arte nempe conspicuum habere, quod SPES AVGVSTA insignibus quidem literis inscriptum erat ex S. C. quae omnia divus ille princeps recte, peridoneumque poluisse, bellissimum nobis visus est. Nam indutum late hominem, & nihilo penitus indigentem, quid ultra sperare putaremus? flores etenim saepe venturos, eorundem & exoptabiles fructus parcis, avidisque colonis spe bona, & raro mentita promittunt. Alia vero ex nummi praeclarissimi facie ipsius laureati Claudii Caesaris imago videtur persculpta, quae talem circum habet Inscriptionem TI. CLAVDIVS. CAESAR. AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. Illud igitur tua alia inter eximia dona insigne, pretiosumque numisma, ut praedignum amicitiae nostrae munus accepi, utque perenne tui, & egregium pignus amoris preciosa inter & cariora mea ejusdem generis suppellectilia servabo, ex quo quidem optuma, augustaque nostra spes aucta, pro bona quidem, & fausta jucundissimi nostri per orbem itineris ave denarium ipsum divo Mercurii nostri, atque felicissimo Numini sacrum dicavit. Vale jamque tu, vir dul-

(57) Supereſt adhuc, niſi valde fallor, urna haec, & in Muſeo Guarnaccio viſitur jamdiu a Gorio vulgata Tom. III. *Muſ. Etr. Cl. III. tab. VII.*

(58) Deeſſe aliquid videtur.

(59) *Ante diem clauiſo componet Veſper Olympo;* notiſſimus Virgilii verſus per ſiglas in codice expreſſus eſt. Quas,

ut ſunt in codice, idcirco notavimus, ut ex hoc aliarum ſiglarum, quas explicandas felicioribus ingeniis reliquimus, interpretandi rationem eruditi deſumant.

(60) *Iliad. l. v. 249. Cujus lingua melle dulcior fluebat ſermo.*

cissime, & de statua digne reposita me certiore facito quamprimum; nec non egregio Benedicto, qui & me argenteo Q. Fabii nummo utique donarat, ceterisque & quos supra memoravimus amicis claris plurimam meo nomine salutem dabis, & simul sibi nostras utique literas ostentare velis, ut & tuae uno tempore claritati, aliisque me satis dixisse videar praedignissimis viris. Ex amoenissimis Pisanis Matheldisve Balneis v. Kal. Sept. (61) E. P. a. XII. 1442. K. A. T.

Ad V. Id. Sept. ad Vicum Pisanum venimus, & in eo Epigrammata haec comperimus.

IO. (62) DIS. MANIB.
L. CALPVRNI L. TIBYCI
QVINTRIMA TVDECES.

*Isidem eo in loco ad aedem B. V. Plebeam
ad V. Idus Septem. apud Vicum
Pisanum.*

II. (63) M. AVR. IVSTIANVS
MIL. COH. IIII. PR. 7 FLORI
PRIO VIX. AN. XXXIII.
MIL. AN. XIII. SATVR
NINA IOVINA
COIVX COIVGI
B. M. F.

I3. (65) AXIAΛEYΣ . ΕΠΑΦΡΑ . ΤΗ
ΙΔΙΑ ΓΥΝΑΙΚΙ . ΓΕΜΙΝΙΑ
ΜΥΡΤΑΛΗ . ΜΝΗΜΗΣ . ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ . ΤΗΝ . ΣΟΦΟΝΕΦΩΜΗΔΕΝΑ
ΜΗΔΕ . ΓΩΛΗCΑΙ . ΜΗΓΕΘΕΙΝΑΙ
ΕΖΟΥCΙΑΝ . ΕΧΕΙΝ .
ΠΑΗΝ . ΕΙΜΗ . ΤΙ . ΑΥΤΟΣ . Ο . ΑΧΙΑΛΕΥΣ
ΠΑΘΟΤΙ . ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ
ΕΙΔΕΤΙC : ΕΚΒΑΛΗ . ΤΗΝ . ΜΥΡ
ΤΑΛΗΝ ΔΩCΕΙ
ΓΩ ΦΙCΚΩ
✠ . Β . Φ .

12. (64) D. M.
L. VETTIVS . ZOSIMVS
CHRESTINI CONTV
BERNALI . B. M. F.

Ad IIII. Id. Septembr. Pisas venimus insignem olim, & nobilissimam totius Etruriae civitatem. Apud Campum Sanctum in urna marmorea ornatissima.

14. (66) D. M.
T. AELIVS . AVG.
LIB . LVCIFER
VIBVS . SIBI
POSIT

Ad marmoreum maioris Ecclesiae parietem.

Ad aliam urnam.

15. (67) T. CAMVREN
MYRONIS.

I6. (68) IMP. CAESARI . DIVI . HADRIANI
FIL . DIVI . TRAIANI . PARTH.
cetera vero fracto lapide deficiunt.

(61) Eugenii Papae anno XII. 1442. Kyriacus Anconitanus Tuus.
(62) Emendatius legitur haec inscriptio apud Gorium Tom. II. inscr. Etr. urb. pag. 31. iterumque Tom. III. pag. 176. ibi enim L. L. integre habetur. Qui in trimatu decessit: Gorius. Elidit etiam Muratorius corrupte pag. 850. 7., & ex Gorio emendatam pag. 1650. n. 8.

(63) Inscriptionem hanc Pisas postea comportatam fuisse vel inde colligitur, quod tam apud Gruterum ex Apiano pag. 529. 2., quam apud Gorium Tom. II. inscr. Etr. urb. pag. 28. ponatur Pisis ad s. Zenonis; neque tamen perpetuas ibi sedes fixit; Florentiam enim advectam fuisse tradit eruditissimus Zaccharia Excurf. Liter. pag. 183., qui rursus ibidem illam vulgavit. Nostra ab editis difert, quae omnes habent JUSTINIANUS. Deest in illis PRIO, quod initio tertiae lineae in nostra habetur; aliter etiam expriment CONJUNX. Zaccharia addit initio Siglias D. M., quae omnibus defunt.

(64) Gorius eodem Tom. II. pag. 41. ex schedis V. Cl. Caroli Senatoris Strozzi dedit. Muratorius vero ex schedis suis pag. 1509. 8. hic legit CRESTENI.

(65) Gruterus ex Apiano pag. 749. 4. ediderat; auctiorem ex ipso marmore dedit Gorius Tom. I. inscr. Etr. urb.

pag. 297.. Narrat ibi inscriptionem hanc, quae ante aedem Beatae Mariae Virginis in Vico Pisano exstabat, Florentiam inde translatam fuisse a Joanne Nardio Florentino medicinae doctore. Gorius lineis 15. dispositam exhibet inscriptionem, atque ita vertit. Achilleus Epaphare [i. Epaphroditus] filius propriae uxori Geminae Myrtalae in moriae extremae gratis sepulchrum [posuit] ea conditio, ut nemo, aut vendere, aut reponere facultatem habeat, nisi Achilleus ipse humanum aliquid patiat. Si autem quis ej. cerit Myrtalen, dabit Pisco drachmas, seu denarios bis mille quingentos.

[66] Plures eliderunt; Gruterus ex Apiano pag. 604. 6. Martinus in Gh. atr. Basil. Pisan. Gorius Tom. II. inscr. Etr. pag. 31.. & ex eo Muratorius pag. 292. 3. Gruterus mendose habet VIRBIUS, quasi alterum Aetii cognomen. Errat pariter Gulius, quae ex lapide emendavit VIBIUS, ut in repetita Gruteri editione notatur.

[67] Martinus, Gorius eod. Tom. pag. 31., & Muratorius e schedis Pacediani pag. 16, 1. 1. vulgarunt.

[68] Plures Antoniano Pio inscriptiones Pisis positas fuisse, ex aliis etiam patet.

*Ad domum Bartholomaei de Pigno Pisani
Civis in parvis de marmore, &
ornatis urniculis.*

17. (69) DIS MANIBUS
SALVSTIA HOMILLA
QVAE ET CAECILIA. VIX.
ANN. XXXV. CAECILIUS
DIVS · CONIVGI. B. M. F.

18. (70) L. AQVILIVS
EPAPHRODITVS
FL. MAGNIAE ·
HERIDI
CONIVGI.

Ad Sacrum B. Zenonis.

19. (71) D. M.
IVLLIAE · ISIADIS · CONIVGI
B. M.
P. SEXTILIVS
VITALIS
P. S.

- (72) P. C. R.
IN F. P. CLX
IN A. P. L.

20. (73) D. M.
GALERIA · FELICISSIMA
FECIT · SIBI · ET DECIAE RESTITVTAE
ET L. CALPVRNIO · ABASCANTO
PARENTIBVS
ITEM LIBERIS SVIS ET
VOLVSIO SAECVLARI
CONIVGI ET CALPVRNIO
FILIO FELICISSIMO
ET NICIAE ET MARCO
FRATRIBVS ITEM LIBERTIS
LIBERTABVSQ. POSTERISQVAE
EORVM
H. M. H. E. N. S.

*Ad lares Magistri Antonii de Aquapendente
ad marmoream tripodem seminudis pul-
cherrimisque imaginibus perornatam.*

21. (74) M. COSSVTIVS · M. L. DOR
L. VALERIVS L. L. ANTIOS
MARMORARI
F. P. D. D. L. M.

Ad Aed. S. Barnabae.

22. (75) D. M.
FABIAE MELIANTHIDI
CONIVGI KARISSIMAE
CVM QVA VIX. ANN. XXV.
L. FABIVS PERGAMVS
ET SIBI.

Item Pisis ad Aedem S. Matthaei.

23. (76) C. VIRRIVS IVCVNDVS
VEXIL. COH. II. VIG.
VISERTI LATINI
MILIT. ANN. VI. MEN. VII.
DIES. XVIII.
IN · EIS · TESSERAR. OPTIO
VEXILLARIVS
VIX. ANN. XXVII.
AR·AM CVM BASE SVA
T. P. I.
ARBITRATV · LVCILIAE · LA
CAEINAE C. VIRRI · IVCVNDI · F.

Ad marmoreum maioris Ecclesiae parietem.

- 24 (77) IMP. CAESARI · DIVI · HADRIANI · FIL.
DIVI TRAIANI · PART. NEP.
DIVI NERVAE · PRONEP.
T. AELIO HAURIANO · ANTONINO
AVG. PIO · PON. MAX. TRIB. POTEST. III.
COS. III. P. P.
INDVLGENTISSIMO PRINCIPI.

[69] Gruterus ex Apiano vulgavit pag. 824. 7. Gorius *op. cit.* Tom. II. pag. 38. is habet HOMILIA; verum quum marmor ille non viderit, sed exemplar ab aliqua M. S. Collectione desumerit, ut patet ex eo, quod inscriptionem in aedibus Bartholomaei de Pigno collocet, qui ante trecentos annos vivebat, Cyriaci lectionem magis probo, cui Gruterus etiam consentit.

(70) Et apud Gruterum ex eodem Apiano legitur pag. 756. 11., & apud Gorium *ead.* pag. 38.; aliter tamen cognomen Magniae est in Grutero HERILI.

(71) Gruterus ex Apiano edidit pag. 793. 2. Gorius pag. 40., & ex eo cl. Zaccaria *Excurs. Litter.* pag. 180., qui perisse Inscriptionem scribit. Gruterus habet SEXTILIVS TITIALIS; sed in repetita editione ex M. S. Strozio VITALIS restituitur.

(72) Gruterus & Gorius siglas has superiori inscriptioni agglutinant; verum quum Cyriacus aperte distinguat, ac separet, ad aliam Inscriptionem pertinere fragmentum hoc facile adducor, ut credam, praesertim quia in eadem Ecclesia S. Zenonis illud adhuc visitur, Inscriptione Juliae Istiadis, ut supra dixi deperdita.

(73) Gruterus ex Langermanno edidit cl. XIII. 30. Gorius pag. 39.

(74) Hinc etiam discimus Gorium ex Codice aliquo Pisanas inscriptiones accepisse; quum enim pag. 29. extare hanc

scribat in aedibus Marci Antonii ab Aquapendente, qui magister Antonius a Cyriaco dicitur, palam sit inscriptionem hanc nullibi a Gorio visam. Siglae aliter in eo collocantur. P. F. D. D. L. M.

(75) Pisis posuit etiam Reinesius cl. XIII. 63. e Piccartinis; item Gorius ex Codice Brunelleschi Tom. III. Insc. *Etr.* pag. 157. qui desiderari eam hodie scribit, quod mirari desinet quisquis ad Tom. I. *ejusdem operis* pag. 19. oculos intenderit, ubi ille extare nunc Florentiae testatur in Museo Mediceo, Reinesium accusans quod aliquibus mendis corruptam ediderit; verum in eo solum peccavit Reinesius quod MELIANTIDI exhibuerit loco MHLANTHIDI, quod habet Gorius.

(76) Gruterus ex Robertello edidit pag. 569. 1. & corruptiorem ex Apiano pag. 570. 5. Norinus item *Cenograph. Pis.* diff. 3. cap. 4. demum Gorius Tom. II. Insc. *Etr.* pag. 26. quorum lectionem emendatorem esse statim patet. Cognomen tamen Luciliae in repetita Gruteri editione Gudii autoritate, qui lapidem, vidit signatur LACAENAE i. e. Lacatenae.

(77) Gruterus pag. 253. 8. ex Sculteti Schedis, qui vidit, integram vero sequenti pag. 254. 3. ex Panvinio & Manutio. Gorius item Tom. II. Insc. *Etr.* pag. 11. integram ex M. S. Fratris Jucundi, qui facile ex Cyriaco desumit.

Ad. xvii. Kal. Octobr. Lucanam venimus egregiam Etruriae civitatem in qua ad Aed. Jo: Baptistae SS. ad marmoream urniculam duobus tripodibus perornatam.

25 (78) C. VILLIVS . C. F.
MATERNVS
C. VILLIVS . C. LIB.
PALATINA APER
VILLIA PHASIS
QVAE . RVBELLIA
PROCLA . C. VILLIO
INVENTO . PATRI . T
PATRONO OPTIMO
D. M. D. D.

Ad marmoream basim, quae pro ore putei deducta est.

26 (79) THALIAE COCLIAE
L. PEREGRINO
DECVRIONI LEG XIII
DECVRIONI PISIS
QVAESTORI AD AERAR. II.
HEREDES.

Vidimus praeterea in praefata egregia civitate Lucana moenia ex vivo lapide circum noviter recensita, conspicua arte elaborata; sed aliqua ex parte vetustatum vestigia nonnulla videntur, & inter potiora portam (80) duobus rotundis turribus insignem vivis ex lapidibus mirifice instructam, & hinc inde ab utraque summmitatis listarum parte leonem marmoreum habentem; quam vero portam Romanam antiqui vocarant indigenae; nunc vero S. Gervasii nomine incertum volgus appellat. Sed quod magis adnotari placuit intus tantae civitatis moenia vidimus una cum viro doctissimo Jo: Cirrignano (81) optimo p. r. scriba rr. (82) ingentia amphiteatra cocto ex lapide instructa, sed marmoreis listis undique perornata, tametsi magna ex parte longinqua aevi vetustate collapsa sint. Praeteream ne sacra Divum, marmoreaque & innumera templa? Martini, Flavianique praecipue, in quibus SS. Vultus Crucifixi Dei, & B. Citae reliquias collocatas vidimus, necnon turres innumeras, & excellas, denique Civium or-

(78) Muratorius dedit pag. 1286. n. 3. cum hac annotatione. *Olim Lucae in urna marmorea in S. Joannis Baptistae nunc Lucae apud N. biles Bernardinis misit praeclaudatus P. Berti Lucensis.* Ex Muratorio desumpsit Gorius, vulgavitque iterum Tom. III. Insc. Etr. pag. 273. Verum, quum Cyriacus Lucae hanc inscriptionem aspexerit, vereor ne satis firma sint, quae P. Berti Muratorio scripsit. Nemo profecto ante Cyriaci aetatem vetustos lapides asportabat. In quibusdam codicibus nostri lectio differt ab editis; convenit tamen in siglis D. M. D. D., quarum primam B. in marmore fuisse quovis pignore contenderem; postremam explicarem dederunt, vel dedicarunt, neque enim advocanda huc sunt decurionum decreta.

(79) Ediderat Gorius Tom. II. Insc. Etr. pag. 20., scripsitque legi illam in quodam lapide, qui Lucae exstat ad quemdam puteum, & descripsit Cyriacus Anconitanus. Unde Gorius sumferit non indicat; palam tamen inde sit Gorium etiam Cyriaci Schedas aliquas vidisse. Gorius habet COCLIAE.

(80) Paullo aliter Anonymus nobilis Lucensis in epistola quam operi suo inseruit cl. Targionius Tom. IV. pag. 248. *presentemente*, ait ille, *sichiam il Portone de' Borghi, ovvero il Portone di S. Leonardo, dalla chiesa ivi contigua prendendo questo nome . . . questi due portoni venivano posti in mezzo da due forti, e rotondi, e alti torrioni, che ancora sussistono. Memorie ne' marmi antichi non ve ne sono; solo vi è restato da una parte un Leone di pietra sopra di una mensola, e l'altro Leone corrispondente resta nascosto dalle fabbriche moderne, che vi sono state unite.*

(81) Joannes Cirrignanus Lucensis optimus publicae rei scriba a Cyriaco dictus, vir eo saeculo illustris appellatus fuit a cl. Mehus, qui Leonardi Arretini epistolam ad illum primus vulgavit, deinde etiam ipsius Cirrignani epistolam, & carmen ad Cyriacum. Arretini testimonium Joannem non Latinis solum, & Graecis, verum etiam Hebraicis literis eruditum fuisse declarat; Cirrignani vero scripta Arretini judicium confirmant, qui ejusdem Cirrignani epistolam *elegantem profecto, ac diligenter elaboratam* dixit. Sed notior adhuc tantus vir fiet ex iis, quae communicavit mecum celebris vir Sebastianus Donatus, qui quanta laude doctissimis editis operibus patriam suam illustrat, tanto studio, & diligentia civium suorum memoriam propagare contendit. Jo-

annes igitur Nicolai Vannis de Cirrignanis nobilis Lucensis in ea republica Cancellarii majoris munus obtinuit, inde a Cyriaco scriba dictus, in quo die 28. Maii anni 1435. confirmatus fuit. Eodem anno die 13. Martii in Senatum ascriptus fuerat, pluresque pro patria insignes obivit legationes, in primis, anno antequam haec Cyriacus scriberet, nempe 1441. ad foedus cum Rege Neapolitano, Duce Mediolanensi, Florentinisque faciendum, & 1465. ad Jucem Sabaudiae. Legum praecipue studia Joannem coluisse ex eo evincitur, quod anno 1434. die 26. Julii ad reformanda statuta Collegii doctorum, & Notariorum delectus fuit; idem perspicue testatur Bartholus Cons. 82. lib. III. *Visto punto, & vista allegationibus subtilissimis redditis per celeberrimum S. C. D. Joannem Vannium de Cirrignanis mihi patrem summo honore observandum, qui ornate, subtiliter, & more optimi jurisconsulti rem aperuit, & enucleavit, ut nihil utilius, & elegantius dici possit.* Neque vero apud Cives dumtaxat suae Joannis ingenium in pretio fuit. Nicolaus enim V. summus Pontifex egregius virorum aestimator Cirrignano honorificum in urbe Perusina munus demandavit; verum Lucenses orbem se optimo cive aegre ferentes Petro Nocetano Apostolico Secretario die vii. Augusti 1451. publice literas dederunt, quarum exemplar fol. 106. Reg. l. t. D. arm. 36. in Archivo Reipublicae Lucensis servatur, ut ejus opera Cirrignanus magistratu sibi collato se abdicaret. Ea amplissimum Lucensis Reipublicae de Cirrignano testimonium. Singulariter enim, & ingenio, & opere exercitatum apud nos habemus. In sua item gubernatione Rectoris Misericordiae majoris Hospitalis nostri diligens pater extat & custos, cujus absentia hinc respublica nostra, & Civitas, inde loci illius salus laederetur. Quo anno Cirrignanus decesserit, incertum est.

(82) Dio olim fuisse Lucae amphiteatra nemo profecto neque jurato testi crediderit; proinde nullus dubito Cyriacum amphitheatrum Lucense, cujus accuratissimam orthographiam exhibet laudatus Targionius Tom. IV. pag. 240. iultrasse, & pro altero amphitheatro rotundi alicujus aedificii vestigia accepisse, quae quidem nostra aetate penitus dissipata sint; testatur enim idem Targionius l. l. *delle fabbriche adunque appartenenti all' antica Colonia Romana non se ne ravvisa alcuna in Lucca, che io sappia, a riserva di un magnifico anfiteatro.*

natissima & aequata Coelo palatia, & conspicuas aedes, ac perlauta, nobiliaque suburbia rigata nitidis ex amaeno Serchio flumine aquis.

Ad. xiiii. Kal. Oct. Venimus Karrariam marmorigenum Lunensianae regionis oppidum, in quo Gerardus de (83) Petrasancta Vicarius Gubernabat. ubi apud Aedem B. Sicardi Epigramma hoc marmoreis in basibus comperimus.

27 (84) I . O . M .
 PRO SALUTE . IMPP.
 L . SEPTIMI . SEVERI
 ET . M. AVR . ANTONINI
 AVGG . FR . CLARISS .
 ET . IVL . AVG . M^R . CAS
 SVB CVRA FL . MUCIANI .
 S . FR .
 M . FIRMIDIVS SPECIA
 TVS . FR . LEG . II . ITAL . P . F .
 OPTIO CONSECRAVIT
 ITEM DEDICAVIT
 III. IDVS . APR . SEVERO EVICTOR
 COSS.

Ad xiii. K. Oct. Venimus Sarazanam Lunensianae vetustissimae civitatis oppidum ubi Spinecta (85) de Campofregolo vir magnificus dominatur. In quo apud Aedem B. Virginis in folio portae epigramma hoc in vetusto marmore comperimus.

28 (86) IMP . CAES . DIVI
 TRAIANI . PARTHICI
 F. DIVI . NERVAE NEP.
 TRAIANO . HADRIANO
 AVG. PONTIF. MAX.
 TR. POTEST. XVII. COS.

In eadem Ecclesia antiquam Bibliam inveni, in qua pars illa, quae pluribus in libris corrupta est, recte scripta videtur; nam in aliis fere omnibus scriptum est. *Adducunt ergo Jesum ad Caiphan in praetorium*; & hic cum graeca veritate concordat,

(83) Parebat ne cum Carraria Philippo Mediolanensem Duci? Profecto Mediolani eo saeculo familia de Petrasancta celebris fuit, & Philippo Dux Urbium, quibus imperabat, praefectos Vicarios appellare consueverat.

(84) Ex Apiano vulgavit Gruterus lineis aliter dispositis pag. XII. l. notatur ibi: *Carrariae Agri Lucensis in Scapripino ubi Scarabantisae ruinae. Lazius*. Quid autem haec sibi velint, prorsus non intelligo. Gruterus ad ea verba *lin. S. FR. CLARISS.* notavit *sine dubio abundans*. Manifestum tamen est ea non abundare, sed aliarum vocum erasarum loco substituta fuisse. Porro in eo marmore inscriptum olim Getae nomen proculdubio fuit, quod a publicis monumentis post ejus necem a Caracalla fratre perpetrata erasum fuisse, contra quam Illustrissimus Fontaninus *lib. l. cap. 3. de antiq. Mors.* senserat, accurate, &, nisi plus aequo mihi blandior, invictissimis argumentis firmavi in Notis ad Marm. Pisaur. n. XIX. Eandem doctissimi Archiepiscopi sententiam, ut primum opus illius prodiret, statim improbavit Camillus de Silvestris datis literis ad Illustrissimum D. a Turro Episcopum Adriensem, quas vulgavit postea vir de literaria re optime meritus D. Angelus Abbas Calogiera *Tom. II. Opuscul.* Illas non videram, quum Marmora Pisaurensia edita sunt; neque tamen piget nunc aut pudet rem pertractasse; illud tantum dolet quod viri eruditissimi opus non laudavi. Olim igitur in marmore legebatur ET P. GETAE . CAES. quarum literarum loco erat non FR. CLARISS. ut habent edita exempla, sed PR. CLARISS. id est *Principibus clarissimis*, ut in arco Clivi Capitolini *optimis fortissimisque Principibus*. Gruterus *lin. 6.* habet MAT. CAES. Rectius Cyriacus MAT. CAS. hoc est *Castorum*; notus Juliae Aug. titulus, neque enim mater Caesaris duntaxat dici potuit, Augusto jam filio sed *mat. Augg.* vel *mat. Aug.* & *Caes.* Gruterus item *lin. 8.* vidit SER. melius Lazius S. FR. emendate vero Cyriacus

7. FR. hoc est *Centurio Frumentariorum*. Notum est in legionibus Romanis frumentarios milites fuisse; eos separatim numerum suum constituisse docet Inscriptio Gruter. pag. 520. 8. in qua occurrit *Veteranus ex numero Frumentariorum*. His autem numeris ad *maiorum corporum instar Centuriones, vel praefectos, decuriones, &c.* praefuisse consentaneum est, ut ait acutissimus Reinesius *ch. l. 15.* Sane Praefecti nomen exhibet Inscriptio Muratoriana pag. 866. 2. in qua PRAEF FRVM. LEG. XI. CLAV. P. FEL. occurrit Sed quam ex Ligorii penu depraepia illa sit, vereor ne satis auctoritatis habeat. Centuriones autem frumentariis praepositos fuisse non est cur dubitemus, neque vero testem cito duntaxat Inscriptionem a Reinesio ibidem editam, iterumque a Fabretto de *Col. Trajan. Cap. II. pag. 34.* valde enim illa mihi *volens* suspecta est; sed duas alias, incorruptas, atque integras inscriptiones, quae in Grutero occurrunt, nempe pag. 347. 1. ubi *Marcellus CENT. FRVM.* apparet, & pag. 487. 6. in qua *Vibius Marianus 7. FRVM.* dicitur, quibus addatur Carrariensis haec Inscriptio, ut locupletissimum militaris hujusce gradus testimonium habeatur. Firmidii cognomen in Grutero est SPECLATVS, in Lazio IVSTVS. Severi, & Victorini Consularis annum Aerae Christianae 200. indicat.

(85) Sarzanam, quam Sarazanam Cyriacus appellat, Gabrielii Mariae Vicecomiti Januenses ademerunt anno 1407. Anno vero 1421. Fregosiae genti tradita fuit a Philippo Duce Mediolanensem, quum Thomas de Campofregosio Januae illi possessione cessit, ut in *Annal.* Muratorii latius habetur. Verum quum Thomas ad pristinum patriae dominatum anno 1436. redisset, Spinetta Thomae frater, qui post plures annos Januae & ipse in paucos dies Dux fuit, Sarzanae Cyriaco restis dominabatur.

(86) Ex Apiano vulgavit Gruterus pag. 249. 6.

& dicit: *Adducunt ergo Jesum a Caipha in Praetorium*; quod est recte scriptum, quae vero in parte tria hucusque volumina per orbem emendata comperimus. In Italia quidem duo. Unum scilicet in Verona (87) apud S. Zenonis Abbatiae veterem Bibliothecam in pulcherrimo tetrevangelii Codice, purpureis chartis & argenteis aureisque conscripto literis, & aliud quod hic in Sarazana dictum est. In Liburnia vero unum (88) Jaderae antiquae Rom. Coloniae & apud SS. Presbyteri Simonis Aedem vetusto in libro. Item (89) Italiae aliud volumen ea in parte emendatum inveni Novariae antiquae Insubrum Urbi in Aede S. Gaudentii vetusta.

Ad. XII. K. Octobr. venimus Lunam vetustissimam Ligusticae regionis urbem, ubi primum deserta longinqua vetustate moenia vidimus, & (90) amphitheatrum maximum, sed undique solo antiquitate collapsum; vidimus & columnas ex marmore confractas, statuarumque fragmenta, bases, & epigrammata, quae hac in parte utique describenda curavimus.

At & cum diligentius ab occidua tantae civitatis parte confracta, ingentiaque olim moenia contpexissem, marmoreis, magnisque edita lapidibus fuisse (91) comperimus. Nam VIII. p. long. latitudinis vero 4. nonnullos menturavimus lapides.

		P. VIII.		
moenia	LV.	NAE	p. VIII.	4

Haec sunt epigrammata Lunae:

29 (92)

L. COSSEIO
CVSSEIVS ET
MELISSA PARENTES
FILIO INCREDIBILIS
PIETATIS ET
L. POPPAIENVS PHIL
MENVVS FRATRI
DVLCISSIMO.

30 (93)

ST. METTI
VS ZETHVS
IOVI
SABAZIO
D. L. D.
L. D. D. D.

Ad XI. Kal. Octobrias venimus ad marmoreos montes distantes a Karraria Oppido ad III. & IIII. milliare, ubi per Romanorum tempora, & antiquissimorum Latinorum, immania inter laxa, incisaeque valles viam ad devehendas ad mare columnas, & alia grandia quaeque marmora, manu, ferroque fabrefactam contpeximus (94); vidimus & cavas partes ubi magnae semincilae columnae, basesque videntur quampluri-

(87) Insignem hunc Veronensem Codicem descripserat jam immortalis Maffejus *Biblioth. Veron. Manuscriptae* Par. I. pag. 70., & demum publicae literariae rei bono integrum vulgavit doctissimus Josephus Blanchinius in elaboratissimo *Evangelario Quadruplici* Romae edito.

(88) Codex vero Jaderitanus a nemine quod sciam memoratur.

(89) Eddidit haec Cyriacus postea quam Novariae fuit.

(90) Variam profecto apud eruditos fortunam Lunentis amphitheatri reliquiae subierunt; laudavit enim illas Dempsterus, & deinde Holstenius, & demum Gorius, *Mus. Etr. Tom. I. pag. 58.* Vinciolus in ea epistola, quam edidit *Tom. XII. opusc. Calog. narrat pag. 218. aver lui vedute le vestigia, e reliquie del suo antico Teatro.* Immortalis tamen Maffeus *Off. Lett. Tom. IV. art. IV* ait *che tal supposto è vano. poichè essendosi chi scrive gran tempo fa intorno alle pretese ruine di Luna aggirato più volte, non vestigio vi ritrovò di un così fatto edificio: quod verum esse non inhiatur ipsemet doctissimus Etruscorum amphitheatrorum adsector Eques Guazzelius in erudito *Supplem. alla dissert. degli Anfiteatri de'**

Toscani §. XI. Accedat nunc testis locupletissimus Cyriacus noster, qui tribus abhinc saeculis illud, sive amphitheatrum, sive theatrum fuerit, *undique solo collapsum* fuisse scribit.

(91) Lunensia moenia funditus hodie perisse vel ex eo conjicere possumus quod nulla eorum mentio facta sit a Gorio, qui diligentissime Etruscarum urbium moenia, quae supersunt, memorat *Dis. I. cap. IV. Tom. I. Mus. Etr.*

(92) Muratorius qui ex *Schettis Farnesis, & Capponis* vulgavit pag. 1256. 12. *Carrariae* ponit.

(93) Gorius *Tom. II. Inscr. Etr. Urb. pag. 52. ex M. S. antiq. Rbedis, & Gruterus ex Apiano pag. XXII. 4.* qui *Lucas* ponit, inscriptionem hanc vulgavit; uterque praenomen *SP. Spurius Mettio* assignat; verum quum *ST. Statii* quoque praenomen non infrequenter a veteribus usurpatum fuerit, ut *Fabertus* docuit *Inscr. Dom. Cap. I. pag. 27.*, donec aliquis marmor ipsum examinet, praestat Cyriaci lectionem tueri.

(94) Consonant *Fl. Blondus in Ital. Illustr. Reg. II., & Leander Alberti Descri. dell' Ital. in Etrur. Mediterr.*

mae, altae p. v., altae vero vi. p. diametri magnitudine, & naec prope Beuzanam villam ad unum milliare, ex qua homo indigena Ciccantis, qui se, suosque antiquis ab Romanis originem traxisse jactabat, nos per omnia ductitarat; & primo adventu, loci indigena Deo favitante Fauno, feram alto a vertice capram dejectam, spectantibus nobis, canis, quem forte ductor agebat, arripuit. Vidimus praeterea in lummo marmorei montis vertice magno, vivoque parietis in faxo tres Herculeas imagines vetusta manu architectorum fabrefculptas.

Vidimus & ab altera montis parte parietem, ex qua Panthei ex unico lapide portam excisam a M. Agrippa L. F. Cos. III. percepimus extitisse (95).

incisionis
lecti m
panthei
ex unico
lapide
portae

Vidimus, & novam utique marmifodinam, ubi Florentinorum egregii Hieromnemes nonnullos hodie operarios habent, & hoc prope Karrariam ad unum milliare.

Tres Herculeae imagines in marmorei montis vertice ita consculptae videntur in magno, vivoque parietis faxo (96).

XIII. K. Octobr.

Apud Sarazanam in vetustissima Biblia comperimus haec brevia dicta de Lunae antiquissimae civitatis delolatione.

In Regno Danilmarch gens fuerat Normanda, quae anno DCCCLVII. civitatem Lunae delevit, & post aliquod tempus refecta per cives Lucanos iterum destructa fuit.

A. D. DCCXLII. collocatus est Vultus S. in Ecclesia S. Martini de Luca.

Haec particula in libro Historiae S. Crucis Lucanae, quem mihi D. Balthasar (97) Reverendus Lucanae civitatis Episcopus ostendit, in qua talia haec verba lectitavimus hodie x. K. Octobr. die.

Tunc salubri inito consilio Christi famulus Iω. Episcopus cum aliis Deum timentibus viris, qui aderant, Domini misericordiam imploravit, & Divino spiritu monitus ampullam vitream Christi pretiolo sanguine refertam, quam ibidem reperit, Lunensi Episcopo benigna caritate concessit, & pretiosissimum Vultum ad tuam urbem cum magna gloria Christo Duce portavit. Audiens hoc pars cleri, & populi, qui in urbe remanserant, laetaque, ab urbe processit, venerabilis clerus, religiosus populus, devotissimus foemineus sexus, senes & juniores, pueri, & puellae sicut quondam pueri Haebreorum Dño advenienti ad passionem concordivoce cantabant (98) b. q. v. i. n. d. o. i. excelsis, Sancto Spiritu docti adiciebant: Ecce Agnus Dei, e. q. t. p. m. miserere nobis Rex Israel. Tanto igitur tripudio, tantoque triumpho lucanam urbem inductus anno ab incarnatione Dñi N. J. X. DCCXLII. tempore Karoli, & Pipini Serenissimorum Regum anno Regni eorum II. collocatus est in Ecclesiam B. Martini prope valvas ejusdem Basilicae ad australem plagam; & cum praedicta urbs ob duas ut ferunt causas ab antiquis Luca sit nuncupata, non tamen sine Divino nutu, & praesagio futurorum tali censetur nomine vocitata, quia Lux in ea Divina refulget.

Vidimus & in ipsa Lucana civitate, (99) Bonfilio Firmano viro Jureconsultissimo,

(95) Accolarum traditioni haud exiguum pondus addidisset Cyriacus, si mensuram lecti, ut ipse ait, recognovisset.

(96) Qui Codicem Cyriaci descripsit, pingendi artis omnino ignarus, tres Herculis imagines omisit.

(97) Balthasar Mannus, qui proximo superiori anno Lucensi Ecclesiae ab Eugenio Pont. praepositus fuit. De eo

Ughellius Ital. Sac. Tom. I. pag 825.

(98) Beatus vir qui venit in nomine Domini, osanna in excelsis. mox, Ecce qui tollis peccata mundi. Trita sunt haec, sed ob eam rationem notanda, quam supra innuimus n. 59.

(99) Paulo Guinifio apprime carus, ab eo in Civium Lucensium numerum adscriptus fuit.

integerrimoque curante, apud Ecclesiam Sancti Phridiani Beatae Citae sanctum, & venerabile corpus, eo quo Lucan civitatem ipsam venimus 17. K. Oct. die.

Epistola K.

Verustis Inscriptionibus illis, bone Cirrignane Iw; quas hodie B. T. dederam ex compertis ex me nuper hac tua in provincia epigrammatibus unum, & peregregium pridie Pisis a me inter alia vetustissima delectum huc adjiciendum perbelle nobis visum est, ut ex eo certius intelligere queas antiquissimos Latinos B pro V consonante nobilibus quandoque in locis posuisse.

Pisis apud Campum Sanctum ad marmoream, & ornatissimam urnam.

D. M.

T. AELIVS. AVG.

LIB. LVCIFER

VIBVS SIBI

POSIIT

Postero quo abs te concessimus, ii. praevioque K. Octobrium die, Karissime Cirrignane Iw., Pilceam per vicum, Pistoriamque civitatem, & Pratum oppidum Ferentinam (100.) florentem venimus urbem, & incolumes optumo Sabazioque nostro juvante Jove, nec non viarum & itineris nostri per orbem jucundissimi Duce felicissimo favitante Mercurio, & primum ex te Vegium (101) jucundum nobis amicum convenisse scito, & metra in me nostro de Mercurio (102) tua quam lubentissime vidisse, & sua in cellula ut ociose magis praemeditaret, emendaretque reposuisse; nam cum te illa mihi raptim & incorrecte dedisse dixissem, tuo sibi nomine emendanda detuleram, quamvis primo omnia perfecta non mediocriter laudasset. Vale jam tu Vir jucundissime, & X Viris magnificis, decurionibusque vestris me saepe & multum percommittas velim. Sed alias hac de re latius, & munificentia sua dicam. Jam & Pontifici Maximo Hadriani argenteum numisma dono ab iis mihi largitum ostendi, summeque laudavit. Ex Florentia VIII. Idus Octobr. E. P. A. XII. (103) K. A. T.

Ad Pridie K. Octobr. venimus, revisimusque Florentiam Flumentinam Florentissimam. Ferentinorum urbem clarissimam olim R. Coloniam, nunc vero totius Etruriae insignem & praecellentissimam civitatem.

Ad VI. Idus Octobr. venimus Fessolas (104) vetustissimam Tuscorum urbem, quam vidimus situ egregiam, & altis in collibus eminentem, & primum ejus nobilia, & magnis edita lapidibus moenia (105) conspexi, quamvis magna ex parte longinqua vetustate collapla videntur. Vidimus & nonnullas antiquissimi sui amphiteatri (106) reliquias.

(100) Putaveram olim scripsisse Cyriacum *Florentinam florentem urbem*, verum quum aperte infra scribat *florentissimam Ferentinorum urbem*, descriptorem, quem culpaveram, absolvi; neque tamen Cyriacum absolvendum censeo, qui quum Ferentinum quoddam in Etruria antiquitus fuisse animadvertisset, continuo ad illud Florentinae urbis originem retulit; quod profecto nedum idoneo teste caret, verum fieri vix potuisse cognoscet, quisquis tota ferme Etruria Florentiam a Ferentino, quod prope lacum Vulsiniense jacebat, distitam fuisse reputaverit.

(101) Maphaeus Vegius Laudensis gravis, & ingeniosus poeta literaris viris notior est, quam ut celebrari hic debeat V. Fabric. *Bibl. Inf. Lat.* Tom. V.

(102) Cirrignani metra, quae hic memorat Cyriacus, utique sunt Carmen illud quod Cl. Mehus edidit post praefationem *Itinerar. pag.* LIV. una cum ejusdem Cirrignani Epistola ad Cyriacum.

(103) Eugenii Pontificis anno duodecimo.

(104) Si Orthographiam, qua Cyriacus utebatur, is, qui codicem descripsit, accurate expressisset, notandum esset peculiare Cyriaco fuisse S litteram geminare *Fessolas*; verum quod ad O litteram loco V, Polybium fortasse imitatus est, qui Lib. II. cap. 25. ita urbis illius nomen pronunciat. Id autem Graeculae Cyriaci eruditioni magis convenire videtur, quam si ad putidam, ridiculamque hujus nominis etymologiam respexisset, quam affert Joannes Villanius. V. Gorius *Inscr. Etr. Urb.* Tom. II. pag. 77.

(105) Faesularum moenia laudibus extulerunt Jo. Baptista Alberti, & Ciampinius *Vet. monum. Part. I. cap. viii. pag. 67.* praesertim vero Gorius *Mus. Etr. Tom. III. Cl. I.* ubi etiam *tab. III.* illorum prospectum dedit.

(106) Reliquias has nostra aetate penitus intercuisse dicendum est, quum nullam illarum mentionem fecerit Gorius, neque Tom. II. *Inscr. Etr. Urb.* neque Tom. III. *Mus. Etr.* ubi distincte, & accurate quicquid antiqui operis Faesulis superest, explicavit.

Habuius & ibi inventum a Baptista Pictore numisma Juliae Aug. cui erat inscriptum prima in parte IVLIA DOMNA AVG. Alia vero ex parte ad Vestae Deae simulacrum VESTA S. C. . Simulacrum etenim Vestae genium Romani populi scilicet (107) Martem dextra gerit, de qua noster Virgilius in Georg. in fine I.

Dii patrii, Indigetes, & Romule, Vestaque Mater,
Quae Thulcum Tiberim, & Romana Palatia servas.

p. xi.	3		
p. x. 4			p. ix.
Fessulana	vivo de lapi	de antiquiss.	moenia

K. A. Jacobo (108) Veronensi V. eleganti, & optimo R. P. Card. S. Mariae Novae Secretario B. M.

(107) Icuncula, quam Vesta tenet, non Marsest, sed Palladium.

(108) Jacobus hic Veronensis ignotus fuit Viro dignitate, & doctrina praecipuo, & Eminentissimo Angelo Cardinali Quirinio, cujus nomen pro ea, quam te dum viveret complexus est, benevolentia merita semper laute cumulo; neque enim Jacobum hanc memorat tantus Cardinalis in *Vinsic. Pauli II.* ubi plurimos literatos viros, quos ille Pontifex vel in suam clientelam suscepit, vel affecit beneficiis, diligentissime recenset. Verum, nisi valde fallor, hic est ille Jacobus Rizzonius, cujus meminit Maffei *Veron. Illust.* Tom. II. Lib. III. pag. 131. & quem praeceptorem fuisse scribit Petri Barbi, qui postea Paulus II. fuit. Ceteroquin per ea tempora alii etiam duo Jacobus Veronenses illustres fuerunt, nempe Jacobus, qui Senator Urbis obiit anno 1453., de quo vid. Corte *Hist. di Ver. lib. XV.*, & doctrina etiam clarus fuit, ut docet idem Maffei *loco citato pag. 103.* & Jacobus Maffei, quem Pamphilus laudat V. ejusdem immortalis Maffei *Ver. Illust. loc. cit. pag. 92.* Verum si ad conjungendas amicitias incredibilem vim habet studiorum similitudo, nemo alius a Cyriaco diligi magis debuit, quam Rizzonius, qui Graece linguae percipiendae, expoliendaeque mirifice deditus fuit. Vivebat is adhuc anno 1452. ut apparet ex *citatis Historiis Corte*, ubi lib. XIV. recitatur Frederici III. Imp. Diploma, quo Jacobus Rizzonius Comititis titulo decoratur. An vero ad eundem spectet sepulchralis inscriptio, quam affert diligentissimus Galletti *Inscr. Venet. pag. 137. n. 7.* definire non audeo. Ceteroqui ab hoc Jacobo Veronensi inscriptam fuisse Cyriaco existimo eodem anno 1442., quo uterque Florentiae erat, Epistolam, quam dum haec praelo subjiciuntur, ex codice P. 16. Bibliothecae Weingartenis exceperit, & mecum communicavit doctrina insignis, & amicitia mihi conjunctissimus Joseph Garampius, Vaticanus Secretioris Archivii Praefectus, & Apostolicus in Salmansweilerensi Monasterio visitator. Eam hic edere lubet, licet corruptam, depravatamque; medicam manum quantum potui adhibui; desperatiorem locum emendavit felicissime Josephus Antonius Compagnonius, praeclarus imitator studiorum doctissimi patris sui Pompeii Auximatis Episcopi Illustrissimi. Illius item epistolam infra subjicio.

DE LAUDIBUS CYRIACI.

Jacobus Atonidano (l. Anconitano) salutem. Non immerito Cyriace per Italiam ornatissime (inversus verborum ordo) & Graecam, Asiam, Aegyptum, Ciliciam, & fere per totum orbem terrarum nomen tuum uagatissime (l. vulgarissime) celebratur, quo (l. quod) tua solertia, studio, & indagine dignitatem pristinam restitueris, & ex semibarbaris nos Latinos effeceris. Nam ante Cyriacum monumenta marmoribus excisa, Graeca, Latinae epigrammata, regumve proprias effigies ad hanc usque diem habentia, quae ipse bisto-

riarum sigilla appellare solitus es, quis inquam curabit (l. curabat) aut magni penderet? Adde quod quum orbes (l. omnes) fere lustraveris urbes egregias, & amplissimas regiones ac fumosissimas quondam insulas corruptoni (l. corruptione) vocabuli incognitas (adde nobis cognititas) reddideris; quas quidem orbes (l. ob res) tibi plus vetustus debet iudicio meo, quam ipsi vetustati debemus. Verum enimvero belluae quoque & animalia peregrina (l. peregrina) si quid humani sentirent, tibi iure meritoque teneretur. Quis enim ita egregie & perpolite desingit, ut iis vel (l. nil) nisi beatus, boatus, volutus vel quid simile legendum suspicabatur. idem doctissimus Antistes, quem honoris causa nominato) motus desse videatur. Nam per Deum immortalem quis non admiratione tenetur intuens & orophean (vide infra hujus periodi emendationem) qua me nuper donasti, obtutu, quem bueret desingit in illo? Nam caput, colum jubet (l. jubae) pectus ceteraque (l. ceteraque) non picta, sed nata, atque adulta suapte natura esse videantur (l. videntur.) Nobile quippe alias, & aulis regalibus dedicandum (adde opus.) Taceo de lanigero ac semiaugure (V. etiam infra) qui sane ad feram sublatrare conspicitur (l. conspicitur). Porro Epistolam adjecisti, qua belluae lineamenta describis eleganter (adde adeo) ut etiam si pictum esset (l. pictura desset) ipsam tamen animo intueri, atque desingere possem. Quare non injuriate patrem antiquitatum & ferarum admirandarum praetorem (nisi mendum cubat, insidiosa sane laus, vix enim pictorem restituendum puto) magis quam veneratorem, nec non nostri cui (l. aevi) ornamentum vocitare decus (l. decuisset.) Quid si id nunc invidia tollit, certe posteritas coadjuvabit. Ergo Cyriace quae tibi tali reddam pro munere dona? auri, argenteve mihi non est copia; neque id amicitia nostra postulat: bonam igitur mentem, & animum nostrum praesentem tibi dedico in aevum. Ex Florentia prius. non. Martii.

Josephus Antonius Compagnonius Pompejo Auxim. & Cingul. Antisti. i Patruo S. P. D.

Equidem sciebam antea te quaedam ex Cyriaci Anconitani itinerario fragmenta in lucem edi curare; nam & anno superiore quoddam ex iis folium mihi legendum praeiussit, in quo nihil, praeter typorum nitorem desideravi. Sed ad rem. Orophea, quam Codex tuus praefert.

Nec fera, nec volucris, nec toto corpore serpens; neque sane animal ullum est, mea quidem sententia. Immo vocem hanc juxta Latinis, & Graecis ignotam esse existimo. Sane apud Aristotelem, Plinium, Aelianum, Oppianum, Aldrovandum Oropheae nec vola, nec vestigium; sed & vocabulorum Graecorum, Latinorumve, aut barbarorum collectores de ea silent omnino. Quare dictionem istam, ut alia pleraque, plane corruptam esse censendum est. Quod si Graecam habet originem, orophas, non autem orophea scribendum. Sed quid tum? Nam ὀροφίς, ut recte animadvertis adjectivum, non substantivum nomen est; neque vero ejus

Ita intempeste & impremeditate heri e Florentina urbe concessimus, luavissime Jacobe, ut neque te videre, nec mea te de re facere potuerim certiolem. Sic enim illius optumi lenioris (109) Placentini Hyperverendissimi patris imperio parere, hyrcinis quamprimum talaribus ad pedes adnexis paravi. Nempe optimam inopinate fortunam inveni; quod cum diu post conditam a Comite (110) pacem, Ligurum Ducem inclytum Philippum visere, multis & honestissimis rationibus peroptailem, talem adinvenit se comitem non floccipendendum censui. At & quis enim principio nos non bene hac in tempestate sperare putarit, cum & ab coelo ex optimo ipso, & Sabazio Jove omne nostrum per iter, & multo nebulae septi, imbribusque abunde perfusi ab orto die ad occiduum usque solem fueraimus; a terra vero a magno illo demogorgoneoque Plutone opitulati sumus perbelle, nam apud S. Petrum ad Pontem Sevum, Colmam (111) felicem illum, & opum divitem virum, & incomparabilem nobis amicum obviam, & suis quoque opulentissimis in laribus nos feliciter, lauteque hospitantem habuimus, Atlantiade optimo juvante Deo, Genio sanctissimo nostro, & itineris continuo nostri felicissimo Duce. Vale.

Ad XII. Kal. Novembr. venimus

Mutinam antiquam & nobilem Togatae Galliae civitatem, ubi non pauca vetustatum monumenta vidimus, & haec diversis in lapidibus epigrammata:

In foro apud Cathedralem Ecclesiam.

31 (112)

D. M.
C. MATERNIO
QVINTIANO
VETERANO
EX PRAETOR
MATERNIA
BENIGNA
FILIA ET
M. ARELIVS
MAXIMVS
GENER OB
MERITA EIVS.

32

(113)

V. F.

CLODIA PLAVTILLA
SIBI ET Q. VERCONIO
AGATHONI MARITO
OPTIMO ET
LVCIFERE LIB

IN FR. P. XX. IN AGR. P. XX.

H. M. H. N. S.

33 (114)

D. M.

P. VETTIO

P. F. CAM. SABINO

EQ. P. III VIR. AED. POT

ET MAG. MVN RAVEN

eius notio quidquam cum ferae silvestris, ac jubatae natura commune habet. *Orygem* belluam esse in Africa, atque Aegypto praeferocis ingenii, magnarumque virium, ejusque non modo a scriptoribus nuper laudatis, sed & in sacris literis mentionem fieri, me non latet. At quid *Orygi* cum *Oropheo*? Adde quod *Oryx* masculino genere tantummodo usurpatur. Arbitror itaque pro eo verbo legi posse *Oviferam*, sive *Ovemferam*, quae *Camelopardalis* a Graecis, ab Italis *Giraffa* appellatur. Ea rara in primis est, atq. insigni pulchritudine, describiturque a Plinio H. N. lib. 8. c. 18. Si ne haec quidem est, quatenam sit, prorsus ignoro. Davus sum, non Oedipus. *defixus* pro *defectus* reponis probe, at ego *obvituque* pro *obvitu*, quem; alioqui minime constabit sensus. Illa vero taceo de lanigero ac semi augure mendosa item sunt; forte auctor scripserit *semitaure*; nam ibi de cane loquitur; quibus verbis & villosum fuisse eum, & mutilis auribus usum ostendit. Haec ad te raptim. Maceratae 3. Kal. Febr. ann. 1762.

(109) De hoc celeberrimo Viro late Ughellius in Episcopis Placentinis. Tom. II. Ital. Sac. pag. 231.

(110) Francisco nempe Sfortia; pacis ab eo factae conditiones promulgatae fuerant die 20. Novembris superioris

anni 1441. inde Cyriacus *siu post conditam a comite pacem* scribit.

(111) Cosmi Patris Patriae magnificentiam, & hospitalitatem innumeri propemodum scriptores praedicant. *Magnitudine atque elegantia aedificiorum, perpetuaeque bonitate hospitalis domus cunctis superare contendunt.* ait Jo. Lodov. Gothofr. in *Arch. lib. I. cap. 145.* apud Nigrium *Ist. degli Scrit. Fior. pag. 133.* Vid. Cyriaci Itinerar. pag. 13.

(112) Edidit Gruterus pag. DLII. 7. praenomine M. appolito, quod ex Urfini & Velferi Schedis & Codice Redii in repetita editione emendatum fuit. Ex Praetor. In Veteranorum inscriptionibus adnotatur plerumque praetoria cohors, in qua militaverant; non insolens tamen est omisso cohortis numero ex praetorianis veteranos dici. V. eundem Gruterum pag. DXXIV. 8. DXLVII. 4. MCIX. 14. quae iterum prodit in Murator. pag. 845. 6. & laudatum Murator. pag. 830. 5.

(113) Ex Apiano Gruterus edidit pag. DCCLXXIII. 5. omittis siglis V. F. quae ex Codice Redii in repetita editione restitutae sunt.

(114) Ediderunt Gruterus pag. CDLXXXVI. 7. Rubeus in *Hist. Rav. lib. I.* & Pincius de *Numm. Rav.*; in illustranda tamen

CORNELIA MAXIMA
MARITO INCOMPARABILI
ET SIBI VIVA POSUIT

tamen insigni hac inscriptione paullulum immorari haud piget.

Legebatur in Grutero IIIII VIR; verum in repetita editione ex Schedis Briani & Gudio restitutum fuit IIII VIR, ut habent Rubeus, & Pincius, & descripsit Cyriacus nostrer. Et re vera IIII virum Aedilia potestate fuisse Vertium potius, quam Seviri facile inducor, ut credam, non solum quia saepe & saepius in vetustis inscriptionibus IIII viri Aedilia potestate occurrunt, nusquam autem Seviri, quantum ego memini, verum etiam quia alterius vetustae inscriptionis fragmentum, quod neque in Gruteri opere, neque in Muratorio apparet, recitat Rubeus *Hist. Rav.* lib. I. pag. 5. in quo M. quidam Papius Sabinus IIII VIR RAVEN. dicitur.

Sed illud animadvertendum, notandumque in primis est, quod P. Vettius nominetur MAG. MVN. RAV. Scaliger in indice, Ursatus, & repetitae Gruterianae editionis auctores explicant *Magister Municipii Ravennatis*, quod vix revocari posse in dubium videbatur. Verum non revocavit modo, sed plane & aperte rejecit Muratorius, qui pag. 168. 1. Mutinensem aliam inscriptionem illustrans ita de hac scribit: *Neque Magister Municipii Ravennatis mihi creditur Vettius ille sabinus, sed Magister munerum Ravennatum, aut muneris Ravennatum, ludorum scilicet, qui Ravennae celebrabantur.* Muratorii sententiam moderate, modesteque pro ea, qua pollent, humanitate subaccusaverunt doctissimi editores Veterum Monumentorum ad Classem Ravennatem nuper erutorum pag. 28. *Qua in re*, inquit illi, *haud scimus num sub scribensum sit ejusdem Muratorii sententiae, qui Inscriptionem apud Rubeum pag. 9. in qua legis MAG. MVN. RAV. ita explicat pag. 168. 1. ut intelligere debeas Magistrum, non Municipii, sed munerum Ravennatum.* Verum aperte, palamque Viri ceteroqui immortalis memoria digni sententiam reprehendere poterant; quamvis enim in gladiatoris alicujus titulo inscribi potuisset mutilum verbum MVN. loco MVNERIS, ut scriptum profecto occurrit in duabus gladiatorum inscriptionibus apud Gruterum pag. 335. 4. & 5. atamen in reliquis omnibus sive publicis, sive privatis monumentis vix aut nullo modo per compendium ea vox notari potuit, nisi ab iis, qui illudere lectoribus in animo habuissent. Proinde explicare semper & integre hoc verbum habetur tam apud Gruterum pag. 114. 8. 330. 2. 375. 3. 379. 12. 421. 1. 448. 4. 475. 3. 484. 2. 1095. 7. quam apud Muratorium pag. 181. 7. 454. 6. 612. 7. 614. 1. 615. 2. & 3. & 4. 616. 2. & 3. 617. 6. 618. 1. 619. 3. quibus adde Sponium *Miscell.* pag. 198. de *Vita antiq. Benevent.* Cl. VIII. 1. & marmor nostrum Pisarense n. XLIII. Neque ab hac, quam proponimus, regula aberrat Beneventana ejusdem Muratorii inscriptio pag. 191. 4. in qua CVR. MVN. DIN. legitur. Descriptoris enim vitio vox illa mutila apparet, nam in ipso lapide plane & perspicue scribitur CVR. MVNERIS ut habet laudatus Cl. de *Vita* Cl. X. 14. Neque aliter fieri poterat, si vera fateri volumus; non enim veteres vocum compendia, nexus literarum, notas, siglasque adhibuerunt, ut posterorum ingenia torquerent, sed quia, ut sapientissime docuit in prolegomenis ad *Notas Graecorum* pag. v. doctissimus Corsinius, *facile a ceteris ex inita jam consuetudine, receptoque more intelligi possent, perinde quasi voces omnes integre, diserteque conscriptae forent.*

Mirari tamen satis non queo, quid Muratorio in mentem venerit, ut Magistrum Municipii Ravennatis repudiaret, quando Magistros Coloniae e tenebris evocavit, & in Theaurum suum introduxit, nempe pag. 98. 3. & pag. 203. 7. verum utrobique doctissimus vir lapsus fuit. Pag. 198. 3. sacra inscriptio recitatur; quam posuit TELEPHVS MAG. COL. CVLTO. EIVS. Ait ibi Muratorius: *Telephus iste fuit Magister Coloniae, aut Collegii alicujus, & cultor ejus Deae.* At certissimum est eas voces exponi debuisse *Magister Collegii Cultorum ejus*; notum est enim Deorum cultores in Collegia coisse, quae per Magistros administrabantur. Pag. 203. 7. Inscriptio Sabariae in Pannonia refertur, in qua occurrit MGG. COL. GEN. PMS. haec ibi notat ille: *Mibi sunt Magistri Coloniae.* Sed quid M.P.S.? Si conjecturae locus est pro G lego C, pro E lego L, pro N lego AV geminis literis connexis, ita ut sit CLAV. Fieri ergo potest ut hic mentionem habeamus Coloniae Claudiae Martiae Piaae Sabariae; fuerunt autem Exuperatus & Peculiaris scribe Collegii. Post Magistrorum enim illorum, scribarum nomina in

lapide consequuntur; quod, nisi valde fallor, aperte docet in superiori linea, quam corruptam esse omnes fatemur, non *Magistros Coloniae* exquirendos esse, sed Collegii alicujus Magistros, Centonariorum nempe, vel Dendrophorum, vel aliorum quorumlibet artium; ejusdem profecto Collegii, cujus scribe Exuperatus & Peculiaris postea recensentur.

Sed quandoque bonus dormitat Homerus; neque ego paucis offendar maculis, quum tot tantaque doctissimi viri niteant opera. Praestat igitur his omisiss, quid fuerit Magister Municipii Ravennatis inquirere. Apud Gruterum pag. 513. 1. occurrit MAGG. SAEPINAT. Ursatus notas has explicaturus ait: *Magister Saepinatium quis fuerit non ita facilis meo judicio est cognitio.* Deinde vero, quum animadvertisset Dictatorem appellatum fuisse olim Magistrum populi, rem ita concludit: *Conjecture ausim eandem Magistrum Coloniae, vel Municipii dignitatem & auctoritatem fuisse; quod & mihi suadet familiaris usus hujus vocis in Colonia, & Municipiis, in quibus Magister Juvenum Collegii Augustalium habebatur.* Verum doctus scriptor Magistros Collegiorum cum Magistris Coloniarum, Municipiorumque confuso permiscens, in nodum incidit, ubi omnia aperta erant; in ea enim Inscriptione, quam in repetita Gruteri editione ex ipso lapide Gudius emendavit MAGG. SAEPINAT. ET BOVINAT. (licet mancam iterum dederit Gorius inter Donianas Cl. II. 65. & ex eo Muratorius pag. 606. 1.) literae habentur a Bassaeo Rufo, & Macrinio Vindice datae MAGG. SAEPINAT. ET BOVINAT. hoc est *Magistratibus Saepinatium, & Bovintium*, ut praeclare Muratorius ibi docuit. In eodem Grutero pag. 214. habetur MAG. ET DEC. CAERETANOR. quod Scaliger in indice elaboratissimo legit *Magister, & Decurio Caeretanorum*, ibique notat *Magister, & Decurio Caeretanorum*, qui paullo ante, & post *Curator vocatur*, quae interpretatio si vera esset, singularis jam non esset amplius Magister Municipii Ravennatis, & Magistrum illius vim ac munera probe teneremus. At summus vir insigniter utique lapsus fuit, legi enim ibi debet *Magistratus, aut Magistratus, & Decurionibus Caeretanorum*, quod cuique statim patebit; in ea enim inscriptione ex commentario quotidiano Municipii recitatur Epistola, quam Ordo Caeretanus Curiatio Cosano Curatori Municipii scripserat: MAGISTRATVS ET DECVRION. CVRIATIO COSANO SAL. Inde Cosani responsum CVRIATIVS COSANVS MAG. ET DEC. CAERETANOR. SAL. Quis non videt responsum iis, qui literas dederant, inscribi? ac proinde omnino legendum *Magistratus, vel Magistratus, & Decurionibus Caeretanorum.* Itaque una adhuc inscriptio haec in tota antiquitate, quod ego quidem sciam, Magistrum Municipii exhibet. Restat nunc ut de honore hoc pauca delibemus. Primum notissimus Festi locus adscribendus est. *Magistrare*, inquit ille, *moderari; unde Magistri non solum Doctores artium, sed etiam pagorum, societatum, vicorum, collegiorum, equum dicuntur, quia omnes hi magis ceteris possunt; unde & Magistratus qui per imperia potentiores sunt, quam privati.* Equidem vicorum, pagorum, collegiorumque praepositi nomine hoc plerumque notabantur ut Festus docuit, & sexcenta antiqua monumenta testantur. At certissimum est in Municipiis, quae suis legibus regebantur, Magistratus certis ac propriis vocabulis appellatos fuisse, quorum quidem pleraque recensuit Gronovius ad *Orat. Cic. pro Mil.* & Ev. Otto de *Aet. Colon.* cap. 2. Hinc summus Magistratus apud Tusculanos, ut Livius docet lib. III. c. 18. & lib. VI. c. 27. *Dictator* dicebatur; Item Lanuvii, Cicero pro *Vilon.* & Caere, ut constat ex insigni, quam modo laudavimus, Gruteriana Inscriptione pag. 214. Is itaque Magistratus, qui in memoratis Municipiis *Dictator* dicebatur, Ravennae *Magister* appellatus fuit, quo nomine, ut supra ex Ursato innuimus, etiam Romae *Dictatorem* nominabant, ut perspicue docet Seneca *Epist.* 108. ubi ea, quae philologus aliquis in Ciceronis libris de Republica notaret, enumerans ait: *praeterea notat eum, quem nos Dictatorem dicimus, & in historiis ita nominari legimus, apud antiquos Magistrum populi vocatum, hodieque id exstat in auguralibus libris; cui consonat Varro de Lin. Lat. lib. IV. c. 14. & Festus in V. optima lex, ut viri docti jamdiu animadverterunt. Fuit igitur Magister Municipii summus Ravennatium honor, ad quem Vettius iste post gestam aequalitatem, sive quatuorviratum aedilitia potestate conscendit.*

34 (115)

D. M.
APPEIENA C. F. PHILIV
MENE . FLAM . MVT
SIBI ET . P. TITIO VIVA
& POSVIT

Apud antiquam SS. Petri Apostoli Aedem . Ad marmoream urnam .

35 (116) L. NONIVS. VERVS. V. CONS. BIS . CORRECT. APVLIAE . ET . CALAE
VENETIARVM . ET . ISTRIAE . COMES . PATRONVS . MVTINENSIVM
AQVILEIEN . BRIxIANORVM . ET . VNIVERSARVM . VRBIVM
APVLIAE . CALABRIAEQVE
VINICIAE . MARCIANAE . C. F. FIL. CAECILIANI
PVBIS . RATION . VRBI . ROMAE . ET . AFRICAE . PRAES
LVSITANIAE . CORR. APVL. ET . CALAB. VIC. PRAEF
PER . ITAL. CONIVGI . SANCTISSIMAE . AC . BENI
GNISSIMAE . CVIVS . VITA . MORVM . STVDIORVMQ
LAVDIBVS . ET . VNIVERSIS . VIRTVTVM
ANIMI . TAM . CLARA . EXTITIT . VT . ADMIRA
BILIA . VETERIS . PROBITATIS . EXEMPLA
SVPERARIT . QVO . MERITO . OMNIVMQVE
IVDICIO . SINGVLARI . PRAECONIO . INLVSTRI
VM . MATRONARVM . DECVS . ORNAMENTVMQ
EST . ABITA

Ad dextrum urnae caput .

M. C. F.

M. C. P.

L. NONI

FAVSTINI

LAVDICIAE

Ad XI. K. Novembr. venimus Togatae Galliae Regium Lepidum, in qua nil dignum veternitatis verendissimae vidimus praeter antiquum Papiæ librum, qui exstat hodie apud S. Prosperi Cathedralem Ecclesiam in sua veteri Bibliotheca. Sic ipse liber vetustis literis incipiens.

A. in omnibus gentibus ideo prior literarum est, pro eo quod ipsa prior nascentibus vocem aperiat.

Ab abatissimis, a deformissimis, & ab infirmissimis

Ab abjectissimis animis, & ab humilibus

Ab accessu ventorum, a ventorum ingressu

Abiectus ab actu remotus, ablatus, expulsus

Ab orsus est, de medio sublatus, & raptus. unde latrones abactores dicuntur.

(115) Ita ut habet Cyriacus ex M. S. Sirmondi emendata est haec inscriptio in repetita Gruteri editione pag. 322. 10. atque ita in lapide habetur, ut testatur Muratorius, qui exscripsit, iterumque vulgavit pag. 168. 5.

(116) Praeclaram Inscriptionem ediderat Gruterus pag. 1098. 1. Maffei ad calcem Tom. I. Veron. Illust. n. XLVIII. demum Muratorius ex ipso lapide pag. 725. 3. cuius exemplar cum Cyriaci descriptione plene convenit, nisi quod aliter lineae disponuntur. In eo tamen Muratorio non assentior quod siglas P. V. Caeciliani nomini appositas interpretatur Praefectus Urbi. Ait ille: Caecilianus vero in quarta linea dicitur P. V. hoc est Praefectus Urbi, simulque Rationalis

Urbis Romae, & Africae, quod munus (idem fortasse cum Procuratore fisci) ex hoc lapide discimus. Ego vero legendum censeo Perfectissimo Viro, qui titulus Rectoribus Provinciarum tribuebatur, ut in responsione Italica ad Glossas marginales, quibus ingeniosissimi, amicissimiue Passerii Lucernae fictiles non minus maledice contumelioseque, quam barbare & inscite carpebantur, copiose ostendi. Quum enim dignitates & honores in vetustis Inscriptionibus eo ordine notatae sint, quo gestae fuerant, adeo ut a minoribus ad majores semper ascendatur, vix fieri potest ut Caecilianus post Praefecturam Urbi, Rationalis Urbis fuerit, quod officium Praefectura tanto minus erat.

Ad X. K. Novembr. venimus Parmam (117), Chrysiopolimve Civitatem Galliae Togatae, ubi primum apud Aedem SS. Joh. Evangelistae ad antiquissimam basim hoc vetustissimum epigramma comperimus; ipsum etenim nobile epigramma de Sacro Junonum simulacro una cum (118) R. P. D. Br. Placentino Cardinali, & Venerando D. A. Arianensi Episcopo lectitavimus.

36

(119)

IVNONIBVS

L. EARIVS PHILERO

S. L. M.

Apud Aedem B. Virginis Cathedralem vidimus antiquum SS. Martyrum Largi, Cyriaci, & Smaragdi Sepulcrum, & ante faciem ejusdem Ecclesiae conplexi praeclarissimi Macrobiani nostri tumulum ex marmore perornatum, in quo (120) Phy. Parm. ossa posita sunt.

Vidimus & ornatissimum Joh. Baptistae SS. rotundum nitido de marmore templum, habens in medio magnam atque mirificam baptismatis unico ex lapide fontem.

Vidimus & altare B. Cyriaci martyris, basimque antiquam ex marmore, in qua hoc erat inscriptum epigramma. Sed fracto lapide literarum prima pars defecta videtur.

37

(121)

X. GEMIN. PIAE. FIDEL. CENT. LEGION. III.

SCYTHIC. XI. CLAVD. XIII. GEM.

VII. GEM.

PATR. COL. IVL. AVG. PARM. PATR. MVNICIPIORVM FORODRVENT. ET.
FOROVONANOR. PATRON. COLLEGIOR. FABR. ET, CENT. & ET
DENDROPHOR. PARMENS. COLLEG. CENT. MERENTI.

Apud Parmam ad Aedem Cathedralem.

Ad Aedem S. Thomae.

38

(122)

C. MVNATIVS

P. F. SIBI. ET

LVCILIAE. SEX. F.

ROMVLAE

C. MVNATIO

C. F. NOVELLO. F.

V. F.

IN. F. P. XXIV. IN A. P. XII.

39

(123)

D. M.

KLOCAERVS

PVBLICVS

HELENO

COLLECTIO

B. M.

(117) Fabellam hanc, qua nobilissimae Urbis origines de more foedantur, latius prosequitur Leander Alberti *Descr. dell' Ital.* quem vide.

(118) Reverendissimo Patri Domino Branda, & Venerando Domino Angelo Arianensi Episcopo, de quo infra.

(119) Edidit ex Apiano Gruterus pag. 24. 3. Gadius emendavit PLARIVS. literae PL connexae alterutrum facile decepit.

(120) Idem tradit Blondus *Ital. Illust.* Macrobianumque, cujus extant doctrina pleni de Saturnalibus libri, Parmensem fuisse legimus; in cujus sepulcro Parmae celebris nostra aetate conditus est Blasius Parmensis philosophus non incelebris. Inde colligimus vel Cyriacum memoria lapsum Blasii nomen omisisse, vel descriptoris incuria illud excidisse. Leander

Alberti cognomen addit: *Ancora pastori Biagio Pelecane gran Filosofo, e Astrologo.* Hujus Viri in astrologicis atq. opticis nobilissimas quaestiones memorat Vossius Heilbronner *Hist. Math.* lib. I. c. 27. Vide etiam ejusdem lib. II. ubi Blasii opera MSS. quae supersunt Neapoli in Bibliotheca S. Severini, & Florentiae in Bibliotheca Medicea recensentur.

(121) Edidit Gruterus pag. 492. 5. auctiorem in principio, & fine.

(122) Extat in Grutero pag. 1134. 1.

(123) Gruterus p. 661. 3. litera A, K literae superimposita, locum dedit errori, qui in repetita editione notatur. Heleni nomen duabus prioribus literis connexis recte descripsit Cyriacus, male vero Cantonii Schedae cum diphthongo exhibent.

40

(124)

C. SER.
PRIM. PIL.
PRAEF.
TRIUNVS
MILITVM.

Ad Aedem B. Alexandri Pontificis.

41

(125)

SEX. CASSIO
CASSIA CLEMENS
VXOR

Ad Columnam marmoream.

42

(126)

D. N. IMP. CAES. FLA.
CONSTANTINO P. F.
VICTORI. AVG. PONTIFICI
MAXIMO. TRIBV POTE
STAT. XXIII IMP. XXII.
CONS. V. P. P. PROCOS
RERVH HVMANARVM
OPTIMO PR'NCIPI
DIVI CONSTANTI FILIO
B. R. P. NATO

I.

Ad Aediculam.

43

(127)

D. M.

XANTHIPES SIVE IAIAE

C. CASSIVS LVCILIANVS

ALVMNAE & DVLCISSIMAE

SEV MORTIS MISERET SEV TE VITAE PERLEGE
NOMEN XANTHIPPE IAIA EADEM LVDICRO
QVOT EXPRIMENS DOLORE FVGIT ANIMA CORPORE
HIC CONQVIESCIT CVNIS TERRAE MOLLIBVS
QVAM TRINO ANNORVM FILO PROTERENTIA
NOVEM POST MENSVM FATA CONFICIVNT MALO
LVES IGNITA TORRET VIRAQVE
VENVSTA AMOENA INTE
QVAM SI QVA PIETAS INSI TAS
VIVENTI INGENJO SOLI ET L
ALTORIS MEMOREM QVEM PARENTES DIXERANT
CVM PRIMVM NATVST LVCILIANVM
CASSIVM.

ES

ARRVLA

IIBVS

REDDITE

Quae (128) a me pridie Venetiis tantopere tuus flagitabat Laurentius hodie claritati tuae, & tibi transmittendum curavi, Jacobe adolescens magnanime; insigne scilicet animal, ac breve sub eo aliquid, & memorabile dictum, quin aemularier quoad

(124) Fragmentum hoc ineditum fortasse est.

(125) Edidit Gruterus pag. 768. 3. praenomen rectius descripsit Cyriacus; verum cognomen MANCIAE, quod in Grutero legitur, excidit.

(126) Edidit Gruterus pag. 159. 6. Gemellam vide pag. 283. 3. In consulatus, atque Imperatoriae appellationis numero error irrepfit.

(127) Ex Aldo, & Alciati Schedis exhibuit Gruterus,

& Romae in *Modesti Fano* exstare scribit pag. 663. 1. Lacuna, quam Cyriacus exprimit, suppletur ex ingenio; ut ego quidem existimo. V. Bonad. *Carm. ex ant. lap. Vol. II. p. 384.*

(128) Epistolam hanc quatuor ante annis scripserat Cyriacus, ut ex Eugenii Pontificis anno VIII. in fine ejusdem appposito dignoscitur. Quis autem Jacobus hic, cui illa inscribitur, quis Laurentius, qui in ea laudatur, fuerint, plane nescire me fateor.

posse videretur, illius nostri clarissimi Francisci Barbari equitis, qui Hermellinum pro insigne gerens praeclarum illud apposuit hypogramma POTIVS MORI QVAM FOEDARI.

Ego sed enim vero priscos si Graecos aspicio, Latinosve scriptores animalium inter genera praeclarius phoenice nullum commendasse literis cognovi; nec inter egregia hominum dicta praestantius invenio quicquam, neque avi aptius illi, quam ITA MORIER VT VIVAM. Nam quid de summa totius humanae rei homines inter claros exposcendum est, nisi ita pulchra per virtutum facinora mortem subeamus, ut post humatum corpus clariorem nomine vitam, atque longiorem posteros inter bellissime relinquamus. Vale & mei, meae rei memor esto. Ex Ferraria pridie Idus April. (129) E. P. A. VIII.

Phoenix

ITA. MORIER. VT. VIVAM.

Quaedam hic omittuntur, quae Cyriacus ex Anthologia descripserat.

(130)

EXHORTATIO AD POETAS AD LAUDES

J. ex Ex. Prin. March. Esten. canendas.

Pergite jam Vates excelsi tollere nomen
 Principis, & claras certatim dicere laudes,
 Magnanimos procures superat qui valde priores
 Fama, & fidereas concendit vertice ad oras:
 Qui decus Italiae, & cunctas certamine gentes
 Exuperans, sine fine suos ad cella nepotes
 Conferet: Estenses semper tua regna videbunt,
 Aeternum imperium: atque aeterno nomine fulgens.
 Cedat jam totum bello qui compulit orbem,
 Cedant (131) caesarie victrices munere Divum
 Laurus, & geminas Poenorum marte secundo
 Scipiadae palmas, qui fractis viribus hostis
 Duxere in patriam summa cum laude triumphos.
 Desinat & virides (132) tircas gestare coronas,
 Romanas acies qui saevo funere sparsas
 Saepius extinxit certaminaque agmina saepe.
 O te felicem cantent ex ordine Vates
 Ferrariam tanto divino & principe rectam,
 Cujus & imperium patriis virtutibus auctum
 Ultro magnanimus Princeps (133) Leonellus ad astra
 Sistet, qui cunctis virtute insignior unus.
 Aspice prostratas bellorum clade tot urbes
 Impia tela diu, Mavortiaque arma secutas.
 Tu modo namque tui divini Principis (134) arte
 Tuta manes; magnosque vides requiescere cives
 Consilio ante alios, studio, rerumque potentes.

(129) *Eugenii Pontificis anno octavo.*

(130) Haec etiam Cyriaci carmina ad eundem annum 1438. pertinent, quo Cyriacus Ferrariae fuit, ut ex illius Epistola supra relata discimus. Illustrissimi, & excellentissimi Principis Nicolai, nempe Marchionis laudes celebrantur.

(131) *Caesarie* ita perspicue legitur in codice, putaveram olim scripsisse Cyriacum *Caesareae*, ita ut per laurus *Caesareae* intellexerit Caesarem, totum bello qui compulit orbem a Nicolao superatum fuisse, verum nil temere muto, potuit enim Cyriacus, quem inculto atque horrido dicendi

genere, pro saeculi sui barbarie usum fuisse jampridem notavit cl. Mehus in Praef. pag. xxxvii. *caesariem* pro capite usurpare, ita ut sit sensus laurus victices de capite a Scipiadis deponendas esse.

(132) *Lege Tyrius*, hoc est Hannibal; ita etiam vers. 16. *lege certantiaque.*

(133) Jam tum Leonellus, etsi spurius, patri in imperio successor videbatur.

(134) Nicolaus Marchio Estensis Pacator Italiae audiebat, ut pluries monuit Muratorius in *Annal.*

Ergo Vos pueri, juvenes simul ite, senesque
In numerum, Divoque (135) preces effundite dignas
Romano, ut statuatur multis regnare per annos
Illustres heroes, & alto nomine claros.

Τέλος.

Ad IX. K. Novembrias Placentiam venimus

Placentinam nobilem, & antiquam togatae Galliae urbem, ubi nil tamen dignissimae gentilium vidimus, memorandaeque vetustatis praeter sacra inter res nobis monumenta divum veneranda Beati, beataeque martyrum Cypriani, & Iulianae condita sepulcro corpora, quod situm est ad Cathedralem civitatis antiquam, & ornatissimam Ecclesiam

Ad VIII. K. Nov. venimus ad insigne Castellum S. Johannis, ubi comes (136) Alvisius de Verme dominabatur, qui nos laete vidit, & splendide hospitatus est.

Ad VII. K. Nov. venimus.

Ticinum, Papiamve Civitatem, in qua pauca vetustatum monumenta videntur, praeter (137) aeneam equestrem statuam ante Cathedralem Ecclesiam in foro civitatis, ubi & haec epigrammata diversis in lapidibus comperi:

44

(138)

C. ANNEIAE RVF. F.

MATERNAE.

Item ad alium lapidem confractum vetustate.

45

(139)

V. AVLIVS ST. F.

IIIIII VIR SIBI ET.

Vidimusque ad aedem Aurelii Augustini Doctoris Ss. ejusdem, & Monachae beatae matris suae conspicua de marmore atque ornatissima monumenta, Severinique Boetii ferenissimi sarcophagum, non tamen quantum sua dignitas merebatur (140) ornatum. Vidimus & insignem arcem tantae civitatis, nobile opus inciti Galeacii equitis nobilissimi, & aeneas insignes machinas, ac monumenta antiquae ab origine gentis quamplurima. Invenimus & praeclaros inter, & doctissimos viros Catonem (141) Jure consultissimum hominem, quod Catonis argenteum nominis dono dedi, & ipse me contra 4. argenteis antiquissimis donatum fecit, quorum in altero Catorem, & Pollucem equestres insignitos habebat; in altero vero M. (142) Lucini videbatur capitis imago; alter ex parte bijugales equos pro insigne gerens.

Invenimus & eadem in urbe illustrem (143) Joannem Lucidum Mantuanum Mar-

(135) Divo Romano, hoc est Eugenio Pontifici, qui tum Ferrariae occasione Concilii morabatur.

(136) Aloysius de Verme inter praecipuos Philippi Mariae Vicecomitis ductores numerabatur. V. Murator. in *Annal.* ad an. 1441. ubi Derthonae imperium affectasse illum scribit. Et P. Candidum Decembrium in Vita Philippi Mariae cap. 24.

(137) Plura de hac equestri statua congestit Leander Alberti *Deferiz. dell' Ital.* Mabillon *It. Ital.* Antonino Pio adsignat. Verum meliora expectanda sunt a Viro eruditissimo Antonio Zirardinio, qui egregium hoc monumentum, quod Ravennae olim exstabat, & a Carolo Magno Papiam asportatum fuit, docte de more illustrabit.

(138) Inscriptio haec, ut puto, inedita adhuc erat.

(139) Edidit Muratorius pag. 679. 6. sed LV. legit in principio, & SP. F. loco ST. F. Verum praefendum est Cl. Zachariae, qui lapidem vidit, exemplar. Is ita habet *Excurs. liter. cap. 12 pag. 212.*

V AVLIVS SPI....

IIIIII VIR SIBI ET...

(140) Jacet, inquit Mabillonius *It. Ital.* in illa vetere Ecclesia Severinus Pontifex ad gradus sanctuaris ex parte australi, arca lapidea super quatuor columnas erecta.

(141) Cato Saccus Ticinensis pluribus a eum a Philelpho datis literis celebris, laudatur etiam a Blondo *Ital. Illustr.* & a Leandro Alberti.

(142) M. Lucili, vel M. Lucini scripserit Cyriacus; in utriusque gentis denario Victoris in bigis conspicitur. Lucinia gens nota est ex inscriptionibus, neutiquam tamen ex nummis.

(143) Joannis Francisci Mantuanorum Marchionis filius.

chionem, qui mihi postquam plurima numismata aurea, argenteaque, & aerea ostentarat, Stefimbroti (144) Thasii argenteum nummum largitus est, qui prima in parte ejusdem caput hedera coronatum habebat; alia vero in facie Herculis imaginem suis cum insignibus, clavamque, & leonis pellem gerebat, cui sic Atticis literis inscriptum erat: ΗΡΑΚΛΕΥΣ. ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ.

Ad III. K. Novembrias venimus

Mediolanum nobilissimam Insubrium, & antiquissimam urbem, ubi primum Gerardum (145) Comentem Revmum Cardinalem, una & Uguccionem (146) de Contrariis virum magnificum, aliosque ex illustrissimo Duce spectatissimos viros nostro obviam Reverendissimo Cardinali Placentino honoris causa venientes vidimus; qui eum magno omnium concursu civium, ingentique plausu candenti sub pallio ad lares usque dignissimos comitati sunt, & statim postquam ex equo desilui, ad Franciscum Philelphum (147) V. C. me quam acceleratissime contuli, & ille me postquam perbenigne susceperat, primum me notitia, & praeclarissima benevolentia viri praeclari ingenii, & Graecae, Latinaeque facundiae apprime doctissimi Theodori (148) Thessalonici donatum peregre fecerat.

Ad K. Novembrium Pantheum Faustum, & Caelicolum omnium felicissimum, celebratissimumque diem optimus ille senior Placentinus ab ipso inclito Principe per egregios Legatos L. Grotum (149) Guarnerium, Franchinumque equites Castelliones accitus ad insignem civitatis arcem ad ipsum se Philippum ducem serenissimum contulit; quo cum verendissimo Patre me primarios inter comites ad exoptatam tam illustriissimi Principis praesentiam perquam avidissime duxi, quem & postquam propinquius vidi, & praeclara saepius voce Cardinali ipsi alacrem respondentem audivi, suum abs se praeclarissimum nomen egregie nempe superatum accepi.

Ad Cathedralem B. M. Virginis marmoream & ornatissimam aedem sacram Natali ejusdem Virginis die vidimus inter alia sacra Ambrosii s. librum, in quo

Domine (150) D. N. in cujus spiritualibus castris militat laudanda sobrietas, abstinentia fructuosa, & casti pudoris opulenta frugalitas, jejunantium vota clementer adlume, & fidelibus postulatis consueta pietate succurre (151) P. X. D. N.

P R A E F A T I O .

P. X. D. N. qui ad sinuandum humilitatis tuae mysterium fatigatus resedit ad puteum, & a muliere Samaritana aquae sibi petiit porrigi potum, quod in ea creaverat fidei donum, & ita ejus sitire dignatus est fidem, ut dum ab ea aquam peteret, in ea ignem Divini amoris accenderet; Imploramus itaque tuam immensam clementiam ut contemnentes tenebrosam profunditatem vitiorum, & relinquentes noxiarum hydriam cupiditatum, te qui fons vitae & origo bonitatis es, semper (152) sen-

(144) Thasiorum, quem Cyriacus describit, argenteus tetradrachmalis nummus in antica parte caput muliebre hedera coronatum exhibet absque ulla epigrapha.

(145) Gerardus Cardinalis Landrianus Eugenii IV. apud Philippum Mariam Vicecomitem Mediolani Ducem Orator, vel Apostolicae Sedis Legatus in Provincia Ligurum, ut ipse in suis literis infra producendis inscribit. De hoc amplissimo Viro late in Biblioth. Scriptor. Mediolan. pag. 771.

(146) Uguccio de Contrariis Ferrariensis, quem *primarium in Aula Nicolai Marchionis Estensis* appellat Cyriacus *Itiner.* p. 31. a Philippo Maria Vicecomite Mediolanum evocatus, plura eaque gravissima gessit ibi munera, quae recenset Ferrariensis Historicus Marelli *Teatr. Geneal.* Tom. II. pag. 147.

(147) Franciscus Philelphus, qui inter eruditissimos XV. saeculi Viros praecipua laude floruit, jam inde ab anno 1439., ut ex ejus Epistolis patet, a Philippo Maria Duce quam liberalissimè invitatus, Mediolani domicilium collocavit.

(148) Theodorus Gaza Thessalonicensis Vir Graecae, La-

tineque doctissimus. Corrigenus profecto est Patavini Gymnasii Historicus Nic. Papa Topoli, qui Theodorum in *Italiam Thessalonica ex urbe Natali circa annum duntaxat 1443.* venisse scribit *Tom. II. lib. 2. cap. 9.* ubi pluribus de illo agit. Ex hoc enim Cyriaci loco constat initio Novembris anni 1442. Theodorum Mediolani fuisse; imo ex *Epist. 20. lib. IV.* Fr. Philelphi patet illum jam inde ab anno 1440. Ticinum incoluisse.

(149) Tres praecipui Mediolanensis aulae Viri: Aloysius nempe Crottus, Guarnerius, & Franchinus Castillionaci. Ad Crottum Ducalem secretarium, Senatoremque plures exstant Philelphi Epistolae. Quaedam etiam de eo notantur in Biblioth. Scriptor. Mediol. pag. 755. De Guarnerio Castillionaeo Jureconsulto, Ducalique Senatore, ad quem item scripsit Philelphus, agitur in eadem Biblioth. pag. 361. De Franchino, Ducali pariter Senatore, V. eandem Biblioth. pag. 357.

(150) *Deus noster.*

(151) *Per Christum Dominum nostrum.* Idem infra.

(152) *Lege Sitianus.*

tiamus, & jejuniorum nostrorum observatione tibi placeamus per E. D. N.

Tribue (153) N. O. D. ut dona caelestia, quae debito frequentamus obsequio, fincera professione lectemur.

K. A. (154) Poggio suo Sal. Cum hisce diebus una N. (155) cum Ver. seniore B. Card. Piacentino, Mediolanum petentes Parmam civitatem adventaremus, apud antiquam Jω. Apolloli, Theologique Ss. Aedem, vetus inscriptum marmor hoc vetustis & ex politis literis epigrammate comperimus, quod ego accurate perlegi una cum viro Venerando Angelo Arianensi Pontifice, nostris & adjecimus Commentariis ut & tibi potissimum ostentare (156) quāq. valeremus. Nam & olim ex Aquileja (157) vetusta civitate compertam ejusdem generis inscriptionem ad te misisse scio, qua prima in parte IVNONIBVS SACRVM erat, quod te non facile credidisse sum memor; sed (158) putabas ab me errorem sumptum, & Junoni bis sacrum in lapide scriptum opinari te & dixisse cognovimus. Vale. Epigramma ipsum perlege:

IVNONIBVS

L. TARIVS PHILERO

S. L. M.

Apud Mediolanum ad antiquam Ambrosii Episcopi Ss. aedem marmoreas inter confractas tabulas ab interiori sepulchri parte compositas.

46

C. PLINIVS. L. F.

AVGV. LEGAT. PRO

(159) CONSVLARI. POTESTA

IMP. CAESAR. NERVAT

CVRATOR. ALVEI. TI

PRAEF. AERARI. SATV

QVAESTOR. IMP

TRIB. MILIT. LEG.

OVF. CAECILIVS

PR. PROVINCIAE. PON

IN. EAM. PROVINCIAM E

AIANO. AVG. GERMAN

ERIS. ET. RIPARVM. E

NI. PRAEF. AERARI. MIL

SEVIR. EQVITVM

GALLICAE.

Item apud Mediolanum ad easdem confractas tabulas.

TIB. IVDICAND. THERM

ORNATVM. HS. CCC

HS. CC. T. F. I.

HS. ^{LXVIII} LXVI DCLXVI REI

EB. VRBANA. VOLVIT. PERTIN

ET. PVELLAR. PLEB. VRBAN. HS

CAE. HS. C.

ADIECTIS. IN

LIVS. IN. TVTELA

LIBERTOR. SVORVM. NOMIN

AEMENT. POSTEA. AD. EPVLVM

S. DEDIT. IN. ALIMENTVM. PVEROR

IN. TVTELAM. BYBLIOH.

(153) Nobis Omnipotens Deus.

(154) Parem profecto gratiam non retulit Cyriaco Poggio, qui in Epistola ad Leonardum Aretinum *insulsum*, & *ridiculum hominem* illum appellat, quod per somnum Masas primum, deinde Mercurium secum, dum rediret e Graecia, loquentes pro Caesaris causa adversus Poggium simulaverit. V. *Diatr. praelim. ad Fr. Barbari Epist. pag. LIII.*

(155) Nostro cum Verendissimo Seniore Branda Cardinale.

(156) *Quandique.*

(157) Inscriptio, quam hic memorat Cyriacus & ex Aquileja Poggio transierat, ea procul dubio est, quae exstat in Grutero pag. 24. 2. & illustratur a Turrio in dissertatione de Diis Aquilejensibus pag. 304.

(158) Hic certe locus quantum Cyriaco debeamus satis ostendit; nimirum discimus non modo doctissimos, illius

aetatis Viros, qualis sine ulla controversia fuit Poggius, in vetustis inscriptionibus exponendis caecutiisse, verum etiam summam a Cyriaco adhibitam fuisse diligentiam, ut errores, in quibus ii versabantur, eriperet.

(159) Celeberrimam hanc inscriptionem in quatuor partes rudioribus saeculis detectam ex Alciati schedis ediderunt tam Gruterus pag. 1028. 5., quam Muratorius pag. 732. Neuter tamen quo loco *scalpellum ex lae* delicerent *literae*, quidvo Alciatus *veterem incuriam sollicitudine sua redimens* praestiterit, annotavit. Debemus id Cyriaci diligentiae. Ceterum Alciati interpretationem vulgavit Muratorius *ead. pag. 732.* & *seqq.* V. etiam eruditissimi Saxii Dissertationem: *De studiis Mediol. cap. 2.* Et Cl. Zachariae Epistolam mihi pro sua humanitate inscriptam, reculam in *Excurs. liter. pag. 98.*

*Ad Aed.**ad ornatam basim.**Ad Cathedralem B. Virg. aedem.*

47

DIS MAN. &

(160) L. GRAECINO

POMPEIANO

ANIMAI . IVCVNDISS.

QVI . VIXIT . ANNOS . XXIII.

MATER . POSVIT

AEMILIA . POMPEIA

ET . SIBI .

Ad Aedem S. Stephani.

49

C. ATILIVS . C. F.

(162) OVF.

TERTVLLVS

VETERANVS . SIBI ET

FVSCO . ET . CATVRIONI

LIBERTIS .

48

D. M.

(161) M. MESTRI

M. L. CENSORINI

PATRONI . OPTIM

Urceolus

ET . M. FVLVIO . PHILLIO

Patera

VI . VIR . SEN. AMICISS.

50

T. IVNIO . T. L.

(163) AMPIONI

IVNIA . T. L. DISETO

SIBI . ET . PATRONO

SVO . FECIT.

Illustris & praecellens Regule Jw. lucidissimeque Princeps.

Ad III. K. Nov. eodem & quo abs te concessimus die, clarissime vir, Mediolanum venimus antiquam atque nobilissimam Intubrum civitatem. Sed antea quam urbem ingrederemur ad II. e portis lapidem Gerardum Comensem Cardinalem optimum una & Uguccionem virum magnificum, ac alios plerisque ex amplissimo anguigeri Ducis ordine spectatissimos viros nostro obviam venerandissimo seniori Piacentino Cardinali honoris causa venientes vidimus, qui eum denique laeto, ingenti-que civium plaulu, & magno urbanae plebis concursu candenti sub pallio, ad suos usque lares praedigne comitati sunt. Est enim ego postea quam ex equo talaratus desili, illico me nostrum ad φιλέλφον quam acceleratissime contuli, qui me postquam benigne, alacriterque suscepit, multa conferebamus verba vicissim jucundis nostris perjucunda curis, tuum & in his digne recensendo clarum & excolendissimum nomen, & primum me amicitia & eximia benevolentia viri praecleari ingenii, atque Graiae facundiae doctissimi, latineque haud ignari Theodori Thessalonicei donatum peregre fecerat, nam & eo certe die talem & eruditissimum & humanissimum virum, ut preciosum nempe sui, simulque Dei donum (164) θεόδωρον ἀγαθὸν καὶ πανάριστο ἀνδρᾶ suscepit: exinde vero ad faustum, Pantheumque & celebrem K. Novembrium diem optimus ipse noster & hyperverendissimus senior atque pater ab inclito ipso principe per legatos accitus ad ipsum se Philippum Ducem se-

(160) Edidit Gruterus ex Apiano pag. 685. 11. deficit in Codice nostro Ecclesiae nomen, in qua Cyriaci aetate marmor visebatur, quam S. Nazarii fuisse docet Gruterus; in repetita ejusdem editione exstare nunc in Aedibus Comitum Archinti notavit Gudius. In Grutero habetur ANIMULAE JUCUNDISSIMAE.

(161) Vulgavit Gruterus ex Alciati Schedis pag. 413. 6. & in ara dimidiata inscriptam esse tradit; ubi Cyriacus AMICISS. Gruterus habet AMICO.

(162) Edidit hanc Inscriptionem ex Cicereii Codice Cl. Zacharia. Vide Excurs. literar. pag. 101. integriorem tamen servavit nobis Cyriacus.

(163) Habetur haec in Grutero pag. 981. 4. qui illam collocat Bergomi in S. Stephano sub lapide, cujus frontispicio

effigies viri mulierisque ad vivum exsculptae. lin. 2. habet AMPHIONI. Vulgavit item Muratorius e Schedis Cicereii pag. 1534. 4. & Mediolani posuit, sculpturas non memorat, verum initio auctiorem habet VIV. Ex Alciati Codice vulgavit iterum doctissimus Zacharia Excurs. literar. pag. 81., cujus exemplar cum Cyriaco concordat, nisi quod pro DISETO habet DIS. ET; verum eruditissimi & amicissimi viri pace dixerim, malo DISETO, quod servile nomen Juniae fuerit; notum est enim, servis Graeca nomina plerumque imposita fuisse, inter quae hoc quoque, licet aliunde ignotum, numerandum esse, terminatio ipsa testatur.

(164) Teodorum probum, & longe praestantissimum hominem.

renissimum contulit. Qui cum me primarios inter comites ad exoptatam tam prae-
cellentissimi Principis praesentiam ducere matuisset, tecumque me in aula temper vi-
ciniorum habuit, & ubi propius procerum ipsum & insignem virum (165) conspe-
xi, & magnifica saepius voce, alacriori facie, tanto leniori summa cum reverentia
maximum erga pont. Eugenium, & ipsum se. Cardinalem egregie respondentem au-
divi, tuum illum jam diu terris deditum praeclarum nomen tunc & ab se ipso egre-
gie nempe superatum cognovi.

Mediolani apud Forum Broletum.

51 C. ATILIVS . C. F.
(166) SECVNDVS
SIBI . ET
VAITRINAE . P. F. CROCINE
VXORI . SVAE . ET
IVVENI . VERNAE . SVAE
VIXIT . ANNOS . X

*Ad Aed. Dionisii extra Civitatis
moenia .*

53 D. M.
(168) IN MEMOR
MAXIMIIN
MAXIMAE
CALVINI
MATRI . IN
CONPARABILI.

*Ad Aedem S. Petri Caelestini ad
vetustam basim .*

52 D. M.
(167) Q. VITELLI . SATVRNI NI
VITELLI
VERANIVS
ET
CONSTANS
VI. VIRI . IVNIQRES
PATRI . OPTIMO .

*Ad Aedem S. Bartholom. extra
portam novam .*

54 V. F.
(169) M. SVLPICIVS . M. L.
ACCEPTVS
SIBI . ET
M. SVLPICIO . ACAS TO
PATRONO
EROTI . CINNAMO
CONLIBERTIS . PATRONI
ET
C. LVCILIO . FLORO . AMICO.

55 V. F.
(170) Q. CAMPILIVS . Q. F.
VIRILLIO
VI. VIR . IVN. SIBI . ET
TATINIAE . M. F. VERA
VXORI
Q. CAMPILO . PATRI
CASTRICIAE . CONDE XVAE
MATRI .

[165] Miror Cyriacum haec tam diligenter annotasse .
Iamdiu enim Philippo Mariae Mediolanensium Duci notus
erat, ut ex *Itiner.* pag. 22. colligitur. Infra se. Cardinalem
legendum puto seniore Cardinalem.

[166] Gruterus pag. 933. 3. lin. 4. habet VALERIAE.

[167] Gruterus pag. 488. 12. exstare ait in vase aquae
consecratae.

(168) Mendis scatur haec Inscriptio; auctor & emenda-
rior legitur in Grutero pag. 733. 8.

[169] Edit Gruterus pag. 955. 2. lin. 4. habet CASTO.

[170] Gruterus pag. 384. 7. ita inscribit *Mediolani ad
S. Bartholomaei in marmore dividato, cujus tympanum
habet caput Medusae, quod delphines inversi ambiunt.* Cas-
triciae cognomen notandum est. Cyriaci colex habet CON-
DEXVAE, ut & Morigia *Hist. Mediol.* lib. IV. Suetius
CONEXIAE. Gruterus CONEXVAE. Schedae Verderii
CONDEXVERAE. fortasse omnes peccant.

Ad Aed. S. Babylae.

56

B. M.

(171) M. VALERI . POLYCHRONI

ECCLESIAE . CATHOLICAE

ANNO . CENTESIMO . QVARTO

Ad Aedem S. Dionisii .

57

D. M.

(172)

C. VALERI

PETRONIANI

DECVR. PONTIF. SACERD.

IVVEN. MED. CAVSIDIC.

QVINQ. GRATVIT. LEGATION. VRBIC.

ET. PEREGRIN. PRO. RE. P. SVA. FVNCT.

VIXIT . ANN. XXIII. MENSES. VIII. D. XIII.

C. VALERIVS . EVTYCHIANVS

VI. VIR. AVG. PATER

FIL. INCOMPAR. ET . SIBI .

)(

*hic deficit statua erecta
cum his literis .*

ET

EV

ΔPO

DPO

M

MI

I

Apud Aed. S. Victoris extra portam Vercellanam.

58

CERVIA . QVAE . IDEM . VIXIT . ABVNDANTIA . SAECLO

(173)

TERDENOS . AEVO . BINOSQVE . QVATER . AT TVLIT . ANNOS

LAETA . DOLI . EXPERS . CVLPA . PROCVL . INSONS . HONESTA

ASTRIGERAM . SCANDIT . ALMA . VIAM . CAELOQVE . RECEPTA

HIC . VITAE . METAS . HIC . INANIA . MEMBRA . RELIQVIT .

D. P. D. PRIDIE . NONAS . IANVARIAS .

Ad basim lapideam vetustam extra moenia.

59

T. AVILLIVS

(174)

ONESIPHORVS

HORESIVS

*hic deficit currus bijugalis cum quadam navicula superimposita , & statua feminea
pulcerrima . Item alia statua rustici vindemiantis pulcerrima .*

[171] Bis in Muratorio occurrit haec Inscriptio; primum pag. 47. 13. iterum pag. 1954. 7. Laborat Vir doctus ut inauditam hanc aetram explicet, suspicaturque adnotatam fuisse ibi epocham anni, quo erepta Arianis Ecclesia restituta Catholicis fuit. Verum antiquior sane lapis est hic, quam ut quinto, aut etiam sexto saeculo, anno nempe centesimo quarto ab Arianorum ejectione positus dici possit, inquit Cl. Zacharia differ. I. de Vet. Christ. Inscr. usq. cap. V. Itaque ne cum Fleetwoodo inter suspecta minorum hoc rejiciamus, doctissimi Corsinii, cujus ingenii magnitudo, celeritasque in retrusis, atque ablitis, desperatisque rebus exponendis vel maxime elucet, sententiam sequimur diff. II. post Not. Graecor. pag. XXXI. ita ut mutilus, exesusque lapis ille existimandus sit, & Valerium aetatis suae anno centesimo quarto in pace Ecclesiae Catholicae decessisse in eo notetur.

[172] Gruterus pag. 479. 8. ex Apiano, Manutio, & Alciati Schedis edidit; exagonum marmor fuisse indicat, cujus formae basis in museo meo servatur; & diligentius anaglypha reliquis lateribus insculpta commemorat.

[173] Vulgavit hanc Inscriptionem Gruterus pag. 1051. 2. ex Alciatini; iidem ex Fleetwoodo doctissimus Mazochius in diatriba de dedicationis notione in re sepulcrali pag. 142. uterque praeponit ΑΧΩ & emendatiorem exhibet; nos Cyriaci exemplar accurate repraesentamus; utique lin. ult. D. P. D. Mazochii conjecturam probat, qui ait valde vereor ne in lapide pro DED (ita Gruterus ediderat) fuerit DEP. idest Deposita, quod est in Christianis tumulis oppido frequens.

[174] Auctor & emendator ex Apiano & Alciati Codice habetur haec Inscriptio apud Gruterum pag. 760. 4. An autem anaglypha, quae Cyriacus delineaverat, & Codicis descriptor omisit, eidem basi insculpta fuerint, incertum est.

Ad Aedem S. Babylae.

60

P. VRSIO . SEX. F.

(175)

POLLIONI

PATRI

VETTIAE . LEPIDAE

MATRI

P. VRSIO . P. F. PAVLLO

VI. VIR . IVN. FRATR

CVR. AER. P. VRSIO . ELAINO . L

PISSIMO

VRSIA . P. F. PRISCA .

*Item apud Mediolanum ad Aedem
S. Stephani.*

61

P. VALERIO . P. LIBERT. PALAT

(176)

TACITO

VI. VIRO . SENIORI

. ET . AVGVSTALI

Ad Aediculam S. Viti.

63

V. F.

(178)

CN. SVLPICIO . CN. F.

PARIDI . PATRONO

CN. SVLPICIUS . CN. L.

DIQVADRATVS

Ibidem ad alium lapidem.

62

MERCVRIO

(177)

SACRVM

L SATRIVS

AMARANTI L.

AMANDVS

V. S.

*Ad Aed. S. Marci ad vetustam lapideam
basim, quae concam aquae sacrae bajulat.*

64

I. O. M.

(179)

C. CASSIVS . C. L.

THYRSVS

VI. VIR

V. S. L. M.

Ad Aed. S. Theclae.

65

V. F. D. M.

(180)

MAGIVS . PARDION

SIBI . ET . OPPIAE

VALERIANAE

CONIVGI . ET

Q. OPPIO . CONSTVTO

FILIO .

[175] Gruterus dedit pag. 490. 8. iterum Muratorius pag. 2026. 2. non tamen emendatiorem.

[176] Vulgata est haec Inscriptio in Grutero pag. 481. 3. ex Apiano & Alciati Schedis; iterumque in Muratorio pag. 205. 3. ex Schedis suis, apud quem LIB. legitur pro LIBERT. Gruterus Bergomi collocat. Certum est Inscriptio- nes. literatorum virorum studio etiam superioribus saeculis in alienas urbes quandoque immigrasse; verum peccasse plerum- que in describendis, ubi exstant, locis earum editores, ac praecipue qui illas ex MSS. Codicibus exceperunt, non se- mel dolui in notis, ad *Marm. Pisaur.* VIII. XLIV. LXIX. LXXII. LXXIII. CIV.

[177] Prodiit haec Inscriptio primum in Grutero pag. 53. 3. deinde in Muratorio pag. 47. 13. iterumque pag. 1981. 9.

demum in Gratiolii dissert. de Praecl. AEdif. Mediol. pag. 90. qui pro AMANDVS habet AMARANTVS, cui confo- nat Alciati Codex. V. Zachar. Excurs. literar. pag. 83. Gru- terus dederat L. STATIVS, quod in repetita editione emen- datum est.

[178] Vulgavit hanc Inscriptioem ex Schedis Barberinis Cyriaci Muratorius pag. 1562. 2. & Bergomi exstare scribit.

[179] Ediderat hanc Gruterus pag. 14. 1. & Colontolae Agri Veronensis exstare scripserat; sed in repetita editione ex Alciato Mediolanensibus restitutus est lapis. Vulgavit ite- rum Muratorius pag. 687. 10.

[180] Ex Apiano, & Verderii, Alciatiq. Schedis edi- dit Gruterus pag. 803. 9. ultima linea minorem, forte emendatius in eo legitur oppii cognomen CONSTITUTO.

66

V. F.

(181) P. VIRIVS . ACVTVS

SIBI . ET

CATTADIAE . MAXIMAE

VXORI

ET P. VIRIO . VENVSTO . L

67

(182)

GEMINIUS . C. F.

TAPPO.

68

M. ENNIUS . L. L.

(183) VET. LEG. IIII. MED.

SIBI . ET

SVIS.

Item apud Mediolanum extra Portam Comensem in aede S. Simpliciani.

69

(184)

Q. VIRI . SEVERINI

ATTIA . SEVERINA . ET . Q. VIRIVS

ONESAS, PARENTES

RAPTVS . EGO . SVPERIS . PATRIBVSQVE . ABLATVS . INIQVE

CVM . FRVI . DEBVERAM . AE^TATE . FLORIDA . LVCE

HIS . REQVIESCO . LOCIS . VITAM . CUI FATA . NEGARVNT

PRAECIPITEM . ME . MET . SVPERI . MERSERE . SVB . AVLAS

AC . TVMVLO . CLVSERE . GRAVI . VSVS . ET . ARSQVE

MIHI FVERAT . STVDIOSO . CORDE . REPERTA

MAXIMA . QVADRIPEDVM . CVRA . STVDIA . QVOQVE . PLVRA

FVERVNT . INGENIO . SEMPER . PLENVS . PROBITATE . BEATVS

VT . QVANDOQVE . SIMVL . PATRIBVS . FINITO . LIMINE . VITAE

MANIBVS . HIS . QVIETI . PARITER . SOCIAVIMVR . VNA .

QVISQVE . LEGIS . DOLEAS . DEVITES . TALIA FATA

QVI . VIXIT . ANNOS . XXVIII. MENS. V. D. V.

ET ATTIO . EPICTETO . LIBERT

[181] Muratorius pag. 1422. 3. ex Schedis Barberinis Cyriaci vulgavit lineis aliter dispositis, & Bergomi ad S. Theclae ponit.

(182) Muratorius e Schedis Cyriaci Anconitani edidit pag. 1682. 13. & Bergomi collocat. Vulgaverat jam Gruterus pag. 488. 9., sed male coagmentatam cum inscriptione Comensi, quae iterum eadem pag. n. 10. exhibetur, & ex Cyriaco inter Comenses dabimus infra. Interim in repetita Gruteri editione culpatur Apianus quasi mala fide divulgasset, licet codex Redii, quo recte duntaxat Apianus damnatur, manifeste mendosus appareat; ponit enim *Mediolani apud Comum oppidum*. ex quo intelligimus rite Apianum unam ab altera Inscriptione sejunxisse, quarum haec Mediolani sita fuerit, alia vero C. Virii apud Comum.

[183] Vulgavit hanc Inscriptionem Muratorius pag. 812. 5. cum hoc titulo *Bergomi ad S. Theclae e Schedis Cyriaci, misit Ab. Compagnonius*. Hinc discimus Schedas Barberinas Cyriaci, quas Illmus Auximatum Antistes, dum Romae Francisco Cardinali Barberino assessor esset, ut Muratorio gratificaretur, recensuit, & ineditas inde inscriptiones excerptit,

valde mendosas fuisse, praesertim in locis inscriptionum indicandis; V. supra not. 178. 181. 182.; ac proinde eundem Antistitem Cyriaci existimationi praeclare consuluisse, quum nova haec fragmenta, quae fortuito in manus illius nuper venerunt, edere decrevit. Porro Muratorius ad eam Inscriptionem haec notat. *sive legas Legionis IV. Medorum, sive Medico, utraque lectio incommoda parit*. Si Veteranus fuit Ennius iste, quid Medicus? & nunquam Legio Medorum occurrit. Verum incommoda omnia evanescere intelliget quisquis servile Ennii nomen *Vetus, Vetto*, vel quid simile iis literis VET expressum fuisse velit; profecto in lapide explicate nomen illud inscriptum olim non dubito, sed Cyriaci a etate postremas literas detritas fuisse nemo mirabitur; illud quidem certum est medicinam factitasse saepe, ac saepius lberos, ac proinde Ennium hunc sive *Veterem*, sive *Vettonem*, ut apud Gruter. pag. 357. 8. & 938. 7. sive *Vestionem*, ut apud eundem pag. 750. 7. sive alium huiusmodi mavis, Legionis quartae Medicum fuisse.

[184] Gruterus pag. 656. 2. hanc inscriptionem edidit, ejusdemque priorem partem iterum dedit pag. 1038. 4. ut priorem,

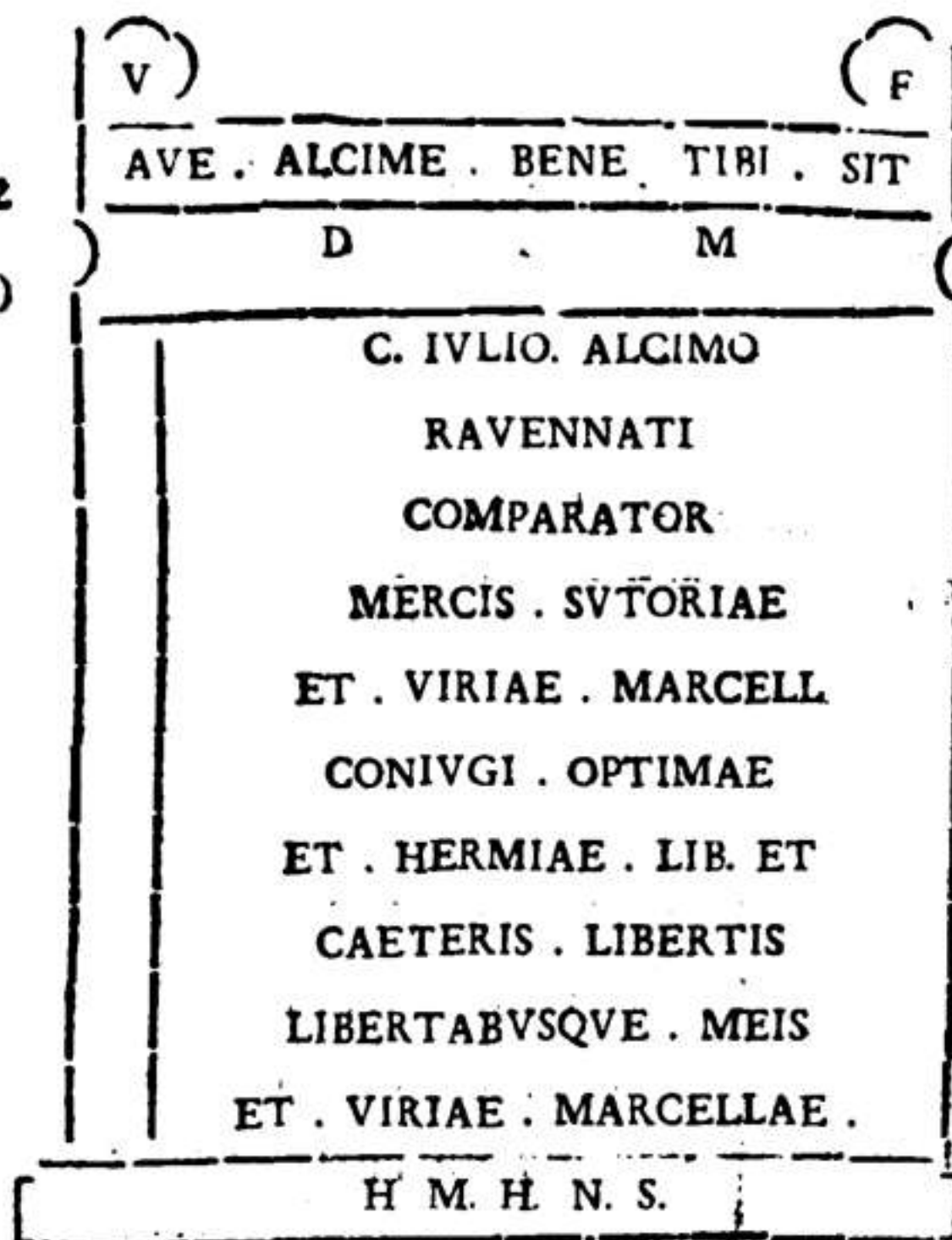
Item Mediolani in eadem S. Simpliciani Ecclesia ad columnellas claustrum marmoreas.

70 M. VALERIVS 71 M. VLPIVS
(185) MAXIMVS (186) LAINVS
SACERDOS APPAEANVS
D. S. L. M. STVD M. VLPIO
ASTROLOGIA APPAEANO
SIBI . ET ALEXAND. F.
SEVERINAE . APR ET . LAIDI
VXORI ALEXANDRI . N.
H. M. H. N. S. PARENTIBVS.

73
(188)



72
(187)



pridem animadvertit Fabrettus *Inscr. Dom. Cap. III. pag. 238.* & in repetita editione adnotatum est. Vulgavit iterum ex Grutero erud. Bonada *Cl. IX. n. 25.* Gruterus primum ex *Apiano & Alciati Codice* collocat *Roma in S. Simpliciani*; verum neque Romae, sed Mediolani est Ecclesia S. Simpliciani, neque Romanas Inscriptiones, sed Mediolanenses exhibet *Codex Alciati*. Deinde *pag. 1038. 4.* ait: *Romae in Claustro D. Simpliciani Columnacii, in quadam statua ubi sculptus vir togatus cum fune in manu, ad cuius pedes asinus: quot munda! Sed illud peculiari observatione dignum est, quod Onesas Virii cognomen in O. NEFAS: interjectionem immutatam est: ita Fabrettus loco modo citato. Interjectio tandem illa O. NEFAS dubium non est quin ad infelicitatem referatur in hac Gruteriana pag. 1038. 4. quae licet porro sit duplicata alterius longioris pag. 656. 2. ea tamen per istam emendanda est, ubi tertia linea habet ONESAS loco O. NEFAS, Fabretti sententiam totis ulnis amplexari sunt repetitae Gruterianae editionis auctores pag. 656. 2. P. Bonada in lapido, quem certe non vidit, ponit enim Romae ad S. Simpliciani, notat legi O. NESAS, addito sic in rei testimonium, inde ita commentatur: NESAS pro NEFAS, vox frequenter obvia in purorum & adolescentium titulis sepulcralibus. Ego vero longe aliter sentio, Gruterianamque Inscriptionis partem pag. 1038. 4., contra quam Fabrettus existimavit, ex longiori, & integra pag. 656. 2. emendandam censeo, adeo ut ONESAS Virii cognomen omnino sit, ut habent Alciati schedae a Grutero laudatae, & Cyriacus. Quod si anaglyphum illud, quod ex Grutero descripsimus, in latere basis exsculptum est, iam quod proponimus, manifeste teneremus; notum est enim anaglyphis istis Veteres varie & copiose alludentes, saepe artes & officia, saepius nomina illorum qui marmora ponebant, expressisse, quod iampridem observavit Maffei *Veron. Illustr. Tom. I. lib. XI. pag. 313.* Inde *Onesas* nomen quod fortasse ab *Omyi*, unde *Onesimus* accersendum videbatur, ab *Opy asinus* repetendum esse discimus. Sed properandum est. Cyriaci exemplar pene consonat Gruteriano, nam*

lin. duntaxat pentult. anni, quos Virius Severinus vixit, paululum differunt, & *lin. ult. deest ET.* Verum ex repetita editione Gruteri operae pretium est addere quae Holthenus adnotavit in *Addend. Hic epigramma*, ait ille, tot diversas in editione Pitbaeana habet lectiones, ut satius duxerim totum subicere, quam eas describere: itaque pag. 84. leg.

Rapius ego superis, patribusque ablatum inique,
Cum frui debueram aetate, horrida fata negarunt,
Praecipitem me met superi mersere sub undas,
Ac tumulto clausere gravi; iam parvus & usus
Atque mihi fuerat studio corde reperta
Maxima quadrupedum: studia & quaeque plura fuerunt
Ingenio semper plenus, probitate beatus,
Ut quandoque simul finito lumine vitae
Manibus his iuncti pariter sociaverimur, una,
Quique legis, doleas, devites talia fata.

[185] Emendatio haec Inscriptio apparet in Grutero pag. 213. 4. recte enim dicitur Valerius Maximus sacerdos D. S. L. M. hoc est *Dei Solis Invicti Mithrae*. STVD. ita habet. Pighius, Alciati tamen & Verderii Schedae S. L. item *lin. sequenti* noster ASTROLOGIA, Gruterus ASTROLOGIAE, Verderii Schedae ASTROLOG. Vereor tamen ne majus ali-quod mendum hic incubet.

[186] Haec item ex *Alciati volumine* edita est a Grutero pag. 748. 2. cuius tamen exemplar in pluribus a Cyriaco differt. uter tandem illorum fidelius lapidem descripserit, ii iudicent, qui lapidem ipsum inspicere possunt; neque enim meliora ex Codice ipso dedit Zachar. *Excurs. Literar. pag. 80.*

[187] Ediderat Gruterus pag. 649. 2. ex *Apiano & Alciati Codice*; item Rubeus *Hist. Rav. lib. I. pag. 4.* iterum dedit Muratorius pag. 959. 4. & Schedis *Furnessii*, sed prior linea deminutam. Gruterus habet HERMINIAE, sed male. HERMIAE servile liberti nomen retinendum est, ut habet Cyriacus & reliqui, & probat Holthenus in *Addend.*

[188] Edidit Muratorius pag. 93. 3. & brevi commentario illustravit.

Item Mediolani ad aedem S. Ambrosii ante porticum

74 C. PETRONIO . IVCVNDO
(189) VI. VIR. SEN
PETRONIA . MYRTALE . PATRONO
QVAE . HS. CCCC. LEG. POSSESSORIB
VICI . CARDO . MAG. IN . HERM
TVEND. ET . ROSA . QVOD . ANNIS
ORNANDAM

Ad aedem S. Marci in marmorea basi.

77 L. VALERIO . VIRILLIONI . VI. VIR. IVN. FRATRI . PISSIMO
(192) VRADSARIO . SACCONIS F. PATRI . TERTIAE
TREXAE . MAT. SEPTVMIAE . SECVND.
SEPTVMIAE . EXORATAE . FILIABVS . VALERIAE
TERTVLLAE . VALERIAI . VRBANAЕ . SORORIBVS
LAE TILIO . BLANDO . VALERIO . SPICVLAE
VEGETO . LIBERT. ALFRIMVS . ENS. T. F. I.

Ad aedem S. Victoris .

78 D *pater* M
(193) AMANTIO . DVL
CISSIMO . POSV
ERVNT . PARENTES
VERNA . PATER . ET
LVPVLA . MATER
FILIO . INNOCENTIS
SIMO

75 FVRIAE . VICTORINAE
(190) C. NOVELLIVS
PRIMIANVS

76
(191)

IANVARIAE
CLEMENS
CONSERVAE

Ad aedem S. Domnini .

79 (194) IOVI
IVNONI
MINERVAE
Q. V. C. V. S. L. M.

[189] Gruterus ex *Asiana* & *Alciato* edidit pag. 449-5. pluresque alii, quorum variantes lectiones in repetita editione notantur; aliae item variantes ab Holthemo in *Addend.* recitantur. Omnium tamen castigatissimum Cyriaci exemplar existimandum est; siquidem in fervili Petroniae nomine, quae Patrono monumentum posuit, describendo recte habet MYRTALE, quum MIRA L. F., quam Gruterus exhibet, mirum in modum turbet omnia.

(190) Vulgavit Muratorius e *Schedis Barberinis Cyriaci* pag. 1680. 1. lineis tamen aliter dispositis.

[191] Ex *issidem Schedis* vulgavit idem Muratorius pag. 1585. 6. lineis item aliter dispositis.

[192] Inscriptionem hanc, quam Redii Codex, ita ut

Cyriacus, exhibet, quemadmodum in repetita Gruteri editione notatur, in duas partes dissectam edidit Gruterus, priorem nempe pag. 481. 7. reliquam pag. 748. 5. in editis plures sunt maculae, iisdemque inficitur Cyriaci exemplar.

[193] Edidit Gruterus pag. 667. 7.

[194] Tam Gruterus pag. V. 5. quam Gratiolius pag. 88. tertia sigla non C, sed G. exhibent. Inde Fabrettus in *Emendat. Gruter.* pag. X. explicat quod voverat gratus votum solvit libens merita; sed abundare videtur illud gratus, quum addatur libens; quare tribus iis prioribus literis signatum fuisse existimo nomen illius, qui Diis Magnis Jovi, Junovi, Minervae votum solvit; ut ut sit, illarum siglarum interpretatio, quam Holthenus in *Addendis* affert, rejicienda omnino est.

Ad aggera Valli murorum.

80 C. SATTIVS. C. L. FELIX

(195) SIBI. ET

C. SATTIO. C. F. OV. F.

PATRONO

Ad aedem Gregorii.

82 V. F.

(197) ATILIVS. MACRINVS

SECVNDVS

ATILIO. MACRINO. PATRI

ET. SVRAE. PVPAE. MATRI

ET. MACRINO. PRIMO. FRAT

ET. MACRINAE. SECVNDIN

81 C. COELIO. Q. POBLICIO

(196) PHILETO. PVDENTI

LVCIDO. INGENVI

ET. LVCIDI

Ad portam Orientalem.

83 D M.

(198) C. CALVISI

IANVARI

PONTIF

CALVISIA. C. F.

RVFINA. PA TRI

INDVLGEN T

ET. LVCILIAE

RVFINAE. MATRI

Particula literarum ad Catonem Ticinensem Cl. & Jurisconsultum virum ex Mediolano.

Insper enim vero hoc unum praetereundum non censui, quod cum te pridie tuam apud Ticinum patriam civitatem M. Catonis numismate donatum fecissem, id me libenter egisse scias, quod te ejusdem nobilissimi nominis parte utrum fuisse perceperam. Sed quia tu postea in explicanda liberalitate tua longe majus praeclarum b. (199) studium declarasti, cum me quatuor talium suppellectilium munere donare malueras, aliud nullum habeo honorabilius & decentius tibi reddendum, quam altera, qua te parte praeclarum tuum insigniri nomen haud equidem solitum esse cognovi, nunc ex me parte illa te ornare. Igitur unica tantum litera donatus ab me iterum esto; & veluti nomisma ipsum argento impressum ostendit M. Catonem, ab hoc te fausto & beatissimo K. Nov. die scribere, nuncupare, nec non perpetuo vocitatum fore velimus, ut perinde ac tui illius patris, & ut ajunt Porciae familiae principis, te virtute, studiis, moribus, disciplina, & vite integritate, & castimonia imitatore scimus, celebri suo utique nomini nulla te ex parte dissimilem videamus.

84 M. ATVSI TRYPHONIS

(200)

QVI VIXIT A. XXXIII

M. ATVSIVS GLYCERVS L. F. VIRID.

V. F.

85 SEX. OCTAVIVS C. F

(201)

VET. LEG. III. SCYTHICAE

SIBI. ET. ANTONIAE

TVENDAE

CONTVBERNAL. F.

ET. OCTAVIANAE

ANTONIAE. L

[195] Edidit Gruterus pag. 933. 12.

[196] Vulgavit hanc Inscriptionem Gruterus pag. 867. 1. iterum Muratorius dedit pag. 1454. 10. Idem praestitit Zachar. Excur. Literar. pag. 81. emendatius videtur Cyriaci exemplar; quaedam tamen macula adhuc restat.

[197] Edidit Gruterus pag. 720. 4. iterumque Muratorius pag. 1242. 2. & Schedis Gicereji in fine linea aucti orem SORORI.

[198] Vulgavit Gruterus pag. 305. 9.

[199] Forte benevolentiae.

[200] Vulgavit Muratorius e Schedis Ravennatis Cyriaci Anconitani pag. 1645. 3. Triphoni anni XXXVI. tribuuntur.

[201] Hanc item ex iisdem Schedis edidit Muratorius lineis tamen aliter dispositis. pag. 838. 5.

(202) Θεόδωρος Γαζῆς Θεσσαλονικεύς
 τῷ καλῷ κ' αγαθῷ αὐτῷ φίλῳ
 Κυριακῷ τῷ ἐξ Ἀγκῶνος
 Ὡς σὺν ἡδύς, καὶ χαρίτων πως ἔπλεο δῶμα,
 Ἀγκῶνος γεννημ' ἐσθλὸν Κυριακῆ'.
 Ὡς μοι ξεῖνος, καὶ δῶρον καλὸν μάλ' ἔδωκας
 Κέρης Φορκείης زيدωλον Σκυλλῆς,
 Ἡ μέγα κῆτος εὐν θερμα σαξοσ' ἐπὶ ποντοῦ
 Ἀφροδίτην ἰδέον τοξοφόρος φορέει.
 Ἐξ' οἱ, δεινὰ κάρηνα πρόσθεν κυνῶν, τὰ δ' ἄνωθεν
 Κέρη εὐειδῆς βιβῶνων ἄχρι.
 Οὐρὴν μὲν γ' ἐλελιξαμένη τυτθὸν περ αἶρει
 Αὐτὰρ πηδάλιον γερσὶν ἔχουσ' ἰθύνει.
 Τοῦ δη τοι χάρις, ἥδε τέην μνηὴν ἐμὸν ἦτορ
 Ἡ μάλα πάντ' αἰὶ θαλάσσαν δείξει.
 Τῇ προ' τῶν Νοεμβρίων Νῶων δευτέρᾳ
 8 8 8 8
 Τῷ α μ μ η ἔτ' 85
 Μεδιολανοῦθι.

(203) Κ. Α. Θεόδωρῳ τῷ Θεσσαλονικέωι.

Si dicere vellem optime Δωροθέε (204) quantum mihi voluptatis attulerit ea Graeca lectitare elegia nuper, quae pridie mei gratia ipsae te curante χαρίτες ediderant, hisce non modo literis (205) ἀλλ' εἴ μοι δέκα μὲν γλώσσαι, δέκα δ' εἰς σωματ' εἶεν plene satis mehercule dicere, promereve nequidem; sed immensus ille tuus erga me amor mea q. (206) parva, majora longe facere conatus est; & paucis nempe literis eleg. dicendi tuam ab ipso Pieridium fonte avido pectori nostro exuberantissime confluxisti. Nam dicere tantum ausim tua per haec dulcissima di-

(202) Theodori Gazae epigramma non solum depravate, corrupteque in Codice scriptum erat, verum etiam inextricabilibus literarum nexibus adeo refertum, ut Graecae linguae peritissimi viri, quos consului, veluti desperato medicinam adhibere recusaverint. Sed doctissimus Corsinius, alter aevi nostri Oedipus ea, qua solet, ingenii vi rem omnem enodavit. Ejus itaque interpretationem hic damus; praefari tamen necesse est consuevisse Cyriacum amicos suos eruditis munusculis suavissime colere; neque solum epigrammatibus, quae ex antiquis marmoribus exceperat, ut annotavit Cl. Mehus in Praef. ad Istin. pag. LVI. & patet ex ipsius Cyriaci epistolis, quae nunc primum exhibentur ad Renatum Regem pag. 4. ad Poggium pag. 28. ad Brandam Cardinalem pag. sequenti, verum etiam statuarum, anaglyphorumque antiquorum descriptione, ut constat ex carmine elegiaco Caroli Aretini ad Poggium de Mercurio sibi misso a Cyriaco Anconitano, cujus quidem carminis initium, & partem recitat idem Mehus loc. cit. pag. LIII.

Cyriacus nobis misit modo munera, Poggi.

Mercurium, propria pinxerat ille manu.

Quin etiam ferarum, animaliumque rariorum imaginibus, quemadmodum ex epistola Jacobi forte Veronensis, quam attulimus supra nos. 108. apparet. In constitutae itaque amicitiae testimonium Cyriacus Gazae dono misit Scyllae effigiem, quam ex aliquo antiquo marmore expresserat; imo, nisi valde fallor, ex veteri gemma; ex achate enim antiquo plumbeam Scyllam fusili opere effinxit, & ad Angelum Ariannensem Episcopum misit, ut infra patebit. Theodorus vero, ut Cyriaci benevolentiam officio aliquo remuneraret, hoc epigrammate respondit, in quo diligentissime Graecis

versibus exposuit, quae Cyriacus pennicillo, vel lineis deformaverat; idem Latinis versibus praestitit memoratus Ariannensis Episcopus, cujus quidem carmina mirifice Theodori epigramma illustant.

Theodorus Gaza Thessalonicensis Optimo

Amico suo Cyriaco Anconitano.

Ut tu suavis es, & quodammodo Gratiarum sedes,
 Anconae germen bonum Cyriace.

Ita mihi hospes etiam donum pulchrum valde dedisti,
 Simulacrum nempe Scyllae Phorci filiae.

Quae quum magnum monstrum sit, tamen calorem excitans in mari

Venerem subitaneam veluti jaculatrix fert.

Sex illi fera capita antequam canum, superne vero
 Puella speciosa unguibus tenus.

Caudam quidem circumvolvens, vel infantem rapit,
 Sed remonem manibus tenens dirigit.

Hujus vero doni gratia tibi sit: ac tui memoriam meum cor
 Quotidie semper vigentem ostendit.

Die secunda ante nonas Novembris 1448. Mediolani.

mendose signata est in codice ultima ex iis siglis, quibus anni notantur: certum est enim Gazam hoc epigramma scripsisse anno 1442. quo Cyriacus, Mediolani hospes erat, ut ex his fragmentis patet.

[203] Cyriacus Anconitanus Theodoro Thessalonicensi.

[204] Inverso ordine Theodori nomen exprimit.

[205] Iliad. 11. v. 489. Neque si mihi decem quidem linguae, decem & ora essent.

[206] quamquam, vel quamvis.

Est, ut de facundissimo Nestore dius canebat Homerus (207) . τ . κ . κ : γ . μ . γ . ρ . α .
 Ast enim vero tanto pro dignissimo munere nil dignius B. T. reddendum censui,
 quam hodie Delphis marmoreo in tripode, Apollini Pythio brevissimum hoc aureis
 literis epigramma dicare .

ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΤΩΙ ΠΥΘΩΙ
 THESSALONIKEIS GRAIIS LATI'ISQVE
 ANCONEIS IVCVNDISS. MVSIS
 THEODOROS GAZA POETA CLARVS

(208) DVODENARIA DOROTHEA LEPIDISSIMAQ.
 SCYLLEA DICAUIT ELEGIA . &

Ad B. R. seniore Card. Pl.

Latinas has inscriptiones , & Graecas apud Anconam patriam , & Athenas , sacramque Delphos nobilissimas olim Graeciae c. ex me exacta t. c. (209) hoc R. P. T. loco rescripsi B. Senior ven. (110) & insign. & n. sacr. card. decus , ut & p. e. f. v. q. d. c. q. m. n. l. q. n. c. p. n. p. i. m. f. e. p. g. a. m. v. q. f. p. orb. p. p. a. q. m. c. n. urb. c. o. c. restituere . Tu vero pater optime nobilium magnorum principum instar non modo Castellum L. genialem patriam tuam moenibus magna ex parte , sacrisque superis aedibus , conspicuisque palatiis exornasti , quin & Insubrium primarias urbes Med. Ticinumque , & Togatae utique Galliae principem civitatem Placentiam tuam delubris sacris , religiosis monasteriis , & bonarum artium scholis , collegiabusque gymnasiorum scenis , & aedibus plurigenis decorare , exornareque maluisti . Tametsi tua haec omnia , & ma. tuorum opera honorabilia & maxima sint , majora nempe his addere maluisti , quod & non multis exactis diebus novimus te potissimum una T. cum opt. m. q. pont. E. III. tuis cumque aliis R. Fr. & Juliano Caesarino Angelici n. (211) opt. Cardinale externas & devias hominum mentes ad verum , orthodoxaeque fidei cultum pie , casteque , religiosissimeque restitutas fecisse ; ita ut tua potissimum opera & consilio sacr. S. in Syn. Florentina Graecos , Armenas , Jacobitasque Romanae , & Apost. Sedi unitos , atque optime conciliatos vidimus . Nam etsi superiora illa principum ingentia opera portus , urbium moenia , & sumptuosos aquae ductus , mortales inter insignia , & praecl. fuere , ad moribunda tamen corpora tutandum , sitimque momentaneam extinguendam pertinent ; sed tua haec integriora , felicioraque gesta ad totum , & integrum hominem salutandum (l. *salvandum*) ac perpetuae compotem beatitudinis faciendum portendete , spectare , atque pertinere videntur . Val. T. D. feliciorum opto seniorum optime , & hyperverendissime Pater . Ex Castello Leone conspicuo domicilio geniali tuo , eo quo ad ipsum venimus pridie Iduum Novembrium fausto , atq. serenissimo die .

(207) Siglis istis Homeri versus indicatur *Iliad.* 1. v. 249. quem etiam in epistola ad Hieronymum Roncum recitavit v. supra pag. 11. not. 60. Cujus lingua melle dulcor fluebat sermo .

(208) Cyriacus , ut Theodoro gratum se praeberet , commento , prout illa aetas tum ferebat , fortasse non invenit , nunc vero haud satis lepido , Apollini Pythio Gazae epigramma Delphis inscribit *duodenarium* illud appellans , quia ex duodecim versibus constabat , *Dorotheum* , quia Deo dignum , vel quia Theodori opus erat *Scyllaeum* , quia Scyllae imaginem exprimebat .

(209) *Tempestate collectas hac Reverendissimae Paternitati tuae .*

[210] *Branda Senior Venerande , & insignissime , & nobilissimum sacrorum Cardinum decus , ut & Pontificis Eugenii &c. reliqua si quis enodaverit , eris mihi magnus Apollo .*

(211) *Angelici nominis .* quia Cardinalis *Sancti Angeli* nuncupabatur , mirum quantum in re severissima jocosus sit Cyriacus . V. illius epistolas ad eundem Cardinalem datas , quas post Fabricii Bibliothecam edidit monumentis plurimis e tenebris erutis Celeberrimus *Manli* pag. 16. & seq.

Ad XVII. K. Decembr. Novariam venimus antiquam Insubrium civitatem, & procul eam ad II. lapidem vidimus longos, & longa vetustate dirutos muros. Ubi & eadem ipla in civitate comperimus ejulce optimum atq. B. M. Pontificem D. Bartholomaeum (212) de Vicecomitibus virum doctum, atque humanissimum, qui cum mihi omnia civitatis egregia ostendere voluisset, apud aedem S. Gaudentii vetustum divinae historiae volumen emendatum inveni.

P. in Xristo R. D. Angelo B. M. (213) Arejanensium Pont. K. A. suo f.

Ad XVII. Kal. Decem. & eo, quo abs te, & e conspicuo Castello Leone concessimus, Joviali, sereno, & memorabili die Novariam venimus antiquam, & olim egregiam Insubrium civitatem, in qua non usquam nostri dignum aliquod, & verendae veternitatis suae vestigium comperi, vir dignissime. Sed enim vero tui, gratiaque mei, nostros & visendi affines necessarios, scil. Andreae Agathici Viri Jureconsultissimi, qui apud Anconem patriam ob merita civitate Donatus uxorem duxerat ingenuam, adjacentes civitati villas, & oppida videre constitui, in quibus nonnullas & vetustatum reliquias nostram ad diem ulque stare dicant. Igitur heri dum e Novaria concessissem, nonnullis civibus comitatus egregiis, & Corradino Card. R. olim filio, niveo nostro devectus equo ad II. ab urbe lapidem longo tramite longos, & longa dirutos vetustate cocto de lapide vidimus, & penetravimus muros, quos & pro vetustissimae civitatis moenibus olim steterisse percepimus, & denique villas perspeximus Vinealem, Cotoneangam, Momumunum, atque pergratissimam Gratem, ubi & loci Dominos nobiles affines nostros comperimus, Jo. scil. in primis, Franciscum filium, & germanum ejus Manfredum, juvenem praeclarissimum, & nostri utique Rm̃i senioris Brandae Cardinalis affinem junctissimum, harum & honorificum portitorem, a quo late poteris intelligere, quanta me hilaritate complexerint, & honorifica utique hospitalitate susceperint. Etenim die postero una ipso cum lep. juvene Manfredi, & Ardicino Agathico propinquam Aravexillatem vidimus villam, & ad Agathicum ipsum nobile venimus oppidum, cujus moenia, & aedium aedificia, quaeque solo omni ex parte collapta videntur; & inde ad majorem nobilioremque Insubrium salustiorumve lacum ivimus, & ex itinere Apeninos inter altissimum Bovis montem; quem & nos equitando pridie tam vehementer mira pro altitudine mirabamur, tui potissimum caula procul accurate magis inspeximus, propriumque suum, atq. verissimum nomen ab indigenis ipsis montanis, & agrestibus viris, cognovi. Quin & Bos iste noster quodammodo & nomine quemadmodum altitudine Tauro illi in Asia Magno, qui ex maximo Caucaſo ab regione Persarum Armeniam dirimit, emularier inquam videtur. Juxta quem & alterum ingens novimus imminere Joviale illud nobilissimum jugum, de quo non parva nos inter, & pridie quoque mentio fuit. Haec itaque lubens elegantiae tuae scribere mallet, ut ad quem humanarum, divinarumque rerum omnium peritissimum, curiosissimumque cognovi; & ex quo non mediocriter maximi Eugenii Pontif. providentiam laudo, quod cum te dudum magnarum, & vetustarum nobilium rerum amatorem, cultorem, exornatoremque hominem diligentissimum noverat, antiquissimae Divi Jani (214) bicipitis arae antistitem q. B. M. designarat, praefeceratque. καὶ πρὸς πατὴρ ἀγαθὸς & verendissimo Seniori nostro, atque communi Domino, & patrono me laepe & multum memores, atque percommissum exhibeas velim, nec non spectatissimo equiti Baldassarri, Reverendumque p. comitem tuum, & honestissimum omnem Senioris nostri domum ex me dignissime salvere jube. ex amoena & gratissima villa Gratea XV. Kal. Dec. E. P. A. XII.

[212] De hoc Episcopo agit Ughellius in Novariensibus. Latus Biblioth. scriptor. Mediolan. pag. 1593.

[213] Angelus de Grassis Arianensis Episcopus. V. Ughellium in Arianensibus.

(214) Ludit de more Cyriacus in hujus urbis nomine;

neque tamen fabellam hanc ipse excogitavit. Blondus etiam Arianum ab antiquis Aram appellatum scribit, & Leander Alberti: la Città di Ariano dagli antichi Ara Jana nominata, come scrive il Volaterrano, benchè non si veda segno alcuno di antichità.

*Novariae antiquae Insubrium urbi. Apud
aedem B. Laurentii ad antiquam
urnam.*

86

(215)

C. ARBVSSONI VICTORINI
EQ. R. III VIR. AED. FLAM.
CVR. VIXIT. ANN. XXVIII

88

(217)

MARS *hic defunt duae imagines*
VLTOR *Martis.*

*Item Novariae ad aedem
S. Gaudentii ad lapi-*

deam urnam.

89

(218)

EYTYCHETI

91

(220)

Ad aliam urnam.

C. ATILONI CAILIMO
QVI VIXIT ANNIS XIII

Ad aliam urnam.

V. F.

87

(216)

M. PHILOCLVS MICLA

MARCELLINVS

SIRI ET

PHILOCLO SEVER

PATRI ET

LVCILLAE DRVSI F.

MATRI ET

Marti pacif. FLORENTINA HERINNIAE VXORI

ADIVTORIO MATRIS

Ad aliam urnam.

90

(219)

IVLIAE MVNALIAE

MVLIERI SACTISSIME

92

(221)

Ad aliam urnam.

AEBVCIAE QVINTAE

AEBLAEVNONIVS FRON

TINVS C. BETAE VLLON.

ALBVCIANA MATRI DVLCISS.

In Salustis.

Ad d. XIII. K. Decembr. venimus ad magnum Verbanum Salustiorum lacum, & ex quo Ticinum nobile flumen fluit, cujus in litoribus ad dextrum latus alto in taxo ri-

[215] Gruterus ex Apiano pag. 364. 3. edidit in quatuor lineas distinctam lin. 1. habet ARBUSTIONI, nisi fortasse legendum sit ARBUSTONE. V. not. 219.

[216] Ex eodem Apiano dedit Gruterus pag. 736. 10. in sex lineas dispositam. deest tamen V. F. sed emendatius exhibetur M. F. CLA. Claudia tribo lin. 4., quae hic 7. est, habet LVCIAE.

[217] Reinesius illustrans Inscriptionem, quam hic dabimus infra n. 103. ita ait *Eaedem Schedae* (Langermanni scilicet) *tradunt Novariae apud aedem S. Laurentii fuisse signum Martis gemini, alterius cum casside in capite, & basta in sinistra accipientis ab altera ramum oleae, subscriptum MARS VLTOR. MARS PACIF. confictum videtur.* Vides e Cyriaci penu in Schedis Langermanni haec profluxisse; neque tamen Cyriacum confinxisse quid putes; ille enim nummos duntaxat duos, nisi valde fallor, delineavit, in quibus Martis Ultoris, & Pacifici imagines habebantur; quas quidem imagines qui Schedis illius perscrutatus est, falsa opinione ductus, tamquam anaglyphum aliquod a Cyriaco exhibitum, per errorem expressit.

[218] Ex iisdem Langermanni Schedis exhibuit idem Reinesius *Clas.* XVII. 48. sed aliter legit nempe EVTICHE. T. F. I.

[219] Edidit Reinesius ex Schedis memoratis *Cl.* XVII. 66. lin. 2. legit MV. LIERIS. Verum auctiorem ex Gale-

rato dedit Muratorius pag. 1260. 6., quam hic exhibemus

IVLIAE MVNATIAE
MVLIERI SANCTISSIMAE
VARNALIA MINICIANA
MATRI PISSIMAE
ET C. ARBVSTONIVS CANDIDVS
CONIVGI SANCTISSIMAE

[220] Vulgavit hanc Inscriptionem Muratorius e *Schedis Barberianis Cyriaci*, pag. 1639. 1. sed collocat *Mediolani in S. Ambrosii*. Verum si Schedae illae Mediolani inscriptionem, quam Cyriacus Novariae vidit, ponebant, vereor ne mendosior adhuc sit Codex noster in ea inscriptione describenda; Schedae enim habent CAILIMO, quod magis placet.

[221] E Schedis Langermanni vulgavit Reinesius *Cl.* XIII. 2. eamque ita exponit: *Albuciae* (sic enim legit) *Quintae Albucis filiae A. ERBONIVS FRONTINVS Coniugi Bonae, vel Benemerenti, ET Huius Vnica FILIA Matri dulcissimae.* Quis non miretur hominis ingenium? Verum ex Galerato emendatiorem exhibuit Muratorius pag. 1239. 4. en illam

ALBVCIAE QVINTAE
A... O... AEVILONIVS FRON
TINVS C. F. ET AEVILONIA
ALBVCIANA MATRI DVLCISS.

parum jacet Arhona, quam Vitalianus Bonrhomeus hodie dominatur; laevum autem nobilis Elorechia (222), quae Angleria hodie ab indigenis nuncupatur; quam & lacu cymba transjecto adivimus; & haec utique diversis in lapidibus vetustatum monumenta comperimus, & primum

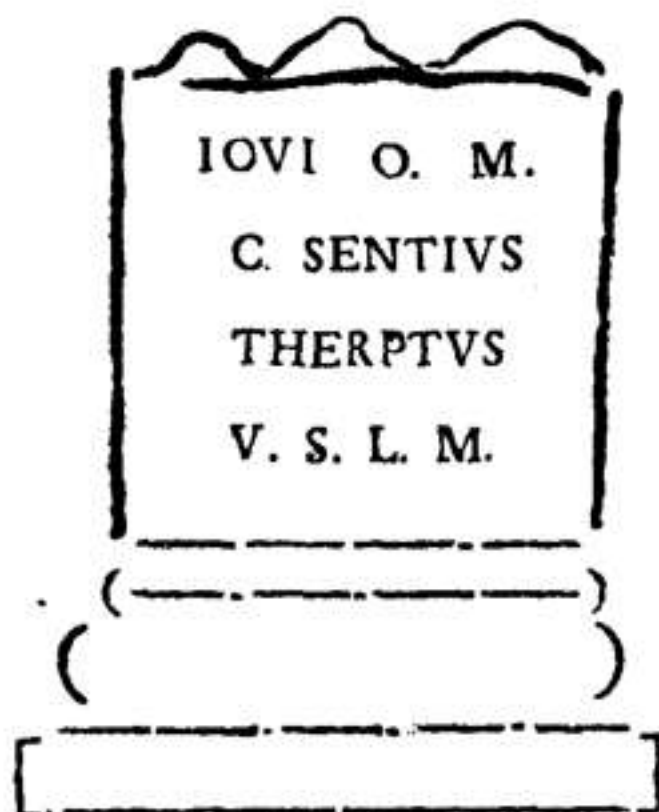
*Ad aedem B. Mariae Virg. ad marmoream
ornatissimam basim.*

93 (223) I. O. M.
P. QVRTIVS P. F. VICTOR
P. QVRTIVS P. F. PRIMVS
VI. VIR. IVN.

95 (224) I. O. M.
C. TERTVLIENVS
QVINTVLVS
V. S. L. M.

97 (227) C. LATRI GARRVLI
PARIETES PRIVATI PRIVATO SOLO

99 (229)



Item Augustae Praetoriae Anglerianae.

94 (224) MERCVRIO
P. QVRTIVS
VICTOR
S B L B M

96 (226) I. O. M.
T. AEMILIVS
VALERIVS
V. S.

98 (228) V. F.
C. SEARIVS STEPHANVS

*Apud S. Petrum extra Civit.
moenia.*

100 (230) MATRONIS
Q. MINICIVS
VINDE
V. S. L. M.

[222] Nisi mendum in hoc nomine cubat, unde Cyriacus haec sumserit, nescio; certe neque in fabulosis ejus loci originibus apud Leandrum Alberti indicium ullum, aut vestigium apparet hujus nominis *Elorechia*. Ceterum Vitalianus Borromaeus, qui tunc Angleriae dominabatur, memoratur a Bartholomaeo Facio *de Viris Illustribus* pag. 55. de eo ita Philippus: *Natus etiam Vitaliano Patre, viro in omni genere laudis probatissimo, quo uno illustris ille, & sapientissimus dux Philippus vix habuit apud se quidquam, aut clarius, aut splendidius.*

[223] Edidit hanc Inscriptionem Gruterus pag. 14. 10. & diligenter delineatam iterum dedit pag. 1007. 1. Quod fugit non modo Gratiolium, qui in *disser. de Praecl. Aedif. Med.* illius elaboratissimae basim iconem a nemine adhuc depictam esse arbitratus, aeri incidendam curavit, verum etiam Muratorium, qui illam, quasi in solo Gratiolii opere appareret, recusam voluit pag. 6. 1. Angleria basim hanc Mediolanum exportatam fuisse idem Gratiolius scribit.

[224] Ita edidit Gruterus pag. 52. 13. nisi quod habet QVARTIVS. Reinesius item vulgavit in *Append. n. 37.*, & collocat *Salutis in Praetorio*. Dedit etiam ex Schedis suis Muratorius pag. 47. 7. & ponit *Mediolani*; sed hic ex Alciati Codice illam excepit, unde hausit etiam Zachar. *Exc. Lit. pag. 89. n. CLXXXV.* proinde ambo habent MERCVR.

[225] Ex Apiano Gruterus pag. 16. 11. praenomine immutato in Q. sed legendum C. ut habet Cyriacus, mo-

nuerunt repetitae editionis authores, & Zachar. *ead. pag. 89. n. CLXXXIII.*

[226] Ediderunt Gruterus pag. XIV. 14. & Muratorius pag. II. 1. e Schedis suis. Vereor tamen ne apud omnes Aenilii cognomen vitiatum sit.

[227] Ex Apiano dedit Gruterus pag. 101. 4. & ex Langermanni Schedis Reinesius *Cl. II. 76.*, ubi haec ille notat: *Eandem Angleriae visam descripsit Alpius, & ex hoc Gruterus pag. 101. 4. sed omisso cognomine Lartii: intelligis itaque deesse in Grutero GARRVLI; utrumque habere LARTI non LATRI.*

(228) Edidit Muratorius e Schedis Fratris Iucundi pag. 1742. 6. Nisi Inscriptionem, quam e Schedis Langermanni vulgavit Reinesius *Cl. XVII. 129.* vidisset Gorius *Volaterris in foro*, existimasset utique eandem esse cum hac nostra; sed aperte diversa illa est, legiturque in ea VARRIVS, ut ipse Gorius testatur *Inscr. Etr. Tom. II. pag. 170.* Cur autem ea mihi suspicio oborta fuerit, is intelliget qui aliam etiam Inscriptionem, quae infra n. 102. exhibetur, *Volaterris* a Reinesio, & a Gori, poni animadverterit.

(229) Gruterus ex Apiano pag. 16. 10. vulgavit, iterumque Muratorius e Schedis suis pag. VI. 7.

(230) Edidit Gruterus pag. MXVI. 6. e Schedis item Langermanni corruptissimam dedit Reinesius *Cl. I. 222.* qui antequam illam in Grutero off'ndisset, mirum quantum ingenium suum vexavit, ut tolerabilem aliquam explicationem daret. V. illum.

101 (231) V. F.
M. PVLLIENVS
M. F. OVF.
INGENVVS SIBI ET
M. PVLLIENO TERTVLLO
PATRI INGENVAE MATRI
PRISCAE MACRINI F. VXO
RI MEAE INGENVAE PRISCAE
M. PVLLIENO PRISCO L. PVLLI
ENO TERTVLLO MELIO
STERIO

104 (234) M: COMINIUS
IVSTINVS
VALERIANI F
SIBI ET
SVCCESSE PASTORINE
TERTI. FIL
CONIVGI SANCTISSIME
BENEMERENTI

102 (232) POLIA
L. F.
ALETIA

*Ad XII. Kal. Decemb. Apud Sunum
villam Novarianam ad aedem
S. Genesii Plebeam.*

103 (233) M. V. S.
EBVRIVS
EXORATI F.
VERO EE COMM CAES.
COS

*Apud Vavarim alteram Novarianam
villam ante aediculam.*

105 (235) IOVI
O M.
L. LVCILLVS
OPTATVS
V. S. L. M.

Ad XI. K. Dec. venimus Vercellas ad radices Alpium ad XX. mill. sitam, & olim Liguriae, Salusorumve nobilem civitatem, ubi multa vetustatum fragmenta videntur. Sed nil integrum eruere potui. Sed in antiqua ipsa Vercellarum C. Bibliotheca vetustos, & praeclaros libros invenimus quamplures. Hieronymus in Epistola ad Innocentium de VII. percussa haec de Vercellis civitate:

Igitur Vercellae Ligurum civitas haud procul a radicibus Alpium sita olim potens, nunc raro est habitatore semirupta; hanc cum ex more Consularis inviseret, oblatam sibi quamdam mulierculam cum adultero, nam id crimen maritus impegerat, & rel.

(236) ARATI LIBER ANTIQVISS. SVPER DELPHINI figuram.

(237) Neptunum ajunt fabulae poetarum Amphitriten voluisse in conjugium accipere, quae cum ob verecundiae magnitudinem, & virginitatis observantiam ad Atlantem confugisset, Neptunus postea inter ceteros missos Delphinum etiam dicitur misisse, qui per

[231] Emendatio ex Alciati Codice prodit haec in Grutero, licet lineis aliter dispositis pag. 739. 1. ubi enim noster habet MELIOSTERIO, quod nihil significat, legitur in Grutero B. M. ET POSTERIS POSVIT.

(232) Dedit hanc Reinesius Claf. XVII. 94. ex Schedis Langermanni, & Volaterrae collocat. inde fortasse desumpsit Gorius, qui Tom. II. Inscr. Estr. pag. 170. inter Volaterranas inscriptiones hanc quoque vulgavit, loco, ubi exstet, non indicato.

(233) Detritum profecto fuisse marmor illud, ex quo Inscriptionem hanc descripsit Cyriacus, non est dubitandum, ea enim corruptissima est, ut statim patet; neque ingeniosissimus homo Reinesius, qui illam vulgavit Claf. I. 87. aliquid excogitare potuit, quod probari queat: legit ille VEIO EX COM. CAES. COS. atque explicat VEICOTIA EX COMITIBUS CAESARIS CONSULARIS. Cyriaci lectio magis arrideret VERO ET COMM. CAES. COS. Sed Collegium hoc Consulatum, quod an. Ch. 179. processit, ita

signari non debuit. Augustus enim tunc erat Commodus, iterumque Consul; neque ante illum privati hominis nomen inscribi par erat.

(234) Edidit Reinesius e Langermanni Schedis Cl. XIV. 51. lineis tamen aliter dispositis.

(235) Ex iisdem Schedis vulgavit idem Reinesius Cl. I. 7. lineis item aliter dispositis. Verum emendatius, ut puto, habet Reinesius LVCILLVS.

(236) Perit hunc Codicem existimo, neque enim illum memorat Cl. Zacharia, qui insigniores Codices, qui in eadem Bibliotheca servantur, recensuit. Excus. liter. pag. 59. Ceterum quaecunque Cyriacus excipit, ea omnia hic damus; fortasse emendari, & latius illustrari deberent. verum id duntaxat praestare is poterit, qui maxima, recentioribusque editionibus referta bibliotheca sit instructus. his destitutus praesidiis, potiora tantum attingam.

(237) Pene similia habentur in Hygini Post. Astron. lib. I. cap. 15.

Atlantis insulas circumvagans eam alloquutus sit, & Neptuno in matrimonium adsumendam adduxerit; ob hanc causam inter astra conlocatus sit habet stellas.

(238) Item in antiquissimo Arati libro ad Ganimedis figuram. In Aquario.

Aquarium hunc complures esse Ganimedem dixerunt, quem Juppiter propter pulchritudinem corporis creptum a parentibus, Deorum ministrum fecisse existimatur. Itaque ostenditur ut aquam aliquo coelo profusa sit, ut cathaclismos fieret, pedes in geniali circulo defixos, manum autem sinistram usque ad Capricorni porrigens tergum; dextera jubeam Pegasi prope contingens spectat ad exortus, qui, cui inita sit figuratus, necesse est corpore eum prope supinato videri. Effusio autem, quae pervenit ad eum piscem, qui solitarius figuratur, de quo posterius dicemus; habet autem stellas XIII.

(239) *Ipse autem labens multis equus ille tenetur
Piscibus; huic cervix dextera mulcetur Aquarij
Serius hoc obitus terre visite quinis
Quam gelidum valido de corpore frigus anhelans.*

Item in Arati libro ad figuram egregiam Persei talerati, & dextera Medusae caput, sinistra vero gladium gerentis. Perseus

(240) *Hic mobilitatis causa, & quod novo genere concubitionis erat natus, ad sidera dicitur pervenisse, qui missus a Polidicte, Magnetis filio, ad Gorgonam, a Mercurio, qui eum dilexisse existimatur, talaria, & Pegasus accepit; praeterea galeam, quam inscientissime interpretantur eum Orci galea usum, quae res nemini docto probari potest. Fertur & a Vulcano falcem accepisse ex adamante factam, ex qua Medusam Gorgonam interfecit, quod factum nemo non scripsit. Sed ut ait Aeschilus in Phorcis; quae urraeque uno oculo usae existimantur, & ita suo quaque tempore accepto oculo vigilasse; hunc Perseus ab una earum exceptum in paludem Tritonidam projecit; itaque custodibus excitatis, facile Gorgonam somno sopitam interfecit; cuius caput Minerva in pectore dicitur habere, cuius sinistrum crus & humerum laevum in circulus aestivus (sic) dividitur, diutius ea adverso non poterat videri, quam Graeci aidos dixerunt.*

(241) *E pedibus natus summo Jove Perseus es,
Quos humeros retinet defixum corpore Perseus,
Quam summam ab regione Aquilonis flamina pulsas,
Hic dextram ad sedes intendit Cassiopeiae,
Diversosque pedes vinctos talaribus habitis (sic)
Pulverulentus uti de terra lapsus repente
In coelum victor magnum sub culmine portat.*

(242) Ad Pisces.

Pisces Diognetus Erythreus ait quodam tempore Venerem cum Cupidine filio in Syria ad flumen Euphratem venisse; eodem loco repente Typhona, de quo supra diximus apparuisse. Venerem autem cum filio se projecisse, & ibi figura piscium formam mutasse; quo facto, periculo liberatos. Itaque postea Syros, qui his locis sunt proximi, destitisse pisces estimare, ne simili causa aut Deorum praesidia impugnare videantur, aut eos ipsos capere.

(238) Haec corruptissima. Vide Hyginum Poet. Astron. lib. II. c. 24.

(239) Arati versus ex Ciceronis interpretatione, quorum quidem tertius corruptus est; in editione Verburgii, qua utor, legitur.

Serius haec obitus terrae iussit equinis.
Grotius & Turnebus emendant *visite equi vis*, quorum emendationi Cyriaci lectio maxime favet.

(240) Eadem pene apud Hygin. Poet. Astron. lib. II. c. 12.

(241) Versus item Arati ex interpretatione Ciceronis;

primus varias habet lectiones, in citata editione legitur:

E pedibus natum summo Jove Perseus:

Grotius legendum censuit:

E pedibus natum summo Jove Persea vises.

Codex Lugduno-Batavus a Verburgio laudatus habet:

E pedibus natus summo Jove Perseu visu est.

Affinis huic est Cyriaci lectio; cetera mitto.

(242) Toridem verbis Hyginus Poet. Astron. lib. II. cap. 30.

Ad alium piscem.

Eratoſthenes autem ex eodem piſce natos hos dicit, de quo poſterius dicemus. Horum alter Borius, alter Notius appellatur; ideoque unus eorum, qui Boreus dicitur, inter æquinoctiale, ☉ æſtivum ☉ ſub Andromede brachia collocatus eſt, ☉ arcticon in polum ſpectans conſtituitur. Alter autem eſt in Zodiaco circuloextremo ſub capuli (ſic) equi, longe ab æquinoctiali circulo collocatur ſpectans ad occaſum. Hi piſces quibuſdam ſtellis, ut lineola, conjunguntur ſtellarum XVII.

(243) *Fl. Joſeph lib. I. in principio, ☉.*

Item Vercellis vidimus, & in Eccleſia Sancti Eusebii Episcopi ſacra quamplura relictā nobis monumenta ſanctorum, & in primis Danielis Prophetæ crus. Item S. Jacobi majoris brachium. S. Jacobi minoris brachium. Sancti Pantaleonis Episcopi caput.

Ad Sancti Honorati Episcopi tumulum ex marmore exolitum.

(244) *Tertius hanc Urbis ſedem tenuit Honoratus
Antistes, cujus ſpiritus aſtra tenet.
Eusebius Praeſul, primuſque martyr alumnus,
Coelorum poſtquam regna beata petit.
Hic pater Eccleſiam docuit; hanc dogmate recto
Sermones complens actibus ipſe ſuos,
Terris, ac coelo conjunctus ubique magiſtro
Eusebio conſors hic Honoratus adest.*

Hic Honoratus Episcopus communionem Ambrosio Ss. Episcopo dedit in extremo die.

Item a Novaria ſcripſimus ad A. optimum Arejanenſium Pont.

Scripſimus R. P. T. pridie pater optime ex Gratea placidiſſima Novariana villa. Sed perjucundum illud nnum praetermiſſiſſe nollem vir elegantiffime, quod ita nos bonis avibus (245) Leonideum, Brandianumve oppidum hac in tempeſtate vidimus, ut omnia feliciora nobis ſucceſſura haud dubie putandum eſt. Nam alia pleraque jucunda ut hoc loco praeteream, primo adventu noſtro nobilis quiſpiam vir indigena, quem recenti ex venatione ſagitta interceperat, orthocerum ac praestanti corpore cervum noſtro hyperverendiſſimo ſeniori (246) L. M. obtulerat, quojuſce vero poſtquam nuda tergoribus viſcera vidimus, equidem ipſe nonnullas ex femoribus portiunculas ad uſque Novarianam Civitatem iplam attulimus, & ex his partim relligioſe ipſi J. O. M. verubus axatas (247) L. M. S. dicavi, partim vero ferventibus aquis lebetes decoctas, ferinas nempe carne non abſque voluptate mandere malueram.

(248) *J. Tuscanella Baldaffarri Mutinenſi* (249) *V. Pontificii Jurisdoctiſſimo ſal.*
Multa ſunt mi B. ab aliis plerique poetis bene, atque eleganter dicta; ſed a Ma-

(243) Fl. etiam Joſephi Codicem in ea Bibliotheca a ſe viſum Cyriacus commemorat, ejuſque initium ex *Ant. Jud. lib. I. cap. I.* adducit, neque tamen interpretem nominat.

(244) Ediderat Ughellius *Tom. IV. Ital. Sac*, iterumque ex Monſoconio dedit Muratorius *pag. 1886. 3.*

(245) Caſtellionis nomen mire contorquet Cyriacus; illud tamen oppidum intelligit, unde Novariam perreſturus diſceſcerat: quod etiam Brandianum a Cardinali Branda nominat.

(246) *Lubens merito.*

(247) *Lubens merito ſacram.* Verum inſulte ſatis Juppiter hoc advocatur.

(248) Joannes Tuscanella Philelpi diſcipulus inter Secretarios Apoſtolicos a Nicolao V. connumeratus eſt, ut ex *epiſt. 23. lib. VI. Fr. Philelpi obſervavit Mehus*, & tradidit etiam elegantiffimus Bonamicus de *Pontif. Epiſt. Scriptor. pag. 308.*, qui, *licet in dialogo non commemoret, tamen inter claros habendum eſſe ſtatuit.*

(249) Baldaffar Mutinenſis idter literatos illius Urbis Viros

rone nostro Poetarum principe de propria cujusque voluptate dictum est prope divine *Trabit sua quemque voluptas*. Neque hoc uno ullum ab Apolline Pythio verius aut certius editum est oraculum. Quidam enim, ut hac nostra tempestate videmus, militiam amant, perindeque & equis & armis gaudent. Quidam divitiis student, qui maria navigant, terras peragrant, dies noctesque lucro intervium. Alii item res alias, quae potissimum delectent, persequuntur. K. autem A. qui nostras tibi literas reddet, vana haec omnia existimans & pro nihilo ducens, priscam illam M. N. antiquitatem maxime veneratur. Itaque ut laepe alias in diversas orbis terrarum partes, ita hoc tempore ex Etruria Apenino superato in Insubres concessit, & Mediolanum usque amplissimam civitatem pervenit; non quidem ut acus a Mediolanensibus emeret, sed ut Insubrium urbes, situmque inspiceret, antiqua aedificia pernotaret, epigrammata exscriberet, denique nihil relinqueret quod literarum monumentis dignum esset. Est enim Kyr. vir omnino antiquitatis amantissimus, eorumque qui antiquitatem amant, elegantissimus, elegantissimorumque antiquitatum amatorum excellentissimus. Quid plura? in hoc uno investigandae antiquitatis desiderio Kyriacus facile omnes, quotquot ante fuerunt, quotquot nunc sunt, non modo superavit, sed posteris etiam omnem hujus rei gloriae spem eripuit, nemo ut umquam hac laude eum superare posse confidat. Gloriatur Cicero nosse se Iphaeram, cylindrumque Archimedis extra Acradinam in columella invenisse, civemque suum Syracusanis pene ignotum reddidisse. Quot autem non dico cylindros Iphaerasque, sed Deos, Deasque Kyriacus & nostris restituit, & alienis? Dicere ut non verear omnes omnium simul scriptorum curas simul ab una Kyriaci investigandae antiquitatis cura facile superari. Quid enim causae esse dices cur per hyemem, alienissimo anni tempore, homo peregrinus Comum veniat? Volt Kyr. Larium videre; volt fontem a C. Plinio notatum invilere; Urbis situm intueri; lapides denique ipsos excelsa epigrammata continentes, veteresque figuras, si opus sit, invertere, ac relupinare, & ex magna ipsa matre eruere, & in lucem revocare, atque in ora virum, quidquid ibi relictum esset aspectu, reddere restituereque. Eum hunc igitur hominem Baldassar suavissime non solum aliorum singulari commendatione carum habebis, atque amabis; sed hac quoque mea non vulgari laude ut rarum hominem coles, atque observabis. Vale ex Mediolano VI. K. Dec. E. P. A. XII.

Ad V. K. Dec. Modoetiam venimus antiquum Insubrium oppidum quod & Monciam in hodiernum vocitant.

Ad Aed. Jō Baptistae Ss. ad aram ornatissimam.

106

(250)

D. M.
AVDASIAE Q. F. CALES
Q. AVDASIVS ACMAZON
VI. VIR. AVG. C. D. D.
MEDIOL. ET FOROPOPL.
PATER QVAE VIXIT
ANN. V. M. IIII. D. III.

Viros memoratur a Vedriano *Hist. Mutin. lib. XVI. in f.* qui Bononiae etiam illum publice docuisse scribit. Qui plura cupit, animum cumulate explebit quum Gymnasii Bononiensis historia, quam jussu BENEDICTI XIV. immortalis memoriae Pontificis scribit omni literarum genere excultus Sartius, in lucem edetur, quod, ut primum fiat, enixe omnes doctissimum virum rogamus. Interim ex hoc Cyriaci

loco patet anno 1442. Baldassarem Comi habitasse. Hinc quum a Tuscanella Pontificis *Juris doctissimus* dicatur haud inepte suspicari quis posset, Baldassarem Gerardi Cardinalis Comensis episcopi vicario munere tum functum fuisse.

(250) Edidit Gruterus ex *Apiano & Alciati Schedis* pag. 368. 7. & Gratiolius de *Præcl. Aed. Med.* pag. 112. Holthenus in *Adden. lin. 5.* ex Smetio legit FORO POL. Uti-

Vidimus & arcem Modoetianam insignem amplissima aula & (251) CCC. columnis sublimem, & amplissimis deambulatoriis, thalamiue omnigenum ferarum, hominumque depictis arte nempe conspicua, omni ex parte ornatissimam, tres turres habentem, e quibus unam aliarum praecelsam & aeream, quam furnum carcereum vocant circumpleximus late optimo curante Gerardo Patre Reverendissimo Cardinale Comente, ejusque germanis Clarissimis Aloisio & Ambrosio B. M. ejusdem praecellissimae arcis praefectis.

Vidimus & ornatissimam J^o. Baptistae Ss. aedem, & in ea nobile (252) Thesaurum Serenissimae Theodolendae Reginae, & primum aureum altare hitoria J^o. Baptistae perornatum, preciosissimumque.

Vidimus & ipso in Gazophylacio aurea quamplura Vasa, & plerosque ex auro calices, poculaque ornatissima, ac preciosissima locula, quorum unum ornatissimum gemmis intus habere binos sacros dentes Sacerdos ipse Gazophylax agebat, unum scilicet J^o. Ss. Precursoris, alterum vero Andreae Apostoli Beatissimi.

Vidimus & ibi S. Gregorii Pontificis libellum antiquissimum eburneis quoque (253) tabulis elaboratis opertum, & purpureis chartis aureis atque argenteis conscriptum litteris. Haec habentur in principio praefatii.

(254) *Gregorius Praeful meritis & nomine dignus
Unde genus ducit, summum conscendit honorem
Qui renovans monumenta patrumque priorum
Tum composuit hunc libellum musicae artis scholae cantorum.*

In principio libelli

IN Æ Dⁱ SVMⁱ DOM. PRIMA DE ADVENTV Dⁿⁱ

RG. *Universi qui te expectant non confundentur. Dñe.*

In fine Barbam Aaron.

Item ibi ad aureum magnum & ornatissimum poculum inscriptio

(255) DE DONIS. Dⁱ offert GLoriosissima THEODELINDA REGINA SC^o
IOHANNI BAPTISTA IN MODICIA.

Utinam lapidem ipsum aliquis recognosceret; si enim vere FORO POL. habetur, fortasse vel *Pollentia* hic indicaretur, quam proinde Fori nomine appellatam disceremus, vel aliud Liguria oppidum *Pollupice*, cujus in Itinerario Antonini fit mentio, & in Cellario *Geogr. ant. lib. II. cap. IX. sect. I.* neque enim tum intelligi posset *Forum Popillii*, quod inter Caesenam, & Forum Livii situm est. *lineam q.* ita uti edita est, legendam omnes consentiant VIVIR AVG. C. D. D. atque explicant *VIVIR Augustalis creatus Decreto Decurionum.* Nae ego incautus, si literulam fortasse detritam, male exceptam fuisse suspicarer, legendumque proponerem VIVIR. AVG. G. D. D. *sevir Augustalis Gratuitus Decr. decur.* Verum nimis audax videri nollem.

(251) Ita perspicue in Codice. Verum, tamen si exiles columnae eae fuerint, quales posteriori aevo fieri consueverunt, tamen fatendum est Modoetianam hanc arcem, praecellaram profecto aedificium fuisse. Quando eversum fuerit ignoro; hoc unum scio Leandri Alberti aevo vel penitus periisse, vel pristinam adeo dignitatem amisisse, ut a Viro ceteroqui diligentissimo praeteriri impune potuerit.

(252) Thesaurum Theodelindae Reginae plures accura-

tissime descripserunt, quos longum esset enumerare. V. Mabillon, ut reliquos taceam, *It. Ital. pag. 211.* Fontanin. *de Corona Ferrea.* Gorium *Tbes. dipt. Tom. II.* & limitissimas Paciaudii mei *Antiquitates Christianas diss. VI.*

(251) Diphycon hoc, quod Antiphonarium S. Gregorii ornatur, laudant omnes; omnium tamen primus edidit Gorius *Tom. II. Tbes. dipt. tab. VI.*

(254) Priores duo versiculi in ipso diphyco insculpti sunt. V. Gorium *loc. citato.* Sed in principio praefatii repetitos fuisse docet Cyriacus. Gorius *eod. Tom. II. pag. 216.* ex vetustissimis codicibus, ut ipse ait, integrum epigramma exhibuit prout in Cyriaco legitur; addito in fine ANNI CIRCULI.

(255) Inscriptio haec a nemine, quod sciam, vulgata est; ea enim, quam primum Mabillon *It. Ital. pag. 213.* accuratius deinde Maffejus *It. Diplom. pag. 319.* & ex eo Paciaudius *Ant. Christ. pag. 26.* & Gorius *Tbes. Diptb. Tom. II. pag. 208.* protulere, licet ab hac paulum differat, diversa tamen est, & Evangelarii integumento auro gemmisque perornato inscripta. haec autem *ad aureum poculum* extare a Cyriaco traditur.

Vidimus ibi praeterea insignem praestantissimumque ex unica zaphirea gemma calicem (256) habentem ex auro ornatissimum pedem; (257) itemque ibidem argentea in amplissima patera auream gracilantis gallinae imaginem vidimus, VII. circum se aureos pulliculos pascitantem.

Item apud Mogontianum oppidum, ut ita nuncupare debemus, & non ut antea ab incolis didicimus Modoetiam, sed ut postea ex epigrammate vetustissimo comperito recte (258) Mogontianum dicendum est, ut inferius conscriptum videtur. Nam ad ipsum ex Comensi urbe ad IIII. Non. Dec. die remeavimus, & nostrum per iter Cantuam oppidum, & amoenas omnes villas, quae ab ea parte Comam inter & Mogontiam incoluntur vidimus Marianam, Serenam, Lixoneamque, & denique postquam iterum Mogontiam conspectare, ejusque situs opportunitatem considerare malueram, vidimus amoenum & praeclarum amnem medium per oppidum decurrere Lambron.

*Ad S. Mauricii Aediculam epigramma
magna ex parte vetustate
consumptum.*

108

V. F.

(260)

C. IVLIVS . C. F.

PRIMIGEN.

SIBI ET VIRIAE

VERAE VXORI

BENEMERITAE

ET CASSIAE MANSV E

MATRI PISSIMAE

ET MARCIAE

107

(259)

G. SERTORIVS L. F.

OVF. TERTVLLIANVS

VETERANVS LEG. XVI

CVRATOR CIVIVM ROMANOR

MOGONTIACI

109

(261)

P. ATILIO

MASCLO ET

MACRINAE ET

MACRINI FIL

MARCELLIO

MACRINVS F. I

110

(262)

D M

P E R E

V I E

SIBI ET COIVGI

Plinius Secundus Licinio suo sal. In fine IIII. libr.

(263) *Attuli ex patria mea, &c.*

(256) Memoratur hic calix a Balthassarre Fideli Modoetienſis Baſilicae Archipreſbitero in libro, quem ad Leonem X. miſit. *Altaris magna palla cum aurea tum argentea* (haec eſt quam ſupra Cyriacus indicavit), & *Scyphus ille admirabilis optimi ſapphirs*, cujus locum recitavit Gorius loc. cit. pag. 224.

(257) Meminit etiam Leander Alberti deſcr. dell' Ital. pag. mihi 371. a 1.

(258) Leander Alberti ita ſcribit loco citato *avvegnacche da alcuni moderni ſia nominato Moguntia ſenza autorità di antichi ſcrittori*. hinc patet Inſcriptionem hanc notam illi minime fuiſſe. Verum innotuerat ejuſdem aetatis ſcriptoribus, ac praefereim Triſtano Chalco qui lib. IV. Hiſt. Med. aperte ſcribit in *Oppido Maguntiaco*, ut ex ejus loco apparet, quam citat Fontaninus de Cor. Fer. cap. 4.

Miror itaque oppidum hoc a Cellario fuiſſe praetermiſſum.

[259] Edidit Gruterus ex Apiano pag. 468. 3. ſed per errorem *Mediolani* collocat; viſitur enim etiamnum Inſcriptio illa Modoetiae, ut Zacharia, qui narmor inſpexit, teſtatur *Excuff. lit. pag. 85. n. CXXVI. Hanc inſpexi*, ait ille, *Modoetiae ad S. Mauritiu, ubi nunc extat*. Legendum OMN. ut Alciatus monuit, non ROMAN, quod aliis viſum.

[260] Gruterus, qui ex Apiano & Alciatinis vulgavit pag. 759. 1. emendatorem dedit in lin. ult. ET. B. MERITAE.

(261) Edidit Gruterus ex Alciatinis pag. 859. 7. duabus ultimis ſiglis mutilam.

(262) Hunc titulum inter editos non reperi.

(263) Integram lib. IV. epistolam ultimam Plinii junioris deſcribit Cyriacus, quam brevitati conſulentes omitimus.

G. Cardinalis
Comensis

Apostolicae Sedis Legatus in Provincia Ligurum.

Nobili fratri nostro dilectissimo Aloisio de (164) Landriano Castri Modoetiae Pr. Nobilis fr. nostr. dilect. Kyriacus noster doctissimus, ut nosti, & monumentorum veterum diligentissimus percrutator Comum it, ut & civitatem ipsam, & si quid annotatione dignum fuerit, videat. Redeundo dicit se Modoetia iter habiturum, ut & arcem, & thesaurum illius templi videat. Tu igitur illum suscipito humaniter, & quantum illius virtutes, diligentiaque exigunt; ac dato operam, ut illa omnia videre commodè & abunde possit. Ex quo nobis admodum complacebis. Datum in Monasterio Claraevallis XXVI. Novemb. M^o CCCC. Xlij

Ad III. Kal. Dec. venimus Comum antiquam & olim nobilem Insubrium civitatem prope radices Apenini montis, ad ripas Larii lacus profunda in valle positam; & ab eo lacu Abduam flu. decurrere cognovimus. Sed civitas ipsa longis ab utraque parte suburbiis vallata est, quorum innumera tecta immensis convulsa ruinis, undique solo collapsa jacent. Habet & summo in vertice collis, qui plurimus urbi imminet aeream episcopeam speculatoriamve arcem praecelsam, quam Baravelleam vocant.

Ad aedem Gervasii, & Portasii.

III

(265)

DIS

MANIBVS

L. CAESIANI

LARGI

Ibidem & ad ornatissimam de marmore basim duae imagines.

Ad Monasterium antiquum S. Carpophori Martyris Antonio Zuto Abbate venerando curante, qui & nos digna hospitalitate suscepit, haec comperimus epigrammata.

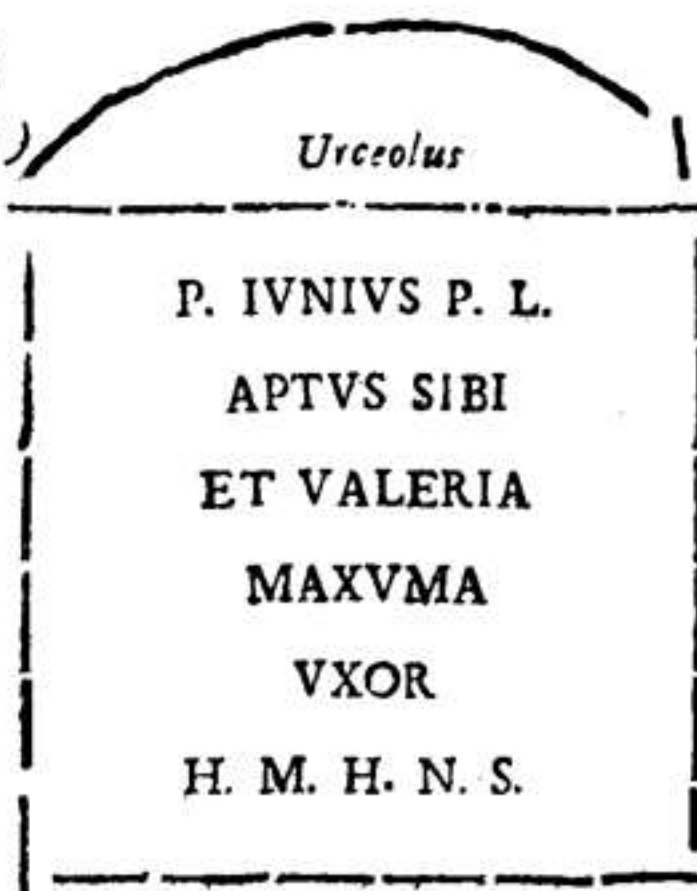
III 2

(266)



III 3

(267)



III 4

(268)

V. F.

M. MESTRIVS

M. F. SECVNDVS

VI VIR SIBI ET

DEMINCILO

AVCTORI NAEVIO

ET FIL.

[264] Sansovinus dell' origine delle Case Illustri d' Ital. pag. 119. a t. haec habet: con immensa gloria di quella famiglia, della quale in quel medesimo tempo erano alla custodia di Vercelli, di Crema, di Brescia, di Bellinzona, di Cassano, di Monza, e di Cremona tutti uomini, & Capitani della famiglia Landriana.

(265) Ex Apiano Gruterus pag. 904. 8.

(266) E Langer nauis Schedis Reinolius Claf. XVII. 49.

(267) Gruterus ex Apiano pag. 981. 5. habet initio V. F.

[268] Multo emendatiores ex Apiano dedit Gruterus pag. 438. 3. licet enim in ejus exemplari desint in principio siglae V. F. additur tamen OVF. tribus Oufentina lin. 3. & tres ultimae lineae, quae exeso fortasse marmore a Cyriaco male excusae sunt, ita exhibentur: DEMINCI- LONIAE AVCTORINAE VXORI ET FILIIS. Grutero consoat Jovii Codex, nisi quod habet in fine VXSOR ET FIL. ut testatus est mihi Cl. Zachar. Excur. liter. pag. 95. n. XXI.

Item Comi apud eandem Carpopphori aedem.

115

(269)

V. F.

Q. ALBVCIVS

GALENVS

VI VIR

COS II

SIBI ET SVIS

ET

OCTAVIAE

SECVNDAE

TVTILIAE

116

(270)

D. M.

SECVNDIAE

SECVNDINAE F.

AELI FESTINI

IVNIORIS

AELIVS SECVNDINVS

FILIVS ET

AEL. VRBICVS

AVONCVLVS

117

(271)

SENTIA

CAELIA

COLLEGIAB

118

(272)

V. F.

L. VIRILLIENVS L. F. OVF.

MASCELLIO VI VIR. GRATVIT.

LAMBINIAE PVPAE VXORI

MASCELLITAE F.

Item Comi ad aedem s. Andreae
Apostoli.

119

(273)

C. VIRI FERINIANI

VI VIRI COMI

D

M

Ad alium lapidem.

120

(274)

C. RVTILIVS

PRIMVS

T. & F. V

(269) Vulgavit ex Apiano Gruterus pag. 350. 3. in quo tamen defunt initio siglae V. F. & COS. II., quod mendum in Schedis etiam Schraderi exhibebatur, ut in repetita editione annotatum est. Gudius recte emendavit COMI, & ita habet ex D. nro Muratorius pag. 1039. 4., cui accedit testimonium Jovii ex Zachar. Ex. urf. iter. pag. 95. n. XXII. ut jam dubitari a nullo non possit. Cyriaci errorem in alias etiam Schedas emanasse. Ambo, Gruterus nempe, & Muratorius, in fine post lineam exesam habent AMICO.

(270) Vulgavit ex Apiano Gruterus pag. 741. 3. lin. 3. loco F. habet ET., in fine siglas V. F., sed deest AVONCVLVS, quod est tam in M. S. Pighii, ut in reperiata editione annotatum est, quam in Codice Jovii, ut Zacharias testatur in epistola ad me data Excurs. iter. pag. 94. n. XIX.

[271] Muratorius ex suis Schedis Romae collocat pag. 54. 2. & quum legisset COLLEGIABVS peregrinam vocem veritus, recte suspicatus est corruptam a descriptoribus fuisse, & legendum existimat COLEG. TABVL. aut PABVL. vel quid simile. Verum ediderat jam Inscriptionem istam e Schedis Langermanni Reinesius Cl. XIX. 39. & recte locum posuit, legitque COLLEGIA, (vel Collagis) LIB. hoc est libertae.

(272) E. Schedis Langermanni mendosissimam exhibuit Reinesius Cl. VI. 94. & Romae collocat. Siglas V. F. omisit, easque substituit loco tribus OVF. Oufentinae. Inde

ea, quae plurimum ingenioso homini inerat, confidentia ita ait: *Duas in unam coarctant descriptores. prima absolutur versus primo, qui tamen de L. VIBVLENO, hoc enim Romanorum nomen est, exponi debet. sequitur altera Vivus Fecit, quae usitata in saeculis praemittit reliquis formula. Tum lego AMBIVIAE PYRA cognomen, vel CYRRHA est, vel si vocabulum μανουρα dedit marmorarius, PYRALIS. Vide quantum ingenii acutus doctissimus virum abripiat. Cyriaci exemplar unicam exhibet inscriptionem, & quidem emendatissimam.*

[273] Bis in Grutero edita est haec Inscriptio eadem pag. 488. n. 9. & 10. ut monuimus supra not. 182. iterum in Reinesio Cl. VI. 93. Virii cognomen varie effertur, priore loco apud Gruterum FERINILANI, quod ex Redii collige emendatur FERINITANI; apud Reinesium vero SERIMANI, qui VERIANI emendat ex altera Comensi Inscriptioe apud Grut. ead. pag. 488. 11. Verum secundo loco Gruterus ex Apiano habet TERENTIANI, cui & Cyriaci lectio adscribitur, totidem enim literis utraque vox scribitur, & Jovii Codex, ut videre est apud Zachar. Exc. lit. pag. 93. n. II.

[274] Edidit hanc e Jovii Codice Cl. Zachar. Exc. lit. pag. 93. n. I. & antea e Langermanno ediderat Reinesius Cl. XVII. 105.

*Ad alium lapidem ad
Ciencerium.*

121 MEMORIAE
(275) LARIAE VIENALDIS
ANIMAE INCOMPARAB
QVAE VIXIT ANNIS
XXXI. MENS. VIII. D. XXVII.
CASSIVS HYPPOLITVS
CONIVGI RARI EXEMPLI

*Ibidem & Comi ad eandem
Andreae aedem.*

122 MEMORIAE
(276) BETITIAE HELENE
ANIMAE INNOCENT.
C. BETITIVS SEXTIO
CONIVGI SANCTISSIM.
ET BETITII
SECVNDINA SEXTIO
HELENE ET FIRMINVS

123 D. M.
(277) LARTI SALVI
VALERIANI
QVINTA
CONIVX

*Ad alium lapidem eadem in aede
ad Ciencerium.*

124 V. F
(278) SECVNDVS MAXIMI
SIBI ET BANONAE
RVFI. F. RVFINAE
VXORI ET
M. RVFINIO
SECVNDINO F.

125
(279)

L IVLIVS
MAXIMVS
OVF. VI. VIR
SIBI ET SECVNDINAE
SECVNDINI F.
VXORI OPTIM
ET SYMPHORO
LIBERT
ET BLANDAE
ROMANI F.
MATRI SVAE

Ad Kal. Decembr. ex Comiana urbe una cum Iohanne de Comiana Insula Pictore per Larium lacum cymba deVecti ad VI. Mil. Pigeum ad mirificum fontem venimus, tecus Turnum (280) lanificum, & vetustum ejusdem civitatis vicum, ad ejusdem lacu ripas sub altissimo saxo, & prope ruentes, tonorosque ab alto montis vertice decursus aquarum, & ipsum denique fontem vidimus exorientem sub saxo veluti ex alta speciei concavitate, qui septies, (281) ut ajunt, per diem crescere, atque decrescere pede plus vel minus videtur, ut ex C. Plinio in Naturalis historiae

[275] Ediderat e Langermanno Reinesius *Clas.* XIV. 93. lineis aliter dispositis, & foedo corruptam LARIAE VIENALDIS. Reinesius legendum censuit ATHENALDIS: rem profecto tetigit, ita enim marmor habet, quod Cremonae hodie visitur, & ab Arisio Muratorio transmissum, ab hoc vulgatum est pag. 1352. 8. HIRIAE ATHENALDIS.

(276) Gruterus ex Alciato pag. 763. 8. iterumque Muratorius pag. 1314. 2.

(277) Ex Apiano Gruterus pag. 759. 8.; iterum Muratorius pag. 1365. 4. Demum ex Codice Jovii Zachar. *Exc.* lit. pag. 94 n. x. En Cyriaci exemplar: Verum omnibus praestare Muratorianum existimo, siquidem Arisius, qui illi misit, lapidem vidit, habet ille: D. M. Larti Sabini Valeria Quinta conjux.

(278) Cyriaci lectioni consonat M. S. Pighii liber in repetita Gruteri editione laudatus pag. 825. 10. differt enim in aliquibus Gruteri exemplar; BANONAE tamen legendum, ut Cyriacus, non BANONIAE, ut Pighius. ex Jovii Codice statuit Zachar. *Exc.* lit. pag. 94. n. XI.

[279] Ediderat Gruterus hanc Inscriptionem ex Pighio pag. 1095. 9. iterumque dedit Gorius in *Syntagm. Don.* Cl. V. n. 16., cui consonat Cyriaci exemplar, Grutero tamen, qui P. praenomen habet, favet Jovii Codex Zachar.

teste *Exc.* lit. pag. 94. n. XII. Inde ab eo Gorii conjectura reprobatur, qui fortasse hunc L. Julium Maximum illum esse scripserat, ad quem scribit Plinius Secundus lib. II. epist. 13. ait ille: at viri eruditi conjectura vult, nam Publio posita inscriptio fuit, non Lucio Julio Maximo; at multo magis vult, quia Plinii epistolae neque Publio, neque Lucio, neque Julio, sed duntaxat Maximo suo inscribuntur. Sed quid quod duae aliae Inscriptiones in Grutero occurrunt huic affines pag. 423. n. 2. & 3. quarum prima ex Apiano item Comi in Aede S. Andreae ponitur, altera e Lazio in rudibus Carnunti veteris hodie pogo Petronelle? Verum quisquis illas accurate inspexerit, facile intelliget unicum duntaxat veterem inscriptionem esse, eam ne npe, quae pag. 1095. 9. exhibetur sive P. sive L. habeat initio, duas reliquas ejusdem vel mendosum, vel interpolatum exemplum esse.

[280] Torno. V. Albert. *descr. dell' Ital.* pag. n. 372.

[281] Verum Plinius ep. ult. lib. IV. ter tantum in die statis auctibus ac diminutionibus crescere, decrescereque scripsit. Avunculus vero Plinius *Hist. nat. lib. II. c. 103.* bonis singulis semper intumescere, ac residere autumat, utri credendum?

libro mentionem haberi didicimus non vulgarem. Qua tum de re mirabili equidem certum periculum feci, annulo scilicet, & Herculeo nostro numismate, nec non ligno defixo cultello; invenimus eum namque descendente; exinde statim crescentem in-
ipeximus; & mox iterum decrecentem reliquimus.

Itemque apud eundem Comum civitatem, & eandem ad aedem s. Andreae.

I 26

D M

(282)

ZOSIMAE

ZOSIMOS

CONIVGI INCOM

PARABILI

I 27

V. F.

(283)

L. LVTEVS ATESTIS F.

SIBI ET ATILIAE C. F.

PVPAE VXORI

ET L. LVTEVIO L. F.

PRISCO ET L. LVTEVIO

L. F. OV. CALVISIO VI VIR.

Item ad eandem s. Andreae Apostoli vetustam aedem.

I 28

D M

(284)

THAVMASII

GEMINIA

MATRONA

CONIVGI D.

SVO

I 29

D M

(285)

CAESENNI EVGENI

MENSORIS

PVBLICI

FLORENTIVS

LIBERTVS

I 30

VALERIAE

(286)

PROFVTVRAE

CONIVG. KAR.

AVREL. MARO.

I 31

D. M.

(287)

CALDIAE

CONIVGI

CALDIANVS

I 32

D M

(288)

VIBI

SECVNDI

QVALI

I 33

M. IVVEN

(289)

MARCIANI

IIII. VIR. A. P. IIII. VIR.

AVGVRI

(282) Integram ex Cyriaco exhibemus Inscriptionem, cujus partem duntaxat edidit Gruterus pag. 842. 12. An autem eadem sit cum illa, quae ex Codice Redii in repetita editione ibidem exhibetur, merito dubitari potest.

(283) Gruterus, qui ex Apiano edidit pag. 432. 9. habet LVTEVIVS ATESTATIS F.. Cyriaco tamen consonat Codex Jovii teste Zachar. Exc. lit. pag. 94. n. VII. & quod plus est, Gudius, qui ut in repetita Gruteri editione annotatur, lapidem vidit Mediolani, exscripsitque anno 1663. Quod si ita sit, jam quadratarium errasse non dubito; probabile est enim ex eadem Lutevia gente fuisse, qui Luteviis duobus aliis monumentum posuit.

(284) Edidit ex Apiano Gruterus pag. 834. 2. verum inter siglas D. M. loco folii habet R, inepte, & loco Thavmasii THAVMASTI, quod magis probandum videtur.

(285) Ex Apiano vulgavit Gruterus pag. 1035. 1. sed corruptam; in repetita tamen editione ex MS. Pighii restituta fuit; atque ita emendatam dedit etiam Cl. Zachar. Exc. lit. pag. 94. n. IX. ex Codice Jovii.

[286] Gruterus ex Apiano pag. 837. 11. cui consonat Jovii Codex teste Zachar. Exc. lit. pag. 93. n. V. nisi

quod AVREL. legit, ut Cyriacus, loco AVR. quod habet Gruterus. Cyriaci tamen exemplar integrius videtur.

[287] Muratorius ex Schedis suis edidit pag. 1577. 6. sed libere extare notat.

(288) Hinc etiam dedit Murator. pag. 1764. 14. ex Schedis Barberinis Cyriaci Anconitane, in quibus Brixiae collocatur.

(289) Gruterus ex Apiano pag. 427. 4. edidit; iterum dedit Gorius in Syn. Don. Cl. IV. 38. sed corruptam. Notavit id Cl. Zachar. Exc. lit. pag. 94. n. VI., sed is corruptam etiam in Grutero existimans, & in Jovii Codice, quibus consentit Cyriacus, neutrum tamen, ait, satis recte; nam quid heic iterum IIIIVIR? quum puello ante IIIIVIR. A. P. Fortasse legendum IIIIVIR. A. P. VI. VIR. Verum ignoscat mihi amicissimus vir, si nihil immutandum censeo. Fuit Marcianus IIIIVIR Aedilicia Potestate, post quem Magistratum IIIIVIR fuit Quinquennalis, vel Juredicundo, quod certe statuere non possumus ob lapidis fracturam; ita enim in veteris Inscriptionibus notantur honores, quod dudum observavi in notis ad Marm. Pisaur. n. XXVIII.

Ad aedem s. Johannes b. Comi.

- | | | |
|---|--|--|
| <p>I 34 D M
(290) MARCELLIAE PROFVTVRAE
QVE VIXIT ANN. XVI. DIES
XXX
MARCELLIA MARCELLA
MATER FILIAE
INNOCENTISSIM</p> | <p>I 35 VIVI F
SP. FABATVS
(291) SP. QVINTVS
SIBI ET
ENONI AVPLEDONIS
F</p> | <p>I 36 D M
(292) C. PLINII VALERIANI
MEDICI
QVI VIXIT ANN XXII. M. VI D. V.
PARENTES</p> |
|---|--|--|

Ad III. Non. Decembrium venimus Laudem Augustalem Insubrium civitatem, ubi Johanne Vineate (293) Viro nobili, & Rm̃i D. G. Cardinalis Comensis conlobrino curante, Thaddeoque Gambari tignuario fabro, architectoque haud ignaro ducente, vetusta pleraque monumenta comperimus. Sed inter potiora vetustissimum Herculis fanum novam secus Laudensium urbem ad Abduae fluvii ripas fuisse e vestigiis quippe non vulgaribus cognovi, & plerisque nostram ad diem relictis lapidibus antiquissimis characteribus insignitis, ut inferius hilde rescribam.

Bases ad Ripas Abduae fl. secus novam Laudensium urbem.

- | | | |
|---|--|--|
| <p>I 37
(294) HERCVLI
L. VALERIVS
TERTIVS
V. S. L. M.</p> | <p>I 38
(295) L. GEMINIVS
L. F. MESSIVS
VI VIR
CVRATOR AERARI
MEDIOL. HERCVLI
V. S. L. M.</p> | <p>I 39
(296) HERC. SAC.
CVMAS. CARPIVS
SYMPHORIO
VI VIR. SEN
T. AVG. C. DD.
ORNAMDE C.
AB ORD. SPLENDID
MM. HONOR
CVMAS CARPIO
FESTO. FILIO
EQ. R. EQ. P.
VI. VIR. IVN. DEC.
VOT. SOL.</p> |
| <p>I 40
(297) HERCVLI
Q. EVFEMVS
Q. F. OV. F.
LVCVLLIVS
AED
VI. VIR.
V. S. L. M.</p> | | |

(290) Gruterus pag. 695. 2. ita etiam Codex Jovii, sed Cyriaci lectionem MARCELLIAE praetulerim INNOCENTISSIM. in marmore scriptum testatur Zachar. pag. 94. n. XV.

(291) Ex Schedis Ben. Jovio vulgavit Murator. pag. 1460. 3. qui habet AENONI.

(292) Gruter. ex Apiano pag. 635. 1. in repetita tamen editione notatur ex Boissardo extare Romae ad Minervam. Verum Comi vidit Cyriacus, & inter Comenses Inscriptiones etiam a Benedicto Jovio recensetur n. XLIV. teste Zachar. Exc. lit. pag. 96.

(293) Nepos hic fortasse fuit, vel agnatus certe, & gentilis Johannis illius, qui patriae dominatum anno 1405. occupavit, & anno 1416. a Philippo Maria Mediolani Duce interemptus fuit.

(294) Edidit Gruterus pag. 44. 12. & ponit Mediolani ad S. Ambrosium, iterum dedit Muratorius pag. 62. 4. & recte Laude Pompeja in Cathedrali collocavit. In Grutero Valerii cognomen mendose scribitur TERTIVS, quod in repetita editione ex Cod. Schraderi emendatum est.

(295) Gruterus pag. 43. 2. Mediolani in S. Valeriae, seu ut alii Colonolae ex Panvinii & Verderii Schedis collocat. Muratorius vero ex Schedis Farnesiis pag. 61. 6.

recte ponit Laude Pompeja. Addit Muratorius tribum OV. F. quae in Cyriaco, & Grutero deest; lineas item aliter distinguit. Neque aliam inscriptionem, ut arbitror, sed hanc eandem corruptam, mutilamque ediderat Gruterus ead. pag. 43. 11. ex Apiano.

(296) Ex Apiano vulgavit Gruterus lineis aliter dispositis pag. 43. 8. & Laude Pompeja extare scribit in reliquis Templi Herculis ad ripam fluminis. Inscriptio mendose excepta fuit; in repetita Gruteri editione Reinesii emendationes recitantur, quarum prior non ingeniosa modo, sed vera videtur, ni lapis ipse obstat. Legit igitur ille Herc. sacrum A. Scaptius (ita de more nomen torquet, quali vero A. Scarpus esse non potuerit) VI Vir Sen. & Aug. G. D. D. (hoc est Gratuitus decur. decur.) Orna. dec. Alb. ord. splend. M. M. Honor. cum A. Scaptio Filio C. Q. A. Eq. P., &c. Emendatius tamen Cyriacus ORNAMENTIS DECURIONATUS AB ORDINE SPLENDIDISSIMO Municipis Mediolanensis HONORATUS. ita C. Valius Polycarpus in Pisarenfi Inscriptione n. XLIV. dicitur ORNAMENTA DECVRIONATVS INLVSTRATVS A SPLENDIDISSIMO ORDINE PISAVRENS. Emendatius item Cyriacus lin. 11. Equit Romano, ubi Gruterus habet C. Q. R.

(297) Gruterus item ex Apiano vulgavit & Schedis Panvinii

Item in Laude ad Herculis dirutum fanum ad Abduae fl. ripam.

141

H. L. M.

(298)

C. APRON. C. L.

CLEMENS

MEDIOLANI

V. S.

142

M. CVPPELIVS

(299)

CHARIT

ON

VI. VIR

SENIOR

LAUDE

V. S. L. M.

143

Q. MANLIVS

PHILVMENVS

(300)

SACERD. LAVR

LAVIN. SIGILLVM

CVM ARA HVIC

ARAE SVPERPOSVIT

ET SCRIPTVR. EIVS

VETVSTAT. CORRVP

RENOVAVIT

VOTO SVSCEPT

L. D. D. D.

Ad pridie Non. Decembr. ex Nova Laude ad veterem Laudensium urbem ivimus, ubi nullum fere civitatis vestigium vidimus, praeter aedes quaedam sacras, & rara quaedam tuguria paucis habitata colonis. Muri vero ita deleti, soloque collapsi sunt, ut campos videre potuimus, ubi Laude fuerat antiqua civitas. Sed tamen situm vidimus a nova Laude distantem ad rrrr. mil., & omnia quippe diligentius spectare malui, Vegii nostri potissimum gratia patriae.

144

(301)

MEMORIAE

C. CAELIVS C. F.

SILO VI VIR

CAPELLA L.

A. Arcianensium Episcopus K. Anconitano S.

Ex Novaria primas, Comoque postremas facundissimas literas accepi tuas, karissi-

vinii pag. 43. 9. & Coloniolae agri Veronensis ponit. Muratorius ex Donio pag. 61. 5. *Laude Pompeja*. Gruterus habet EVFEMIVS. Muratorius consonat Cyriaco, a quo tamen mox uterque discrepat, habent enim Lucullus. Sed Gruterus eandem pene inscriptionem rursus dedit ead. pag. 43. 10. conglutinans eam cum illa, quae ex Cyriaco infra producet. n. 143. V. not. 300.

[298] E. Langermanni Schedis dedit Reinesius *Clas.* I. 67. cum hoc lemmate. *Laude Pompeja in templo Herculis ad ripam Abduae fluminis*. Deest in illius exemplo lin. 4. MEDIOLAN. Lubet doctissimi Viri explicationem hic adferre. Non ita facile cuiquam in mentem venire potuit, quid sibi versus primi siglae H. L. M. vellent, nisi & eae, quae ultimum versum faciunt, & locus ubi extat lapis ad verum earum sensum manu quasi nos ducerent. Herculis cultum maxime apud Insuaves fervere tot & diversis locis exstructa templa testantur, & dicati lapides ... obuium igitur est prima ejus connexa extremis insinuare tam nomen numinis, quam usitatam veteribus in hac religionis specie formulam, & exponi debere Herculi Libens Merito Votum solvit.

(299) Vulgavit Muratorius pag. 1052. 8. ex Schedis Cyriaci apud Philippum Stosch Baronem Danum, lineis aliter dispositis. haec ibi Murator. adnotat. *Alicui Deo votiva haec tabella fuit posita a Cuppellio isto in Civitate Laudensi*

perquam nota. Jam vero si ad Herculis dirutum fanum inventa fuit, ut Cyriacus testatur, Herculi dicatam fuisse non est dubitandum.

(300) Portio haec est Inscriptionis, quam Gruterus ex Apiano dedit pag. 43. 10.; itidem, ut Cyriacus, & Schedis suis vulgavit Muratorius pag. 123. 3. qui eandem Inscriptionem legi testatur in aliis Schedis Cyriaci Anconitani apud Philippum Stosch. Vereor tamen ne Gruterianum exemplar praefendum omnibus sit. Fortasse Cyriacus recte inscriptionem hanc illi, quam supra n. 140. dedimus, adtexerat, quam ii, qui Cyriaci Schedas descripserunt, per errorem divulgare. Equidem scriptura, quam vetustate corruptam renovavit Manlius Philumenus aliquid aliud praeter ea, quae hic habentur, in lapide fuisse necessario evincit. Gruterus habet MANLIVS. Gudii & Fabretti conjecturam, qui SV-PESIT emendarunt superposuit firmat Cyriacus, qui ita explicare habet.

[301] Ex Schedis Langermannis edidit Reinesius *Clas.* XVIII. 6. cum hoc lemmate. *Apud Urbem Laudensium in templo Herculis ad ripam*, lineae in Reinesio aliter disponuntur; deest VI; hinc VIR, quod solitarium erat, Reinesius explicavit Virius. At Cyriaci exemplar omnia in aperto ponit, sevirum nempe Caelium fuisse, cui Capella Libertus, qui utique Caelius fuit, non Virius memoriam posuit.

me Kyriace, quarum (302) primae felicissimos auspiciatus itineris tui, & alipedis cervi carnes optimas, lapidissimaeque delectas, & tecum comitantibus viris coenae appositae ingenti quadam festivitate descripserant; alterae (303) vero amplioribus exornatae verborum schematibus incredibilem hujusce horridae atque rigentissimae tempestatis aeternitatem profectioem tuam, atque ex ritu ardentis ingenii tui illustrum civitatum, dignarumve rerum insignia, quae ex incuria majorum torpens abolevit oblivio, sensim desinebant. Sed inter alterutras tanta dierum intercapedo defluxit, quo nec datum est scire quis te locus obvolitantem retineret, ut nescio, dubioque simillimus factus, articulos a calamo subtraxerim. Sic nullis verbis intincta papyrus a me tibi missa delata est. Nunc autem, quoniam ipsae literae, quas noster Leonardus adduxit, te postridie Mediolanum fuisse profecturum, ibique nos eo remeantes praestolaturum pollicebantur, ubi te figeris, certior factus, arripui stilum, & hanc brevem, rudemque schedulam festinus descripsi, quam cum & XIII. versus Scyllei (304) monstri plumbeum simulacrum ex sardonica achateave gemma illa tua nobilissima fusili arte figuratum describentes seorsum transmittito, ut & tuarum literarum, & muneris simul tibi gratias agam: quas cum primum P. R. noster Cardinalis lectitasset, eas, teque summe laudavit. Vale ex Castillione III. Idus Dec. 1442.

Ad Kyriacum Picenicollensem Anconitanum V. Cl.

(305) Phorcigenae, Kyriace, tuae simulacra recepi
 Grata latis, quorsum primum pulcherrima virgo
 Clunibus ulque tenuis, manibus temone locato
 Anteferens, uterum properat geminata luporum
 Ora, sed a tergo sinuato corpore delphin
 Potrahitur: Cytherea super quoi nuda recumbens
 Nititur in piscem laeva, sed dextera natum
 Sublevat arcivolis jaculantem pectora flammis.
 Pestis & ira Deum monstra haec, sed gemma nitenti
 Ingenitum celebratur opus, niveique coloris
 Surgit ab obscuro decus, haec inimica renectens.
 Grates ergo tibi refero, quot sidera coeli,
 Quot terrae geniti flores, hominumque capilli.
 Angelus Arejanensium
 Pontifex &

Sanctum felicissimum, faustum, & beatum esto, splendidissime F. M. Dux hoc ipsum abs te nuper solemniter & amplissimo ordine celebratum K. Januariarum laeti, festi, & serenissimi die, ac recentis anni principium.

Ut quemadmodum ab anno salubri milleno quatercenteno tertio, & quaterdeno humanati Jovis optumi, maximique, & Theogoni Christi, salutarisque Jesu indulgentissimo nomine antiquatae Moisaicae legis ritu circumcisi praeclarissimum ipsum diem antiquis a Latinis divi bicipitis Jani nomine cultum, & hodie per orbem pie magis & orthodoxe a pientissimis celebratum Christicolis, te jam terdeno Ducali regnante imperio elucescere contpexisti, & pretiosis tuis ac honorificis & auro, gemmisque muneribus magnificentissimo tuo, caesareoque de more largitis, ipsum celeberrimum diem tuos inter insignes, & faustos dedicasti; ita annum tibi hunc per omnem, ac tuos alios dein venturos, polychronos, feliciores, faustos, atque fortunatos succedere sentiamus. Utque perinde ac semper in Latio inter & Liguras, & Insubres incluta

(302) Utramque Cyriaci epistolam servavit nobis Codex
 noster; prima habetur pag. 39.
 (303) Altera vero pag. 44. sed haec, ut videtur, mutila est.

(304) V. supra not. 202.

(305) Scyllam enim Phorci filiam fuisse, tradunt fabulae.

tua quaeque gesta facinora pace, belloque summa cum laude providentissime, fortiter, atque magnanimiter peregisti, nec non ipsa incomparabili virtute tua, & inexplicanda literis providentia inclytum ipsum Ducale tuum, atque praepotens imperium, tutum, servatum, auctum, insigniterque propagatum cognovimus; ita te deinceps compositis Italiae rebus, extra Latium denique, tuum ipsum Ducale, & religiosum imperium, divumque tuum, & memorabile nomen, primum super Macedonas & Thracas, superque Aethiopas atque Garamantas & Indos proferre perquam laudarissime videamus.

Ex insigni arce Mediolanea. Kalendis faustis Januariis, inclytique Martis pacifici sanctissimo die M. CCCC. XLIII.

Cyriacus Anconitanus
Devotus Numini,
Majestatique Tuae
Dicatissimus.

Quum apud Aegyptum ad Karras, (306) Memphiticamque Babylona, & superbam Soltanei principis aulam venissem, Praeexcellentissime Philippe Princeps, alia inter ejusdem regionis animalia vidimus Zorophan (307) sic enim indigenae feram

(306) Ad urbem nempe maximam, quam Cairo dicimus. Cyriacus, ut antiquo nomine uteretur, Carras ex Mesopotamia advocavit, errore haud levi.

(307) Hic Cyriaci locus ex animo mihi omnino exciderat, dum nos. 108. scriberem; verum anceps adhuc haereo, an ex eo Jacobi epistola, seu potius ex conjectura, quam ibi proposui, praeclarissimi viri Josephi Compagnonii emendanda sit. Magis turbat, quod Cyriacus animal, quod hic Zorophan ab indigenis vocari tradit, in *Itinerar. Zozaphum* appellet: & sua quaeque, ait ibi, animalia peregrina conspexi, dromedarios, Zozaphos, & immanes elephantum belluas. Porro ut perdifficilis quaestio, quantum fieri potest, illustretur, aliam ejusdem eruditissimi Compagnonii epistolam profero, quam mecum Illustrissimus illius Patruus communicavit.

„ Josephus Antonius Compagnonius, Pompejo Auximat. & Cingulanor. Antistiti, Patruo suo, S. P. D.

„ Belle sane mecum agitur, quod amicus ille tuus, humanitate, atque eruditione praestans, Hannibal Oliverius, cujus testimonium, & judicium omnino magni facio, epistolam meam typis haud indignam existimaverit; quare de praecara ista in me voluntate valde illum amo, carumque habeo. Nunc ad belluam.

„ Profecto numquam putassem fore, ut amicus ille Cyriaci nostri exoticum quoddam animal, cujus iconem, & descriptionem ei Cyriacus miserat, designaturus, barbarum potius, quam Graecum, Latinumve vocabulum, usurparet, nisi tu, uno & altero ejusdem Cyriaci locis prolatis, me hujus rei commonescisses. Ideo pro corrupta dictione *Orophean*, *Ovisferam*, quae Latina est, & aliquam cum priore similitudinem habere mihi tunc videbatur, reponi posse scripseram. At pol ego non ignobilis vates, qui, si minus de nomine, de re certe ipsa praecclare divinaverim, ut infra ostendam. Nam, ad nomen quod attrinet, quod triplex, ut e locis a te allatis apparet, huic animalis ad veterum Romanorum rationem tribuitur, barbarum quidem esse statuo, sed simplex, & ubique depravatum. Zorophan tamen veritati propius accedit. Etenim Josephus Barbarus, homo Venerus, qui sua per Tanaitas, Persicamque regionem itinera satis diligenter conscripsit ante annum XV. saeculi octogesimum, scilicet post Cyriacum, diserte asserit, bestiam quamdam ab India dono missam Assambejo Persarum Regi, immani colli & capitis proceritate, crurum anteriorum longitudine, & macularum, quibus undique conspergebatur, varietate insignem (quae profecto notae huic uni, inter omnes quadrupedes, quotquot sub coelo degunt, peculiare sunt, & mirifice cum Cyriaci descriptione conveniunt) indigenis Zirnaphan fuisse appellatum. Barbaro astipulatur Julius Scaliger, qui in exercitationibus adversus Cardanum bestiam hanc Zirnaphan, seu Zirnaphan apud Persas audire testatur. Itaque & Cyriacum eodem modo scripsisse, non autem Zorophan, multo vero minus Orophean, aut ut Mehusius edidit Zo-

„ zaphum sine haesitatione pronuncio. Hinc factum est Italarum „ Giraffa, quo nomine eam apud nos vocari, alias tibi significavi. Sed de nomine satis; nunc, quidnam id bellua sit, videamus. „ Ejus formam ac mirabilem plane membrorum dispositionem, curiole, ex recentioribus, persequitur Petrus Gillius, homo „ Gallus, solertissimus harumce rerum investigator, cujus descriptionem apponere hic lubet, tum quia id quoque scitu dignum arbitror, tum vero ut magis magisque constet, eam „ ipsam esse, de qua quaerimus. Haec igitur fere ille: Camelopardales (ita Graeci & Latini nuncupabant) vidi „ tres in urbe Cayra (Memphi scilicet) In iis duo cornicula ex „ fronte eminebant (quod minime notasse Veteres, miratur „ Politianus *Miscell. cap. 3.*) circiter sex digitos; in fronte „ media tuberculum existerat, velut tertium cornu, altum „ circiter duos digitos; collum longum septem pedes; cum „ caput extollit, sedecim pedes a terra effert. Longitudo a „ cauda ad capitis verticem est duodeviginti pedum. Tibiae „ tam altae posteriores, quam priores: at femora anteriora „ longe altiora posterioribus, nimirum dorsum a cauda ad „ summum caput, velut scala, velutque testum carinatum, „ attollitur. Totum corpus grandioribus maculis coloris cervini (confer descriptionem Anconitani) obquadratis, sed in „ collo, magisque in corpore quoquoque versus latis circiter „ ducentis, at clausula macularum alba, digito latior. Itaque „ totum corpus reticulatum est, neque tamen ut Pardalis (ex cujus, & Cameli nomine Camelopardalis effectum „ est) maculas habet rotundas, sed obquadratas labrum „ e, superum longe eminet infra inferum: cauda tenuis, & „ exigua, in acumine pilosa. Ruminat ut bos jubam „ habet ut equus a dorso ad capitis verticem (jubarum „ meminit amicus Cyriaci, de quo supra.) In gradiendo claudicare videtur nunc dextris, nunc sinistris, non modo „ cruribus, sed etiam lateribus (id observavit etiam Heliodorus Aethiopicon lib. X. cujus descriptionem latinam a Politiano factam videre est capite cit. *Miscell.*) cum ex „ terra potum, aut cibum capere necessi habet, crura latissime distendit priora, non enim nisi late diductis, longaque divaricatis sibi, cibum ex terra capere potest. Haec „ tenus Gillius, cujus descriptioni addendum omnino est, quod unus notavit Jos. Barbarus non semel laudatus, linguam scilicet Camelopardalis, ipso pene corpore monstruosiore, bipedalis longitudinis esse, atque adinstar angillarum teretem, qua ramos, frondesque arborum, herbasque tanta celeritate carpit, ut inspicere vix queat. Ceterum hoc animal pererrarum est, nec nisi certis quibusdam Aethiopiae vel Indiae trans Gangem regionibus innascitur. Miror autem Benedictum Mailletum Gallum, qui hoc ipso saeculo Aethiopiae, atque Aegypti naturalem historiam scripsit, de eo siluisse omnino. Aliqui putant in sacris paginis commemoratum *Deuteronom. 14. 5.* sed falsa videlicet ratione. Nam ibi Hebraica dictio *Samer*, quam vulgatus interpret „ Camelopardum reddit, capream adsignificat, ut probat „ Sam.

vocitant : peregrinum quippe animal , & mirabile visu ; nam informe longitudinis collo , & anteriori parte rexitertia , posteriore cruribus altius eminebat ; cetera vero a capite ad extremas pedum & unguarum partes , dorsumque , & maculosi tegminis color , omnia cervis , damisque simillima videbantur . Vidimus & inibi magnas , immanetque elephantum belluas , ac antea per Nilum monstruosos illos , & anguigenos crocodillos . Quarum vero veras ferarum imagines hisce Magnitudini tuae & praedignissime spectationi destinandum curavi , ut quo ad licet eas te vidisse feras putaremus , tuae manendo splendidissimae Mediolanae Arcis aulae , nec dum a te vasto , ut a nobis , permenlo aequore , aut Aegyptiaco Nilo , immensave itineris tantarum arenarum mole ; utque ex his facilius tua serenitas intelligere queat , me , si quando per orbem , quem omni ex parte tuo sub inclyto nomine (308) perscrutari desidero , quid novi mihi videre dignum notatione contigerit , non modo literis , sed veris propriisque lineamentis stilo utique proprias rerum omnigenum Majestati Tuae referre posse figuras . Valere te quidem diu , atque oculis intueri feliciorum opto , tuumque perpetuo celebrare divum , clarum , atque excolendissimum nomen .

E. I. M. T. dicatissimus K. A.

Hic deficiunt imagines animalium praedictorum .

P. in X. Ven. D. Angelo opt. doctissimoque Arejanensium Pontifici .

Cum hodie P. Venerande in inclyta Ducis aula certo ex Castellione nuntio percipissem Br. Card. P. R. N. adversa corporis valetudine laborantem , febricitantemque , quam aegre , molesteve tulerim te nequaquam ambigere scio , vir integerrime , qui meam omnem mentem , consiliumque sane novisti , meque jamdiu totum sibi , & insignibus suis virtutibus apprime dicatissimum cognovisti . At & quisnam tam expers humanae pietatis esset , qui tam optumi patris vatam (l. *servitam*) valitudinem , incolumitatemque non desideret , exoptaretque ? Quin etenim hoc unum hac in re tibi persuadeas velim , quod ob ipsam tam cari parentis valitudinem intaurandam , tamque vitadignissimi Senioris fata longius proferenda , (309) si mihi Deus ipse laetus Apollo suas omnes artes , munerave , augurium , & Muias dedisset , ac omnem argentei sui arcus facultatem , equidem ab eo ipso herbarum virtutes & potestates , ac uti-

„ Sam. Bochartus . Neque sane quisquam Judaeorum mentis
„ apponi potuisse Camelopardalim , sibi persuadeat , modo ,
„ ne de nomine quidem notam illis fuisse , sciat . Sed & ma-
„ ximae Asiae parti , Europaeque universae per Alexandri
„ Magni tempora , invisam fuisse haud temere affirmaverim ,
„ quum nullibi videam ejus meminisse Aristotelem . E Grae-
„ cis primus eam commemoravit Strabo , qui tamen Artemi-
„ dorum quemdam Geographum , & Iphicratem laudat , quo-
„ rum scripta aetatem non tulerunt ; e Romanis , M. Varro ,
„ qui lib. IV. de L. L. *Camelus* , inquit , *suo nomine Sy-*
„ *riaco in Latium venit , ut Alexandria Camelopardalis nu-*
„ *per adducta , quae erat figura , ut Camelus , maculis , ut*
„ *panthera* . Fuit id anno Urb. 708. ut recte cum Sigonio
„ notat Th. Dempsterus Scotus in Aldobrandi lib. *de qua-*
„ *druped. bisulcis* cap. 35. quo nempe anno Caesar dictator
„ circenses populo Romano exhibuit . Ex eo *subinde visa*
„ *est* , inquit Plinius H. N. lib. 8. cap. 18. qui ab Aethio-
„ pibus *Nabin* (alias *Nabuna*) a Romanis vero ipsis *Ovise-*
„ *ram* , quod superius posui , sive , ut quidam Codices prae-
„ ferunt , *Ovem feram* , ob mansuetudinem , nominatam pro-
„ dit . Ut vero ad ea tempora , quae nobis propinquiora sunt
„ descendam , Camelopardalis a Babyloniorum rege , idest
„ Sulthano Memphisico ad Federicum Aenobarbum dono
„ missa fuit , ut auctor est Vincentius Bellovacensis , ex eo-
„ que Albertus Magnus ; Saeculo vero XV. vertente , Aegy-
„ ptiorum item rex alteram ejusdem generis belluam , in-
„ ter alia munera , Florentiam misit Laurentio Medici , prae-
„ claro illi ingeniorum omnium , virtutumque patrono , quam
„ vidisse se testatur Politianus . An eam postmodum Europa
„ viderit , prorsus ignoro . Quae ideo subungere volui , ut
„ locupletissima Clarissimorum virorum testificatione vix seren-

„ dam quorundam temeritatem castigarem , qui Camelopardalim
„ commentitium esse animal , affirmare non dubitarunt , ut di-
„ dici ex Augustino Calmeto in citatum Deuteronomii locum .
„ Plura in argumentum hoc universum disputare possem ,
„ sed Terentianum illud *ne quid nimis* , me , ut finem
„ scribendi faciam , non hortatur modo , sed etiam cogit .
„ Vale Maceratiae . Postrid. Id. April. 1762 .

(308) Decembrius in *Vita Phil. Ducis* cap. 63. scribit Phi-
lippum Mariam *Cyriacum Antonianum multa plura pollicen-*
tem respuisse , & *regia interdixisse . id insanar maledicen-*
di libidini , qua absperebatur Decembrius , tribuit Mehus in
praef. Itiner. pag. XXIII. Vereor tamen , ne Decembrius , ali-
qua ex parte , vera scripserit . Equidem operam a Cyriaco
oblatam Philippum Mariam aspernatum fuisse Cyriacus ipse
facto suo satis indicat ; siquidem ipse post Brundiae Cardina-
lis mortem , ut mox videbimus , non rediit Mediolanum , sed
in Picenum ad Franciscum Sfortiam migravit , a quo irem
contracta fronte fortasse exceptus , militibus enim tum Fran-
cisco opus erat , non literatis viris , ad Alphonsum Regem
perrexit , apud quem erat Novembri mense , dum Asculum
Rex ille obsideret . V. *infra* not. 348 .

[309] Virgilium respexit Cyriacus , qui *Aeneid. XII. v.*
321. haec habet .

Jamque aderat Phoebus ante alios dilectus Iapix
Jasides , acri quondam cui captus amore
Ipse suas artes , sua munera laetus Apollo
Augurium , citharamque dedit , celesque sagittas .
Ille ut depositi proferret fata parentis
Scire potestates herbarum , usumque medendi
Maluit .

les, mirificasque medendi artes didicere avidius maluissem, perinde ac olim antiquum & nobilem illum Japicem Anchisiadae magni medetorem femoris senioris sui gratia parentis fecisse, divino nempe carmine cognovisti; tametsi eum potius divae genitricis Creteide dictami ope evasisse divus ille poeta cecinerat. At enim & pro Venere diva illa parente, hac in re vicem hodie supplet divus princeps ille noster Anguiger Philippus Maria, quem illico re cognita binos cariores suos & praeclar. arte medicos Philippum, (310) Antoniumque in auxilium tanti patris misisse cognovimus. Cujusce divi Principis auspiciis, quorumque artificum optimorum virtute, rerumque peritia, industria, solertia, atque diligentissima cura, vestrique tantorum patrum, suorumque tot praestantissimorum hominum aspectu, praesentiaeque solamine, divina potissimum annuente pietate, eum ipsum optimum patrem, & seniore excolendissimum nostrum, ad pristinam restitutum valitudinem mihi persuaferim, spem haud exigam haurire velis. Vale ex Mediol. XIII. K. Febr. M. CCCC. XLIII.

K. A. T.

Venerando Sacerdoti Jo. Regino Lepideo suo dignissimo Religione Patri.

Cum nudius tertius, tecumque Viro opt. de inclita tui, meique sereni principis Borfi probitate, virtute, honestate, religione, & caesarea quadam animi magnitudine, & liberalitate, atque formae eximia venustate, herilique proceritate, facundia, vocisque suavitate, nec non paterna illa, propeque divina hilaritate, suam ante (311) domum verba, quam jucunda haberemus, continuo dum a te discedere coepissem, & speciosam juvenis tanti formam, aspectumque, & habitudinem diligentius considerare maluissem, venit in mentem excellen. illius poetae nostri praeclarissima dicta, quae suum in Aeneam nostro de sanctissimo Genio Atlantiade cecinerat. Illa etenim eadem ipso de insigni Estensis inclytæ domus decore recensenda perbelle magis, idoneaque videntur; scilicet:

Omnia Mercurio similis, vocemque, coloremque

Et crines flavos, & membra decora juventæ.

Jamque Vale. K. A. T. XIII. Kal. Febr.

Ad VII. Kal. Februarias venimus Varexium, vicum Comensem, distantem a Como civitate ad XII. mil., ubi Petro Samoragenſi viro egregio curante vidimus quidquid vetustatis vestigium extat, & primum:

In Aede S. Victoris ad antiquam ex vivo lapide basim.

145 (312) IDEA IOVIS

Apud Aedem S. Mariae in monte distantem a Varese ad III. mil. in vetustissimo lapide.

In Aede S. Martini ad aliam vetustissimam lapideam basim.

146 (313) MAXVMIA
VERIA

147 (314) SEX PAEONIS
LERVINI
MARCELL. F.

(310) Antonius proculdubio est Antonius Cusanus, quem Philippus Maria, ait Author Bibl. Mediol. pag. 534., Vicecomes Mediolani Dux suum protophysicum habere voluit. Philippus vero ex qua gente fuerit, nescio, sed illum esse mihi persuadeo Philosophum, & Medicum, ad quem scripsit Philadelphus ep. lib. VI., quae ita incipit: *Memini, quum nuper vivo divino illo Philippo Maria Principe nostro esses Mediolani, vidisse apud te vetustissimum quemdam Codicem, &c.*

(311) Patet hinc Borſium Estensem per eos dies Mediolani moram traxisse.

(312) Edidit Gruterus pag. 1009. 10. fragmentum inscriptionis appellat hoc Cl. Zachar. exc. lit. pag. 88. & recte; nihil enim inde exsculpi potest, nisi quis joculari velit cum Boxhornio, *Quaest. Rom.* 5.

(313) Emendatius fortasse, quam Gruterus pag. 918. 11. & Zachar. loc. cit. quorum uterque habet MAXIMA VERA.

(314) Bis in Grutero edita est, primum ex Castellionaeo pag. 699. 11. deinde ex Alciatinis pag. 920. 1. utrobique deest secunda linea, ut & apud Zachariam loc. cit.

Ad VI. Kal. Febr. venimus Besutium, vicum Anglerianum, ubi Antonio Besutiano viro nobili, & loci ejuldem patrono curante quicquid vetustatum monumenti extat inspeximus, & epigrammata haec utique diversis in lapidibus comperta rescripti.

*Ad Aedem S. Alexandri ad aram S.
Christinae marmoream.*

148 (315) V. F.
C. CASSIVS BASSVS
MAGID SACERDOS
ROMAE ET SIBI ET
ADIVTOR VAT MAG. ID.
SACERDOTI ROMAE ET AVG.

Ibidem ad marmoream urnam.

149 (316) S. APRICEAE VELLIAI
OPTATVS TERTINVS
CONIVGI CARISSIMAE

150 (317) ST. EVAN.
THVS
OVF

Ad Collem Brebium juxta Besutium ad I. mil. ad aedem S. Agathes.

151 (318) D. M.
L. COELI. L. F. OVF
BARONIS VI. VIR
PONTIFICI. IIII VIR A. F.
CVRATORIS. AED. FIRRONAN
ITEM TEMPLI MINERVAE
ET ALBVICIAE VIRILLIONIS FIL.
VXORI EIVS COELI IVVENIS
FL. SEVERVS PARENTIB. OPTIM.

152 (319) MATRONIS
M. VALERIVS
ALBANVS
LAET. LIB. FECIT

*Ad Aedem S. Mariae Bre-
bianae Canon.*

153 (320) CN. TERENTIO CN. F.
PRIMO IIII VIRO ET
TERENTIAE CONIVGI
IVCVNDISSIMAE
QVI VICANF.
HABITANTIB
LAVATIONEM

Ad Aediculam Helioli Canonici Sacerdotis.

154 (321) IOVI. O. T
T. M. ET
DIIS. DEAB
OMNIBVS
P. ROSALIVS
ET. M. AVRE
LI LVCILIANI
A. SELLIO
VERVS AMICVS
V. S. L. M.

[315] Lineis aliter distinctis, neque tamen emendatio edita est haec Inscriptio ex Langermanni Schedis in Reinesio *Clas. V. 3.* & ex Schedis suis in Muratorio *pag. 157. 5.* Ambo ad inscriptionis explicationem plura commenti sunt, quae profecto non placent; neque tamen corrupto marmore meliora a me aliquis expectet.

(316) E Schedis Langermanni vulgavit Reinesius *Clas. XIV. 132.* & legit *Sapriciae Velliolae Opiatus Cervinus.* Iterum Muratorius *pag. 1400. 5.* cum sequenti agglutinatam.

(317) Ex iisdem Schedis dedit Reinesius *Clas. XVII. 47.* legit autem *Evantibus.*

(318) Emendatiorem dedit Gruterus *pag. 393. 7.* ex *Me-
rula & Alciatinis*, nempe *lin. 3. A. P.* hoc est *Aedilitia Po-*

restate, & *lin. ult. ET.* loco *FL.* sed *lin. 5.* habet *SALT. TRIBRONAN.* quod nimium a Cyriaci lectione discrepat. Verum a Grutero differt etiam paululum Alciati Codex. V. Zachar. *Exc. lit. pag. 85. n. CXXIV.*

(319) Gruterus *pag. 1074. 4.*

(320) Edidit Gruterus ex Castellionaeo *pag. 473. 1.* sed corruptiorem. Mutilam esse inscriptionem nemo non videt.

[321] *Romae in Ecclesia SS. Apostolorum* ponit e Mazochio Gruterus *pag. IV. 1.* lineis aliter distinctis: manifestum est literas O. T. T. per errorem disjunctas fuisse, legique in lapide OPT. Ceterum quum Mazochius ipse in emendationibus in calce libri appositis Inscriptiones, quas eadem *pag. LVII. n. 6. 7. 8. & 9.* affert, se non vidisse testatus sit, praestat in Cyriaci autoritate conquirere.

Ad Aedem S. Michaelis Brebianam. In marmorea basi.

I. O. M.

155 (322)

COELIVS BARO

VOTVM

SOL. L. M.

Ad pridie K. Febr. (323) ex Castellione venimus ad vetustum oppidum Seprium ab incolis dictum, ubi non pauca vetustatis suae vestigia conspiciuntur; sed undique longi temporis labe collapta, soloque disiecta videntur.

Ad lapideam & vetustissimam basim.

156

(324)

IOVI O. T.

ET

DIIS. DEA

BVS. QVE

MASSELLIA. VALE

RIANA. VOTVM

S. L. M.

157

(325)

L. VELLIVS L. F.

VERINVS ET

LEVICIOR

LVCILIO VERO

PATRI ET MATRI

SEXTIAE MAIO

RI

158

(326)

BERICRI CENIONI VAL

ENTINI PONTIF

DECVRIA II. IX. CMIII

M. MACRINI VALERIANI

CENTVRIA. XII.

L. SCRIPONI PETRONIANI

DECVRIA PR. LXXXIII

SALVI VITALIS SECVNDI

CENTVRIA PR.

CVRATORIB. ARI. III

CVLL. FABR. ET CENTON

CARI ANN. CXXXVII

CONCORDIAL. EORVM

L. PARIVS HERMES

Ad pridie K. Februarias venimus Tradatem veterem Mediol. vicum, ubi Petro (327) Pusterla viro nobile Augustale, regioque ejusdem loci patrono, una optimo suo cum genitore Johanne curante, favitanteque, pleraque suae veternitatis monumenta conspexi, & primum apud ipsam arcem:

[322] Hanc etiam ex Mazochio Gruterus pag. 3. 6. in *Ecclesia SS. Apostolorum collocat*. Sed Mazochius, ut modo diximus, non vidit. Aliam insuper inscriptionem huic agglutinat, quam diversam esse existimaverunt tam Scaliger, ut in repetita Gruteri editione notatur, quam Gruterus ipse in *Corrig. & Animad.* Itaque absque ulo additamento a Muratorio iterum vulgata est pag. 3. 7. & Schedis suis, & ex Gratiolio, in quo pag. 153. basis ipsius figura aeri incisa habetur, ita ut dubitari non possit recte Gruterum, Scaligerumque sentisse de Massellia Valeriana hinc expungenda. Sed Cyriacus rem in aperto ponit; non modo enim distinguit, sed duobus diversis in locis ea marmora vidit, *Brevis* nempe Coeli Baronis, & *Seprii* Massellinae Valerianae votum.

(323) Cyriacus quum tristes de Brandae Cardinalis salute nuncios accepisset, Mediolano Castellionem reversus est. Verum dum optimus senex cum morbo confestabatur, vicina loca Cyriacus ad investigandas antiquitates invisebat. Profecto Cardinalis Branda die V. Februarii 1443. mortuus est.

[324] Dixi jam not. 322. perperam hanc Inscriptionem alteri votivae Coeli Baronis agglutinatam esse in Grutero pag. 3. 6.

[325] E Schedis Barberinis misit N. V. Ab. Compagnonius Muratorio, qui vulgavit pag. 1284. 7. Verum in iis Schedis, & *Besutii agri Mediolanensis* collocatur, quum ex Cyriaco constet existisse Seprii, & lineae aliter disponuntur, & mendose VERNIVS habetur pro VERINVS. Errant tamen in sequenti linea tam Schedae Barberinae, quae habent LEVICIOS, quam Cyriacus LEVICIOR.

(326) Ex Schedis Fratris Jacundi edidit Muratorius pag. 518. 4. apud quem eadem Inscriptio in Schedis suis *Ostiliae ad ripam padi* ponebatur. Ceterum adeo mendosa ea est, ut neque quae Muratorius notavit describere, neque conjecturas alias proponere, operae pretium sit.

(327) Hic postea Francisco Sfortiae Duci carus senatoriam dignitatem obtinuit. V. *Bibl. Script. Mediolan.* pag. 1151.

Ad lapideam basim.

160

(329)

VOTIS OMNIBVS CAELESTIB

159 (328)

ALBANIAE

QVINTILLAE

CONSENTIENTIBVS BE

NEVERTENTIBVS QVAE

Ad aliam basim.

161

(330)

HERCVLI

L. ARTIVS

QVINTVL

EX VOTO

V. S. L. M.

162

I. O. M.

(331)

ET DIS DEABVSQ.

OMNIBVS

Q. FIRMIANVS

SERVOS

Ad Aedem S. Bartholomaei in Silvis procul a Tradate ad III. mil. ad urnam ex marmore vetustissimam, & marinis mirifice perornatam monstris, ubi talia novis literis inscripta videntur.

(332)

TREBVC

CARPENTVM

BONA NOCTE

VADE DORMITVM

(333) VVALPERTVS SVBDIACONVS

FIERI IVSSIT

*Quod Mediolanio multo deferre labore
Huc studuit, cupiens obtinuisse suos.
Hoc fabricavit opus Vualpertus amore parentum;
Orent ut reddat praemia digna Deus.*

Hic deficit monstrum marinum pulcerrimum.

Ad XII. K. Martias venimus Cremonam antiquam Cenomanae Regionis urbem, ubi quamplura vetustatum vestigia vidimus & egregiam altius munitam moenibus arcem, & Turracium (334) illum civitatis insignem, miraeque altitudinis praecelsam; & haec utique diversis in lapidibus epigrammata; & primum

(328) Muratorius pag. 1628. 1. ex Schedis suis ponit in *Castello Olate*, quod fortasse nomen ex *Tradate* corruptum in Schedas illas irrepsit.

(329) E. Castilleonaeo Gruterus pag. 115. 10. habet ille BENEMERENTIBVS. Verum Cyriaco consonat Alciati Codex, ut Gruterus ipse testatur in *Corrigend.* & Holthenus. In exemplari Gruteriano additur in fine L. PARIUS HERMES. Idem occurrit in fine mendosissimae Inscriptionis modo exhibitae n. 158.

[330] Ediderat Reinesius *Clas.* I. 70. iterum dedit Muratorius pag. 60. 10. Errat uterque in loco, ubi exstabat inscriptio, designando; primus enim *Liburniae* collocat, alter ex mendosis Cyriaci Schedis *Besutii in Agro Mediolanensi*, quum re vera Cyriacus *Tradate* marmor viderit.

(331) Eodem errore *Liburniae* in *Dalmatia* collocat Inscriptionem hanc Reinesius *Clas.* I. 13.

(332) Cl. Zacharia Exc. liter. pag. 86. num. CXXXVIII.

haec habet: *Arca marmorea propter Tradatem Agri Mediolanensis oppidum inuenta, antiquissima sane, planeque Romanae sculpturae, in ejus capite fuscinae impliciti delphines. In eam deinde Vualpertus (is est, qui Mediolani Praeful adversus Berengarum ex Germania Orbonem I. Imperatorem in Italiam accersuit) parentum ossa intulit, hoc addito inepto lemmate: Carpentum bona nocte redus, i, vade dormitum.*

(333) Ommisso superiori lemmate, quod fortasse in urnae latere post Walpert tempora insculptum fuerit, reliquum Inscriptionis vulgavit Muratorius pag. 1963. 1. Errat tamen dum *Romae ad S. Bartholomaei* ponit.

[334] De hac ita Albertus: *Fu poi ristorata (Cremona) & molto accresciuta nel 1284., e fabbricata quella superbissima torre, la quale si può annoverare fra le prime torri di tutta Europa.*

Ad parietem Domus Joannis Oldoini.

163 (335) V. F.
MITONIVS 
AEVIVS
FIDELI L.
MVXIMVLARIO
IN FR. P. XVI. IN. A. P. XX.

Anse domum Magistri Baptistae Medici.

164 (336) T. PRAESENTIVS Q. F.
P. HELVICIVS P. F.
AED
OB HONOREM
IN VIAM
  

Ad IX. K. Mart. ex Mantua ad Hostilia ad ripam Padi fl. sita ubi haec comperta sunt.

165 (337) V. F.
STATIA . > . L. FREQVENS
SIBI . ET
STATIAE . M. L. ICONE
MATRI
M. STATIO. M. L. HELLETI
M. STATIO. > . L. MODESTO
FRATRIBVS
ET M. STATIO
VERECVNDIO
CONLIBERT

Ibidem ad alium lapidem.

166 (338) QVINTIA . FEVRESI . F
AELIAI . Q. L. MYRSINE . F

Ad IIII. K. Martias venimus Faventiam, egregiam Bojorum urbem, ubi ejus loci domino Guidone Antonio, & Joanne ejusdem egregio Scriba curantibus vidimus in foro in marmoreo lapide quatuor capitum imaginibus ornatissimo hoc vetutissimis literis epigramma.

167 (339) LAEGIA . P. L. PRIMA . V. F. SIBI
ET . SVIS
Q. MAENIO Q. FI. C. MESTRIO C. F
POL. VERO . POL. F. PRAESENTI
SEX. VIRO . AEDILI & EQ. R. V. PRIMIG

Ad prid. K. Martias per Caesenam venimus Ariminum egregiam, & olim nobi-

(335) Vulgavit Muratorius e Schedis Faenstis, & Ticini posuit pag. 957. 9. Eandem Schedae Capponiae Cremonae juxta curiam publicam collocabant, ut Muratorius testatur, qui illam in Schedis etiam Cyriaci Anconitani Cremonae poni notat. Verum eae Cyriaci Schedae habebant MITOLIVS, & MVRIMVLARIO, utcumque sit corrupta vox, hanc esse nemo non videt, amplectendamque Muratorii conjecturam, qui NVMVLARIO legendum putat.

(336) Muratorius pag. 477. 3.

(337) Ediderunt Gruterus pag. 775. 8. & Fabrettus Cap. V. n. 68.

(338) Emendatiorem dedit Muratorius pag. 173. 8.

(339) E Schedis Langermanni edidit Reinesius in Append. n. XXI. & Inscriptionem non satis diligenter e marmore exceptam penitus corruptit, ut interpretationi suae accommodaret. Versu 1. legendum putat LARGIA Versu 4. P. VERONIO

L. F. Ver. ult. ita constituendum sermonem censet AEDILI. VI. VIRO EQUITUM Romanorum TVINAE PRIMAE. Ego vero post duos primos versiculos inscriptionem in tres columnas dispersitam fuisse existimo, duosque illos versiculos majoribus fortasse literis exaratos, tituli instar supra omnes columnas extendi; ita ut quatuor capitibus, quibus superior marmoris pars ornabatur, quatuor inscriptiones responderent; Laegiae, quae monumentum posuit memoriam titulus exhibet; columna prima Q. Maenii Q. F. Pollia Vera Sex Viri, Aedilis; secunda C. Mestrii C. F. Pol. Praesentis Equitis Romani; tertia demum Primigenii, sive Primigeniae, servae fortasse, quae, quando lapis positus fuit, vivebat. Quod si ita est, patet Cyriaci exemplum emendatissimum esse, dummodo linea quarta sigla F. quae abundare videtur, deleatur.

lem Flaminiae Civitatem, ubi ad insignem pontem hoc suis in spondis epigramma videtur :

168

(340) IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS . PONTIFEX . MAXIM
COS. XIII. IMP. XX. TRIBVNIC. POTEST. XXXVII. P. P
TI. CAESAR. DIVI. AVGVSTI. F. DIVI. IVLI. N. AVGVST
PONTIF. MAXIM. COS. IIII. IMP. VIII. TRIB. POTEST. XXII.

DEDERE

*Super arcum ad portam Flaminiam
versus Romam .*

*Item Arimini ad aedem S. Gaudentii in
urna marmorea .*

169 COS. SEPTIMO. DESIGNAT. OCTAVO. MV
(341) CELEBERRIMEIS . ITALIAE VIEIS . CONSILIO
SENATVS POP

170 (342) & SABINIA IVSTINA
SIBI ET IVLIO IRENAEO ALV
MNO VIVA POSVIT

*Apud Firmum Coloniam in Piceno
praeclaram .*

Apud S. Justum Piceni Vicum .

172 (344) ALLIENAE . T. F
BERENICE
C. VETTIVS POLVS
VXORI
SANCTISSIM. ET
C. VETTIVS POLVS
MATRI
PIISSIMAE PATR
COLL. FABR. ET DENDR
L. D. D. D.

171 (343) D. M.
ORBIAE . APHRODISIAE
FILIAE . SANCTISSIMAE
L. ORBIVS VERINVS . PATER

(345) *Ad L. Estensem Incl. Ferrariae Marchionem .*

Cotidie & saepenumero postquam illustrem clarissimumque parentem amisisti Cl.

(340) Celeberrima Ariminensis pontis Inscriptio edita jamdiu est in Grutero pag. 160. 2. emendatissime vero ab Architecto Thom. Temanza *Delle Antichità di Rimini* Venetiis 1741.

(341) Celeberrimum item Inscriptionis fragmentum, quod in Ariminensis vicus fistigio adhuc videtur, ut inuimus supra not. 51., a Grutero singulari errore inter *Spuria* relatum fuit pag. VI. 5. Sed ea est maximorum operum conditio, ut turpioribus aliquibus maculis inquinetur. Quis umquam putasset, fieri potuisse, ut insignis Inscriptio Caeciliae Metellae, quae in fronte mirificae molis, vulgo *Capo di Bove*, Romae ad D. Sebastiani visitur, inter *Spurias* amandari debuisset? At Muratorius amandavit pag. 1799. 2. ex MS. Nicolai Pacediani, licet jam ea Inscriptio edita esset a Grutero pag. 377. 7. & ab omnibus qui Romana monumenta recensent, & insuper ab Ant. Augustino *Dial. X.* illustrata.

(342) Edidit hanc Inscriptionem e Mazochio Gruterus pag. 659. 11. & Romae in S. Salvatore in Julia posuit. Inter Ariminenses postea dedit Clementinius lib. I. pag. 31. mendis item inquinatam. Propterea non inepte quis suscitari potuisset, Romanam esse Inscriptioem, & Roma Ariminum advectam. Sed Cyriaci testimonio Ariminensem omnino esse Inscriptioem discimus, & Mazochium errasse, dum inter Romanas collocavit. Neque tamen Mazochii fides culpenda est, errorem enim ipse suum indicavit, dum in corri-

gendis in calce operis appositis monuit, se hoc epigramma, quod pag. 123. 7. exhibuit, non vidisse. Equidem Sabiniam gentem Arimini fuisse alia etiam vetus Inscriptio apud eundem Clementinium pag. 41. testatur. Sane gaudeo potuisse me ineluctabili Cyriaci testimonio nobilissimae urbis possessionem ab omni suspitione vindicare; quod & alias fecisse memini in Notis ad *Marm. Picen.* n. XLI.

(343) Edidit Reinesius Cl. XII. 66. & intemperanter, ut solet, VERINVS in VENERIVS immutavit. cur hoc praetulerit alibi se dixisse ait; Ego vero cum Cyriaco sentio.

(344) Bis in Grutero edita est haec Inscriptio nempe pag. 351. 3. & iterum pag. 754. 2. cui consonat Cyriaci exemplar. Verum quum ipse marmor huc viderim, exscripserimque, praestitit lectionem, quam ex authographo excepi, proponere. Versiculus COLL. FABR. & DENDR. omissus a quadratario fuerat, & posteaquam versiculus alter, singulares literas exhibens insculptus fuerat, restitutus est; ideo minoribus literis signatus apparet.

(345) Haec Cyriaci epistola, ut chronologicus ordo servaretur, collocanda erat supra pag. 3. Scripsit enim illam Cyriacus ad Leonellum, antequam Florentia ad Balnea Pisana perrecturus discederet anno 1442.; discimus hinc alia etiam balnea in Senensi agro eodem anno antea Cyriacum adiisse.

L. Princeps, regnumque regie administrare regio tuo de more caepisti, omnia feliciora tibi vel quam ad libitum audivimus, vidimusque secundare, non sine magna nostri animi iucunditate. Nam alia ut omittam, hodie VIII. K. Quintiles, qui felix & faustus J. B. Ss. dies fuerat, hac in florentissima Tulcorum Urbe tam fausto & amplissimo ordine, insignique sacrarum, spectandarumque rerum omnigenum pompa solemmniter celebratus, cum e petroleis saluberrimis Senarum thermis ad tantum me spectaculum contulisses, egregia inter tam mirae spectationis fastigia vidimus hippodromale illud insigne, regiumque tantae civitatis certamen; in quo cum equi XI. delecti, peregrinique ex ordine certatim ad praemia velocissimi contendissent, ante alios omnes, tres tuos illos afros, numidicosque pares alipedes sexquialtera stadii fere spatia ceteros praetereuntes cognovimus. Nivei quorumque bini simul pariterque praemia tetigisse, quamquam grate laeteque conpeximus, & denique non sine victorum puerorum mutua contentione tessorum alterum conspicuo demum curru adscendentem speciosum hippagoginum illum tuum ostro insignem & auro triumphali de more incedentem splendidissimum illud purpureum paludamentum ad sacram & ornatissimam Beatissimi Praecursoris aedem praemio vidimus referentem. Valere te diu felicem una tuis illustribus cum germanis fratribus, & dulcissimis natis opto praecclarissime L. Princeps. Ex Florentia eo quo supra diximus VIII. K. Jul. die.

K. A. I.

D. O. M.

BRANΔAE. M. F. CASTELLIONE

SENIORI V. SANCTO

AC B. M.

SAB. ECCLESIAE EP. CARDINALI

ET OPTIMO P. P.

BALDASAR NEP. EQ. AVG. ET

CETERI NOBILES CASTELLIONENSES

POSVERE

RANΔA ΠΡΕΣΒΥΤΑΤΕ ΑΝΕΡ. ΚΑΙ

ΠΑΤΡΙΔΟΣ. ΠΑΤΕΡ ΑΓΑΘΕ

ΧΑΙΡΕ

(346) Franc. Phil. Antonio Panormitae ἀνδρὶ ἀρίστῳ καὶ ποιητῇ καλλίστῳ. S. D. Salve animae dimidium meae. Si vales, ita est ut opto; ego autem perbelle valeo. Kyriaci Anconitani singulare studium in revocandis ad vitam mortuis non te latet; quare & si minime tum ignarus quanti hominem facis, facis enim plurimum; velim tamen mea etiam causa cum tibi carissimum fieri.

DIVAE POLYMNIAE CETERISQ. LATIIS IVCVNDISS. MVSIS

A. Panormita poeta nostro aevo clarus; ille enim qui quondam divae poesi, almaeque Aphrodisiae lepidissima pleraque sacrarat elegia, (347) elegantius nempe hodie III. Kal. Martiar. laeto, fausto, atque celeberrimo die in Regia, nobilissima-

(346) An haec Pilelphi epistola edita sit, viderint qui plenissimam illarum editionem, qua careo, possident.

(347) Quemadmodum Apollini Pythio ut Theodoro Gazae gratum se praebere Cyriacus, Graecum ejusdem Gazae epi-

gramma inscripsit supra pag. 38. ita Musis Panormitae Opusculum, cui titulus *Alphonsi Regis triumphus* dicat. De eo Panormitae opere Vid. Apost. Zenii immortalis memoria dignissimi Viri *Dissert. Vossian. Tom. I. pag. 311.*

que Neapoli Urbe Alphonſi Hiſpani ſplendidiffimi Regis Auſoniae praecl. triumpho ſolemnia, honores, laudem, gloriamque perennem immortalem DICAVIT.

In Regiis purpureis felicia inter caſtra tentorius pro Elculeis Agris apud Truentum inſigne (348) Picenorum & poſtero quo ab Urbis Elculanae pomoeriis ſoluta obſidione conceſſimus XV. K. N. die.

Ex Ph. M. Duce

Sereniſſimo Principi, & excellentiſſimo Dño Conſanguineo & Patri noſtro honorandiſſimo Dño Alphonſo Dei gratia Regi Aragonum, ac Siciliae citra, & ultra Farum.

Ex K. A.

Alfonſo Cl. Principi optimo ac Fortiſſimo Taraconum, Balearum, Sicanumque, & Auloniae Regi.

(349) M. TVLLIO M. F. CICERONI

ROMANAE FACVNDIAE PRINCIPI

QVAESTORI. AED. PR. COS. IMP.

P. P.

ARPINATES

Quod Athenis ad inſignem Divi Hadriani Caesaris arcum exacta tempeſtate diſticon comperimus Cl. Thelee, quemadmodum nudius tertius in ipla magnanimi Comitum aula Benevolentiae Tuae reſcribere pollicebar, hodie tibi hilce praeſentem per agogitem tranſmittendum curavi. Vale ex itinere apud (350) Monteavium vicum. XVI. K. April. Eug. P. A. XII.

(351) ΑΙΔΕΙΣ ΑΘΗΝΑΙ ΘΗΣΕΩΣ ΠΟΛΙΣ

ΑΙΔΕΙΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΘΥΧΙ ΘΗΣΕΩΣ ΠΟΛΙΣ.

Iterum χαίρε & Ciccho (352) Secretario optimo, Alberto (353) Orl. viro jucundiffimo, & Matthiae Grammatophoro, regulumque Sfort. praeceptorum facundo, atque Gaſparino (354) Phyſico docto, nec non Tito Faccino ceterisque Scribis Collegis tuis B. M. plurimam ex me ſalutem dabis.

K. A. T.

(355)

B.

Kyriace altiloquos inter celebrande poetas,
Cuncta vetuſtatis qui monumenta tenes;
Luſtraſti extremos terrae, pelagique recessus,
Ut legeres veterum nomina pyramidum.

(348) Alphonſum Regem Aſculum fortiſſimam Piceni Urbem obſidione fruſtra hoc anno tentaffe notum eſt, & tradidit Muratorius *Annal. d'Ital. an. 1443*. Sed ex hoc Cyriaci loco, quo die ſoluta obſidio fuerit, diſcimus, nempe XVI. Kal. Novembr.

(349) Edidit Gruterus inter ſpurias pag. XII. 3.

(350) *Mondavio* florentiſſimum Provinciae noſtrae Metaurenſis oppidum.

(351) Extra: haec Inſcriptio in alio Commentariorum Cyriaci fragmento Romae edito pag. XI. n. 78. & 79. Exhibuit etiam Sponſius *Voyage Tom. II. pag. 334.*, ex quo diſcimus qui in utroque Cyriaci exemplo peccatum ſit.

(352) Quiſnam fuerit Theſeus ille, ad quem Cyriacus has literas dedit, proſus ignoro. Ciccho autem, Secretarius optimus, eſt Franciſcus, ſive Ciccho, ut ipſe etiam ſe ſubſcribebat, Simonetta, Ducalium ſcribarum princeps, Franci-

ſco Sfortiae, quem hic *Magnanimi Comitum* appellatione Cyriacus designat, apprime carus, Vir doctrina, rerumque gerendarum peritia inſignis. Late de eo agitur in *Bibl. Scriptor. Mediol. in exteſis pag. 2163*.

(353) Franciſci Sfortiae Comitum domeſtici.

(354) Is eſt Gaſparinus Arditius Nobilis Mediolanenſis Franciſci Sfortiae primum, deinde Alexandri ejus fratris Piſauri Domini Medicus, a quo Arditia familia, ex qua preclariffimi Viri floruerunt Piſauri, propagata eſt. Eodem Gaſparino inſcribitur *Epist. 11. lib. IX. Franciſci Philolehi Gaſpari Piſauri ſi, Medicoque Ducali*, qui etiam *eruditiffimum Medicum* illum appellat lib. VIII Ep. 21., Supremas tibi huius condidit Gaſparinus die XI. Auguſti 1476. manu Sepulchri de Sepulchris Notarii Piſarenſis.

(355) Auſtor huius carminis, qui ſingulari B. notatur, ignotus mihi eſt.

Delius & Vatum custos Cyllenius almo
 Ingenio aspirant numina lumina tuo.
 Ancon Cyriaco tantum gaudebit alumno
 Quantum doctiloquo Mantua Virgilio.

Ant. Panhor.

Anconis splendor jacet hoc Masiella sepulcro
 Una vetustatis, Kiriaticque parens.

*Epigrammata Brixiana Tuscanesque ex Johanne Tuscanella Viro rerum peritissimo,
 & amico nostro competundissimo comperta, & manu sua diligenter
 exemplo descripta.*

*Brixiae in pariete hospitalis extra
 Aed. S. Francisci.*

173 L. PVBLICIVS PRIMVS SIBI ET
 (356) SECVNDAE TVRI F VXORI ET
 L. SE E CRESCENT

In aede S. Agathae prope altare.

175 AVR VICTORIAE VXORI CARISSIMAE
 (358) QVAE VIXIT ANN. XXXVII. ET CVM
 MARITO ANN. II. I. AVR. HOMVNIO
 B. M. M. P

177
 (360) *Ibidem.*
 VICTOR ARTEMIO FRATRI BENEMERENTI
 QVI VIXIT ANNOS QVINQVAGINTA ET
 MENSES QVATVOR DIE. . . .

In turri in via S. Marci.

179 (362) AEMILIAE C. F. AEQVAE
 SACERD. DIVAE PLOTINAE
 COLLEG. CENT. TITVLO. VSA

In alio lapide eodem in pariete.

174 (357) L. POBLICIVS HEBENVS
 SIBI ET OPTATAE
 MVLVIAE CONAB
 ET VELLIAE FIRMAE
 PISAINAE

In eodem loco.

176 FL. LVPPIO EX PRAEP AVR. SEVERINAE
 (359) MATRI DVLCISSIMAE QVAE VIXIT
 ANN LXXV MENSIS VII DIES DECENOVEM
 VALE MIHI MATER PIENTISSIMA.

Extra Ecclesiam S. Agathae.

178 C. QVINTIVS C. F. FAB. CATVLLVS
 (361) DECVRIO BRIXIAE SIBI ET CORNELIAE
 M. F. MAGNAE VXORI ET Q. QVINTIO
 C. F. FRATRI, ET C. QVINTIO
 SECVNDOPATRI ANTONIAE CATVLLAE MATRI
 T. F. I

In sub corpore S. Juliae.

180 (363) MEMORIA SECVNDINAE
 QVAE VIXIT ANN. X. RESTVTA
 MATER FILIAE DVLCISSIMAE
 POSVIT

(356) Hinc discimus inter doctos Viros qui saeculo XVI. literatos lapides collegerunt, Joannem etiam Tuscanellam numerandum esse, de quo *supra* not. 248. Ex Rubeo paullo aliter edidit Muratorius pag. 1394. 1.

(357) Gruterus pag. 989. 5. ? Verderianis *lin* 3. habet CONTVB.

(358) Gruterus pag. 762. 7. lineis aliter distinctis; singulares literas ita exhibet B. M. P.

(359) Gruterus pag. 721. 10. lineis aliter dispositis. *lin* 1.

habet LVPPIO.

(360) Muratorius lineis item aliter dispositis edidit pag. 1510. 6. e Schedis Averoldi, sed Romae collocat.

(361) E Schedis Cyriaci, & Fratris Jucundi dedit Muratorius pag. 739. 4. sed mendosam.

(362) Gruterus in septem lineas distributam vulgavit pag. 322. 1.

(363) Gruterus pag. 706. 1.

In Aede S. Juliae.

181 (364)

D M.

L CAELI ARRIAN. MEDIC
LEGION. II. ITALIC. QVI VIXIT
ANN. XXXXVIII. MENSIS VII
SCRIBONIA FAVSTINA
CONIVGI KARISSIMO

Apud S. Juliam in pariete S.M.

182

(365)

L. CAMVRIVS L. L. PANDARVS
IIII VIR AVG SIBI ET
ZENONI LIBERTO

In platea S. Petri, & sub columna in Porticu.

183

(366)

COLL. DENDR

C. CRISPIVS HESPERIO

VI. VIR. BRIX. E VER E

NOMINE SVO ET

MARIAE SYNETHIAE VXORI

ET IN TVTELAM DEDIT

HS ~

In platea Canoniorum in columna.

184

(367)

L. CORNELI GLYCONIS
VI. VIR. AVG. BRIX.
CLAVDIA MARTIA
MARITO
PIENTISSIMO

In platea S. Petri prope turrim.

185

(368)

M. MINVCIVS

SERVANTIVS

QVINTIAE

MAXIMAE VXORI ET

M. MINICIO SECVNDO

FRATRI

AMANTISSIMO

In Aede S. Barth. in monte.

186

(369)

ACCEPTO CHIAE
SERVO

LANARI PECTINARI

SODALES POSVER

In orto S. Martini.

187

(370)

CLODIAE VARILLAE
QVAR. FLO. BRIX.

In Aede S. Barnabae.

188

(471)

L. CLAVDIO L. F. FAB.
SABINIANO
EQVO PVBLICO
COLLEGIA
FABR. ET CEN
TITVL VSVS

In Ecclesia S. Sandri.

189

(372)

B. M. IN PACE
FLA. HIGGO. SCVTARIVS
SCOLA TERTIA QVI VIXIT
ANNVS P M XXV ET MILI
TAVIT ANNVS VI COGNA
TVS DVLCISSIMVS SORO
RIO AMANTISSIMO

(364) Gruterus pag. 61. 5.
(365) Gruterus pag. 384. 8.
(366) Muratorius dedit ex Donio pag. 514. 1. sed mutilam.
(367) Edidit Reinesius Claf. VI. 31.
(368) Idem Reinesius vulgavit Cl. XIV. 109.
(369) Gruterus pag. 648. 3.

(370) Reinesius Cl. XVI. 7.
(371) Gruterus pag. 300. 7.
(372) Menlofan dederat Gruterus a Verderianis pag. M.II. 11. & ex eo Fabretus cap. 111. 588. Emendatiore n Muratorius pag. 1873. 3. e Schedis Rediis & Fratri Jacobi. Omnium tamen emendatissimum videtur Tuscanellae exemplum.

In Ecclesia S. Georgi.

- 190 (373) QVINTIA RESTITVTA
C. PETRONIO FAB.
FRONTONI
VI VIR. AVG. BRIX.
OB MERITA
VIRO PIENTISSIMO

Tuscanellae apud S. Petrum in altari.

- 192 (375) S. MARCELLINVS PATER BENEME
RENTI EIVS. CONTRA BOTO
BISOSOMVM FECIT IN PACE
E FILIAE INNOCENTISSIMAE
IVNIAE MARCELLINE VIXIT
ANN. XIII. MENSIBVS III
- 194 (377) SEX. SCANTIVS SEX. F. IIII. VIR.
D. S. P.

Ad alium lapidem.

- 195 (378) P. TETTI P. L. PHILONIS
P. TETTIVS MENECRATI
ET TETTIA ARETHVSA
PARENTES
- 196 (379) C. TERENTIVS CLEMENS
V. A. L.

*Prope surrim palatae in pariete quojusdam
Domus.*

- 191 (374) COLLEGIA
FABR ET CENT
L. CORNELIO
PROSODICO VI VIR
AVG BRIXIA ET VERON
SACERD. COLLEG. IVVENVM
BRIXIAN PRIMVM INSTITVTVS
OB MERITA EIVS HONORE C. N. TENTIS
INPENDIVM REMIS . . . ATIS
IN TVT HS N. D

Item in eadem Aede ad pilam A. S.

- 193 (376) D. M.
C. CONONI CRES
CENTIS DEC
TVSCANENSIVM
QVAEST. R. P. VETER
AVG. LEG. XIV. GE
MIN. SIGNIFER R M
FECER. C. CAVIVS PRISCVS
FIL. SCRIB. RESTITVTVS HER
V. A. L.

Apud S. Angelum extra portam.

- 197 (380) D. M.
L. AEMIL L. F. FESTI
DECVRIALI II. ARVSPICI
VIRIA MAN. . . . MA
CONIVGI OPTIMO
PIENTISSIMO
B. M. V. A. XXXXIII

(373) Gruterus pag. 449. 3.
(374) Gruterus pag. 397. 1.
(375) Reinellus Cl. XX. 344. Dedit etiam Muratorius *Ant. Med. Aevi. Diff.* 58. ubi ait *tabulam hanc marmoream olim truncatam, ut ad mensuram altarioli accomodaretur.* Edidit iterum pag. 1507. 4. utrobique in tres lineas distributam.
(376) Mendosam dedit Rainellus Cl. VI. 29. emendatio-

rem Muratorius pag. 1090. 7. Uterque habet COPONI.
(377) Gruterus pag. 466. 2.
(378) Gruterus pag. 997. 8
(379) Edidit Gruterus pag. 715. 1. male cum aliis Inscriptionibus coagmentatam.
(380) Hanc, qua Cyriaci Codex clauditur, inter editas non inveni.

(381)

A D IIII. K A L. F E B R.

Faustum, Saturnalemque diem ex nobilissima Chio Samon, Ephesumque, & Milesia Palatia petens, scapham ante diluculum, bonisque avibus concendi, Valentino Pantheo solertissimo ducente Scapharco, & exeuntes e portu lenis vel modicis aspirantibus auris Diva Calliope Conjux brevem hanc Divis lepido idiomate nostro orationem sanctissimo ab ore protulerat.

*Nimphae Chienses Nereidum Sanctae
 Amphitrite alma, & tu Cymodocea
 Galatea, Lorbo, Glaucē, & Panopea
 Tethis con l'altre per l'Egeo natante:
 Et Nereo Patre antico, & tu flagrante
 Eolo Re col tuo seren Borea;
 Et con sua guida Sancta Argiphontea,
 Et tu Neptuno in mar sempre regnante;
 Favete coepris, jam conflata vela
 Del fedel vostro Anconitan jocondo,
 Ch'el nobel mondo antico al novo exvela:
 Et che lustrar l'intende ad tondo ad tondo,
 Navigando or, perchè a lui non se cela.
 Samo, e l'Ephesio spectacol del mondo
 In lui dunque secondo
 Pandete el vento, e'l mar con tanta gratia,
 Che ne sia leta anchor Piceno, & Latia.*

Artium, mentis, ingenii, facundiaeque decus, & pater alme Mercuri, nec non viarum, itinerumque optime dux, qui tuo sanctissimo numine Kyriaci jamdiu mentem animumque fovisti, quique nostrum jucundissimum iter undique per Latium, Illyrium, Graeciam, Asiam, & Aegyptum, terra marique tutum, rectum, habileque fecisti. Ita noster inclyte Geni hodie sacro tuo, & felici Kalendarum Martiarum die nobis ex Phocaeis Ephelum, Ephesiaeque Dianae pharetrigeræ germanæ tuæ antiqua nobilissimi templi vestigia vestigare quaerentibus iter tutum dirigere, favitare, atque bonis avibus comitare velis.

Haec Kyriacus ad Mercurium.

F I N I S.



(381) Fragmentum hoc ad superiora tempora referendum est. De codice, ex quo illud hausimus, quaedam in praefatione.

